

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Justinos Stadulytės
V kurso komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Geografinių nuorodų apsaugos sistema bei naujo Lisabonos
susitarimo įtaka šiai sistemai**

Vadovas: Prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras

Recenzentas: lekt. dr. Mantas Rimkevičius

Vilnius

2016

Turinys

Įvadas	2
1. Reguliavimo, susijusio su geografinių nuorodų apsauga, pradžia	5
1.1. Poreikio apsaugoti geografines nuorodas kilmė.....	5
1.2. Sampratų įvairovė	10
2. Geografinių nuorodų apsaugos sistemų vystymasis	21
2.1. Geografinių nuorodų reglamentavimas 1883 m. Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės apsaugos.....	21
2.2. 1891 m. Madrido susitarimo dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus įtaka geografinių nuorodų apsaugai.....	22
2.3. 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos – taikymo apimtis ir svarbiausi aspektai.....	25
2.4. Geografinių nuorodų reglamentavimas TRIPS sutartyje	34
3. Lisabonos sistemos naujovės	40
3.1. Poreikis keisti Lisabonos sistemą – probleminiai aspektai	40
3.2. Ženevos akto priėmimo sąlygotos pagrindinės Lisabonos sistemos naujovės.....	44
3.2.1. Galimybė registruoti ne tik kilmės, bet ir geografines nuorodas.....	46
3.2.2. Anksčiau registruoto prekių ženklo apsaugos sustiprinimo reikšmė.....	50
3.2.3. Apsauga nuo kilmės ar geografinės nuorodos tapimo bendrinio žodžiu.....	53
3.2.4. Galimybė prie susitarimo prisijungti tarpvyriausybiniams organizacijoms	56
3.2.5. Mokestiniai naujosios sistemos aspektai	61
Išvados ir pasiūlymai	64
Šaltinių sąrašas.....	66
Santrauka.....	75
Summary.....	76

Ivadas

Geografinių nuorodų apsaugos sistema – tai viena iš galimybių saugoti tautinį identitetą vis labiau globalizacijos veikiamame pasaulyje. Atsižvelgiant į šiuo metu vyraujančią poreikį išlaikyti kiekvienai valstybei, jos kultūrai bei papročiams būdingas savybes, nagrinėjamos temos atžvilgiu pasireiškiančias materialių produktų pavidalu, kyla natūrali būtinybė kurti ir plėsti teisinę bazę tarptautiniu lygmeniu tam, jog pavyktų užtikrinti jų nepertraukiamą egzistavimą. Atsižvelgiant į šią situaciją, buvo keliami iniciatyvų tiek tarptautiniu, tiek regioniniu lygmeniu dėl esminių pokyčių reglamentavime, susijusiam su geografinių nuorodų apsauga, sukeliančių gan nemažai diskusijų dėl jų būtinybės bei poveikio galiojančioms apsaugos sistemoms. Vienas jų – Lisabonos susitarimo dėl geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų Ženevos aktas (toliau – Ženevos aktas), kuris gali būti laikytinas nauju geografinių nuorodų apsaugos vystymosi etapu.

Temos aktualumas. Geografinių nuorodų apsaugos sistemą ir jos pokyčius po Ženevos akto priėmimo, visų pirma, svarbu analizuoti dėl minėto teisės akto naujumo, kadangi jis buvo priimtas Ženevoje tik 2015 m. gegužės 11-21 dienomis vykusioje Pasaulinės Intelektinės Nuosavybės Organizacijos Diplomatiniame Konferencijoje ir teisės doktrina, susijusi su šio teisės akto aiškinimu, dar nėra gausi. Taip pat derybų dėl būtinybės keisti 1958 m. Lisabonos susitarimą dėl kilmės nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (toliau – 1958 m. Lisabonos susitarimas) trukmė – derybos truko šešerius metus – atskleidžia skirtingų požiūrių egzistavimą geografinių nuorodų apsaugos sistemos plėtojimosi atžvilgiu ir suponuoja būtinybę aptarti probleminius galutinio sprendimo motyvus. Kitas aspektas, kuris nurodo poreikį detaliai analizuoti šią temą - Ženevos akto pagrindu išplėsta geografinių nuorodų apsaugos taikymo apimtis ne tik objekto, bet ir subjektų atžvilgiu, suteikus galimybę prie Lisabonos sistemos prisijungti ne tik valstybėms, bet ir tarpvyriausybiniams organizacijoms, kas gali turėti tiesioginės įtakos ir geografinių nuorodų apsaugos įgyvendinimui Lietuvoje, kuri šiuo metu nėra Lisabonos sistemos narė, jeigu prie naujojo tarptautinio susitarimo nuspręstų prisijungti ir Europos Sąjunga. Ženevos akto pagrindu atsiradusių naujovių analizė taip pat yra svarbi dėl požiūrio į geografinių nuorodų apsaugą tarptautiniu lygiu pokyčių, kuriuos gali sukelti Diplomatinių konferencijos metu išdėstyti bendrai egzistuojantys probleminiai aspektai, susiję su geografinių nuorodų apsaugos tinkamu įgyvendinimu.

Darbo tikslas. Šiuo darbu yra siekiama išanalizuoti egzistuojančių geografinių nuorodų apsaugos sistemų probleminius aspektus, sąlygojusius reglamentavimo šioje srityje turinį, ir įvertinti Ženevos aktu priimtus Lisabonos sistemos pakeitimus bei jų įtaką iki tol vyravusiam reglamentavimui tarptautiniu lygiu dėl geografinių nuorodų apsaugos sistemos pagrindu ginamų teisių apimties.

Darbo uždaviniai. Šiuo darbu yra siekiama apibūdinti geografinių nuorodų apsaugos raidą bei istorinio konteksto įtaką dabartiniam reguliavimui, chronologine seka pateikti geografinių nuorodų apsaugos sistemose egzistuojančių probleminių aspektų analizę, taip pabrėžiant jų sprendimo ypatumus. Nagrinėjamos temos kontekste bus bandoma išskirti problemines ankstesnės ir naujosios Lisabonos sistemos sritis bei pateikti galimas alternatyvas joms panaikinti, jeigu kompromisas tam tikroje srityje dar nėra pasiektas, analizuoti Ženevos akto ypatumus lyginant šį tarptautinį susitarimą kitų tarptautinių susitarimų kontekste, aptarti pagrindinių pokyčių geografinių nuorodų apsaugos sistemoje svarbą, naujovių poreikį ir būtinybę bei jų įtaką geografinių nuorodų apsaugos sistema ginamiems gėriams.

Objektas. Magistrinio darbo pagrindinis tiriamasis objektas yra 2015 m. gegužės 21 d. priimtas Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas, kuriuo buvo atlikti esminiai geografinių nuorodų apsaugos sistemos, egzistavusios 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu, pakeitimai. Šis naujasis Lisabonos susitarimas yra vertinamas atsižvelgiant į jo išskirtinumą ir poveikį pirmtakės sutarties pagrindu sukurtai geografinių nuorodų apsaugos sistemai bei santykį su šalia egzistuojančiomis atitinkamomis tarptautinėms sistemoms, kurios turėjo įtakos formuojant Ženevos akto nuostatas.

Tyrimo metodai. Siekiant aukščiau nurodytų šio darbo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo bei siekiant pateikti nuodugnią su tyrimo objektu susijusių probleminių aspektų analizę, bus taikomas lyginamasis, lingvistinis, sisteminis, istorinis, sociologinis ir teleologinis metodai. Pasitelkiant lyginamąjį metodą jurisdikcijų prasme bus siekiama atskleisti egzistuojančių geografinių nuorodų apsaugos sistemų genezę, jų ypatumus bei pagrindinius skirtumus, nurodančius skirtingų požiūrių į geografinių nuorodų apsaugą, egzistavimą. Lingvistinio metodo pagalba bus siekiama apibrėžti pagrindines sąvokas, taip užtikrinant šiame darbe nagrinėjamų teisės aktų taikymo bei doktrinos analizės tinkamas ribas. Sisteminis metodas, geografinės nuorodas vertinant kitų intelektinės nuosavybės teisių kontekste, padės pateikti visapusišką sankirtos tarp geografinių nuorodų ir prekių ženklų

teisės analizę. Naudojant istorinį metodą bus pabrėžiamas geografinių nuorodų apsaugos sistemų vystymasis ir naujovių geografinių nuorodų apsaugos plotmėje sąryšis su iki tol egzistavusiais probleminiais reguliavimo aspektais, atskleidžiamos teisinio reguliavimo šioje srityje kaitos priežastys. Sociologinio metodo pagalba bus analizuojama naujosios Lisabonos sistemos įtaka pavienių asmenų, visos visuomenės ir verslo subjektų interesams, taip nurodant realų jos poveikį. Pasitelkiant teleologinį metodą siekiama atskleisti naujo reguliavimo geografinių nuorodų apsaugos srityje priėmimo motyvus bei aplinkybes, lėmusias Ženevos akto atitinkamų nuostatų turinio pokyčius.

Darbo originalumas. Šio darbo ypatumas pasireiškia tuo, jog dar nėra gausu teisinės literatūros, kurioje būtų pateikiama Ženevos akto įtakos geografinių nuorodų apsaugos sistemai analizė, kadangi šis susitarimas yra gana naujas. Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol buvo analizuoti pagrindiniai egzistuojančių tarptautinių ar regioninių geografinių nuorodų apsaugos sistemų bruožai, geografinių nuorodų ir prekių ženklų teisės santykio problema, tačiau nepavyko rasti motyvuotų nuomonių dėl naujojo Ženevos akto turinio. Tokią situaciją sąlygoja aplinkybė, jog Lietuva nėra 1958 m. Lisabonos susitarimo narė ir bent jau šiuo metu nepavyko rasti informacijos, pagrindžiančios Lietuvos siekį prisijungti prie Lisabonos sistemos. Šis darbas išskirtinis tuo, jog jame bus pateikiama Ženevos akto, 1958 m. Lisabonos susitarimo ir kitų šios temos kontekste aktualių tarptautinių sutarčių, kurių pagrindu yra sukurtos atskiros geografinių nuorodų apsaugos sistemos, analizė, pabrėžiant kiekvienos iš jų įtaką vėlesnėms naujovėms, taip pat analizuojama kokia apimtimi buvo pasvertos ir dabartiniame reglamentavime įgyvendintos kontraversiškos idėjos dėl geografinių nuorodų apsaugos sistemos taikymo apimties pokyčių.

Svarbiausi šaltiniai. Vienas iš pagrindinių šio darbo šaltinių yra Dev Gangjee knyga „Relocating the law of geographical indications“, kurioje nuodugniai aptariamos egzistuojančios geografinių nuorodų apsaugos sistemos, jų ypatumai, probleminiai jose esančio reguliavimo aspektai bei galutinių teisės aktų formuluočių priėmimo priežastys, kurios būtent ir atskleidžia esmines problemas geografinių nuorodų apsaugos sistemos rėmuose. Analizuojant pokyčius geografinių nuorodų reguliavimo kontekste, šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas 2015 m. gegužės mėn. 21 d. priimtam Ženevos aktui bei su jo priėmimo procesu susijusioms diskusijoms, kurios detalai analizuotos Pasaulinėje Intelektinės Nuosavybės Organizacijoje (toliau – PINO).

1. Reguliavimo, susijusio su geografinių nuorodų apsauga, pradžia

1.1. Poreikio apsaugoti geografines nuorodas kilmė

Laikais, kuomet prekyba tarp valstybių narių buvo itin retas reiškinys dėl įvairių priežasčių – geografinių žinių, transporto priemonių ir bendro pramonės išsivystymo lygio stokos, kasdienėje buityje naudojamų prekių kilmei buvo būdingas lokalumas. Žmonės patys augino jų geografinėi teritorijai būdingus maisto produktus, statybai ar kitiems kasdieniams darbams naudojo medžiagas, randamas būtent jų gyvenamosios vietos regione. Laikui bėgant besivystanti prekyba panaikino vartojimą pasižymintį lokalumu ir progresuojant prekybiniais santykiams tarptautiniu lygiu buvo pastebėta, jog tam tikros prekės iš tam tikrų vietovių išsiskiria savo kokybe¹. Pavyzdžiui, smuikai iš Kremonos buvo vertinami Europoje dėl jų skleidžiamo garso ypatingumo, Bohemijos stiklo gaminiai - dėl tenykščio gamybos meistriškumo. Tai yra keletas iliustracijų atskleidžiančių aplinkybę, jog geografinės vietovės pavadinimas toli už jos ribų pradėtas sieti ne tik su tiesiogine jo reikšme, bet ir produkto, žinomo dėl tik jam būdingo išskirtinumo kokybės atžvilgiu, savybėmis². Ši asociacija tarp išskirtinių daikto savybių ir jo pagaminimo geografinės vietovės atskleidžia geografinių nuorodų, kaip prekybos vystymosi variklio, pradžia³. Pripažinus sąsają tarp geografinės produkto kilmės ir jo kokybės, atsirado poreikis ginti dviejų pusių interesus: vartotojų ir prekių, pasižyminčių išskirtinumu dėl jų geografinės kilmės, gamintojų teises⁴, ir, tuo remiantis, pradėta ieškoti tinkamų priemonių, kurios padėtų užtikrinti šių subjektų teisių apsaugą.

Atsižvelgiant į išaugusį atitinkamomis savybėmis pasižyminčių produktų išskirtinį vertinimą, geografinės nuorodos pradėtos ginti, visų pirma, nacionaliniu lygmeniu. Vietiniai įstatymų leidėjai pradėjo leisti įstatymus, kuriais buvo siekiama užkirsti kelią tam tikrose vietovėse gaminamų produktų klastojimui ir sukūrė tų produktų ženklinimo, patvirtinančio jų

¹ HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>, p. 300.

² *Ibid.*

³ BLAKENEY, M. *The protection of geographical indications. Law and practice*. USA: Edward Elgar Publishing, 2014, p. 3.

⁴ HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>, p. 300.

kokybę, sistemas⁵. Pastebėjus, jog suteikiant papildomą apsaugą šioms prekėms didėja uždirbamos pajamos, gildijoms, gaminančioms šias prekes, buvo suteiktas monopolis, kurį jos bandė išlaikyti gildijos narių gaminamoms prekėms sukuriant tarsi prekės ženklus (angl. *service marks*) ar heraldinio pobūdžio žymenis⁶. Tiesioginis sąryšis tarp prekių specifiškumo, sąlygoto kilmės vietovės, ir jo pagrindu sukuriamas papildomas ekonominis naudingumas buvo pakankama aplinkybė, skatinusi geografinių nuorodų apsaugos plėtrą.

Šiuolaikinės geografinių nuorodų apsaugos ištakos yra siejamos su Prancūzijos viduramžių teise, suteikusia išskirtinę apsaugą *Bordeaux* vynams. Bene ryškiausias Prancūzijoje palaipsniui besivysčiusios geografinių nuorodų apsaugos sistemos bruožas yra tas, jog joje, kaip ir daugumoje kitų nacionalinių geografinių nuorodų apsaugos sistemų, buvo remiamasi *terroir* koncepcija. Nėra tiesioginio *terroir* vertimo į lietuvių kalbą, tačiau pagrindinė šio žodžio reikšmė yra ta, jog produkto kokybė „kyla iš teritorijos“. Šios koncepcijos pagrindas – esminis ryšys tarp vietos ir kokybės – vietiniai gamintojai turi išimtinę teisę naudoti produkto, pagaminto atitinkamoje geografinėje vietovėje, vardą, kadangi jokie gamintojai už šios teritorijos ribų negali pagaminti būtent tokio paties produkto⁷. Tačiau *terroir* prancūziškoji koncepcija neapsiriboja vien teritorijos svarba, *terroir* dalimi taip pat yra visi šie elementai: žmogiškasis faktorius, *know-how* ir gamavimo technologija⁸. Ryšio tarp kilmės vietos ir produkto kokybės reikšmė geografinių nuorodų apsaugos teisėje galiausiai įsitvirtino kaip pamatinis elementas, turėjęs įtakos kitų šio instituto savybių formavimosi procese.

XIX amžiuje, išaugus prekybos mastams pastebėta, jog nacionalinė apsauga tapo ne itin veiksminga, kadangi daugumą produktų pradėta kopijuoti už kilmės valstybės sienų ribų taip kenkiant reputacijai, kuri buvo įgyta būtent dėl konkrečioje teritorijoje gaminamo produkto savybių. Geografinės nuorodas buvo nuspręsta priskirti prie intelektinės nuosavybės teisės saugomų gėrių, tačiau iškilo problema: ar geografinių nuorodų apsaugos sistema turi būti inkorporuota į jau egzistuojančių intelektinės nuosavybės teisių turinį, ar vis

⁵ BLAKENEY, M. *The protection of geographical indications. Law and practice*. USA: Edward Elgar Publishing, 2014, p. 4.

⁶ *Ibid.*, p. 4.

⁷ HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>, p. 301.

⁸ GERVAIS, Daniel J. *Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications)*. *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 108.

tik yra būtinybė išskirti geografines nuorodas kaip atskirą objektą. Svarus argumentas, pabrėžiantis geografinių nuorodų, kaip savarankiško intelektinės nuosavybės objekto, būtinybę yra efektas, kurį sukuria teisių į geografines nuorodas registravimas. Akcentuotina tai, jog pagrindinis registracijos tikslas – nuosavybės teisių į registruojamą objektą išviešinimas⁹. Išviešinimo reikalavimas, kaip viena esminių sąlygų geografinių nuorodų apsaugai, būtent ir pabrėžia šio objekto pačios prigimties ir apsaugos svarbą ir lemia poreikį saugoti jį kaip atskirą intelektinės nuosavybės objektą. Atskiro objekto buvimą pagrindžia ir tai, jog geografiniai žymenys nurodo ne tik prekės kilmę, tačiau užtikrina vartotojus, nustatant atskirus produktų savybių standartus ir kontrolės mechanizmus, dėl jų kokybės¹⁰. Kitas argumentas, vedantis prie nuomonės, jog geografinės nuorodos vis tik turėtų būti laikomos atskiru intelektinės nuosavybės objektu yra teisiniai gėriai, kurių apsaugos yra siekiama geografinių nuorodų sistemos pagalba. Lyginant su kitomis intelektinės nuosavybės teisėmis, geografinių nuorodų pagalba yra siekiama labiau kultūrinio paveldo apsaugos. Geografinė nuoroda žymimi tie produktai, kurie turi sąryšį su kilmės vietoje ir nurodo istorinius ir simbolinius ryšius tarp produkto ir jo kilmės vietos¹¹. Svarus argumentas taip pat yra tai, jog geografinė nuoroda nėra vieno teisės turėtojo nuosavybė, bet tai labiau yra indikatorius, jog ji yra naudojama atitinkamos vietovės gamintojų¹². Teisinių gėrių specifiškumas ir reikšmė kultūrinio paveldo išsaugojimui bei specifinė saugomų teisių apimtis suponuoja būtinybę identifikuoti geografines nuorodas kaip atskirą intelektinės nuosavybės teisės objektą.

Tarptautinėje erdvėje taip pat kyla daug diskusijų dėl teisinio reguliavimo pobūdžio, kuris yra būtinas tinkamam geografinių nuorodų apsaugos užtikrinimui. Geografinių nuorodų apsauga nacionaliniu lygmeniu yra teikiama *sui generis* sistemų pagrindu, remiantis prekių ženklų teisės nuostatomis, pasitelkiant vartotojų apsaugos ar nesąžiningos konkurencijos teisę¹³, taip pat galimas šių sistemų koegzistavimas atitinkamoje valstybėje¹⁴. Kiekviena iš

⁹ VAN CAENEGEM, W. *Registered Geographical Indications: Between Intellectual Property and Rural Policy – Part I* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=law_pubs>, p. 3.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ RANGNEKAR, D. *Geographical Indications: A Review of Proposals at the TRIPS Council* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.iprsonline.org/unctadictsd/docs/GI%20paper.pdf>>, p. 3.

¹² UNCTAD-ICTSD *Resource Book on TRIPS and Development: An authoritative and practical guide to the TRIPS Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.iprsonline.org/unctadictsd/ResourceBookIndex.htm>>, p. 270.

¹³ 2002-04-02 WIPO Nr. SCT/8/4 *Document SCT/6/3 REV. on Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems for Protection and Obtaining Protection in other Countries*

šių sistemų pasižymi skirtingu požiūriu į paties apsaugos objekto turinį, teikiamos apsaugos apimtį bei sąlygas, būtinas apsaugos atsiradimui. Skirtingo reguliavimo buvimas yra bene viena pagrindinių probleminių aspektus geografinių nuorodų apsaugos plotmėje keliančių aplinkybių, kuri sąlygoja geografinių nuorodų apsaugos vientisumo stygių ir tarptautiniu lygiu.

Siekiant saugoti specifinį produkto išskirtinumo ryšį su kilmės valstybe už jos ribų, šis aspektas pradėtas reglamentuoti tarptautiniu lygiu. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos¹⁵ (toliau – Paryžiaus konvencija) buvo pirmasis tarptautinis dokumentas, suteikęs geografinėms nuorodoms apsaugą už kilmės valstybės ribų¹⁶. Paryžiaus konvencijos 1 straipsnio 2 punkte kilmės nuoroda ar šaltinio nuoroda pirmą kartą buvo išskirti kaip atskiri pramoninės nuosavybės objektai, tačiau konvencijos tekste nėra tiksliai apibrėžiamos šios sąvokos. Vėliau, 1891 m., buvo priimtas Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus¹⁷ (toliau – Madrido susitarimas), kuris buvo pirmasis tarptautinis dokumentas, nustatęs konkrečias taisykles dėl melagingo arba klaidinančio prekių kilmės vietos naudojimo pasekmių. Kitas didelis žingsnis geografinių nuorodų apsaugos sistemos vystymosi etape – 1958 m. Lisabonos sutarimas¹⁸. Šio susitarimo pagrindu įsteigta sistema buvo siekiama palengvinti tarptautinės geografinių nuorodų apsaugos procedūrą vienos registracijos metu įgyjant apsaugą visose valstybėse narėse¹⁹.

Geografinių nuorodų apsaugos evoliucijai valstybėse, kuriose geografinių nuorodų apsauga yra įgyvendinama pasitelkiant prekių ženklų apsaugos sistemas, taip pat buvo

[interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_8/sct_8_4.pdf>, [9].

¹⁴ CORREA, Carlos M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A Commentary on the TRIPS Agreement*. New York: Oxford University Press, 2007, p. 222.

¹⁵ 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. Valstybės žinios, 1996, nr. 75-1796;

¹⁶ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 77.

¹⁷ 1891-04-14 Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779.

¹⁸ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos pavadinimų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=12586>>.

¹⁹ INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf>, p.16-17.

reikšmingas kitų tarptautinių dokumentų, susijusių su pramoninės nuosavybės objektų registracija, priėmimas. 1891 m. balandžio 14 d. Madrido sutartis dėl tarptautinės ženklų registracijos²⁰ apibrėžia geografinių nuorodų apsaugą valstybėse, pasirinkusiose ankstesniajame sakinyje nurodytą koncepciją, tačiau šiame darbe nebus pateikiama detalesnė šio dokumento analizė.

Geografinių nuorodų apsaugos sistemos plėtrai pagrindinis akstinas buvo 1994 m. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba²¹ (toliau – TRIPS sutartis), priimta visų Pasaulinės Prekybos Organizacijos (toliau - PPO) narių. Šiame susitarime geografinių nuorodų reglamentavimui yra išskirta atskira dalis, kurioje pateikiama plačiai pripažinta geografinių nuorodų samprata, suteikiama apsauga visiems su geografinėmis nuorodomis susijusiems produktams, suteikiant aukštesnį apsaugos lygį vynams ir stipriesiems gėrimams, taip pat nurodomos geografinių nuorodų apsaugos išimtys.

Šioje darbo dalyje aptartų tarptautinių susitarimų pagrindu egzistuojančios geografinių nuorodų apsaugos sistemos bus detaliau analizuojamos vėlesnėje darbo dalyje nurodant esminius skirtumus tarp šių sistemų, jų bruožus bei privalumus ir įtaką geografinių nuorodų apsaugos apimčiai.

Prekybinių santykių vystymasis buvo pagrindinė priežastis, lėmusi geografinių nuorodų apsaugos plėtrą nuo nacionalinio iki tarptautinio lygmens. Vystantis prekybai, o kartu su ja ir reglamentavimui, susijusiam su geografinėmis nuorodomis, susiformavo pagrindiniai jų, kaip atskiro intelektinės nuosavybės teisės objekto, požymiai bei išryškėjo skirtingi požiūriai į geografinių nuorodų apsaugos formą ir turinį, kas sąlygojo ir atskirų tarptautinių sistemų, atitinkančių šiuos požiūrius, atsiradimą.

Apžvelgus aplinkybes, kurioms esant atsirado poreikis ginti specifinėmis savybėmis dėl kilmės vietos pasižyminčius produktus bei trumpai apžvelgus geografinių nuorodų apsaugos sistemų raidą ir prieš pradėdant analizuoti egzistuojančias sistemas bei su jomis susijusius probleminius klausimus, visų pirma itin svarbu suvokti, kokie požymiai ar aplinkybės lemia geografinės nuorodos egzistavimą ir suponuoja poreikį ją saugoti.

²⁰ 1891 m. birželio 14 d. Madrido sutartis dėl tarptautinės ženklų registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. Žiūrėta [2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/wipo_treaties/text.jsp?file_id=283530>.

²¹ Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), 1C priedas prie 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio Prekybos Organizacijos įsteigimo. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620.

1.2. Sampratų įvairovė

Pateikti tikslaus, visuotinai pripažinto ir nekintančio geografinių nuorodų apibrėžimo praktiškai nėra įmanoma dėl egzistuojančio chaoso šios srities reglamentavime. Visaapimančios geografinių nuorodų apsaugos sąvokos nebuvimą sąlygoja egzistuojanti nacionalinių sistemų, susijusių su geografinių nuorodų apsauga, gausa, taip pat ir tarptautiniu bei regioniniu lygiu egzistuojantys atskiri šio instituto reguliavimo mechanizmai. PPO atliktas tyrimas puikiai atskleidė vientisumo geografinių nuorodų apsaugos srityje stygių nustačius, jog analizuojant nacionalines geografinių nuorodų apsaugos sistemas paaiškėjo, kad egzistuoja 23 atskiri apibrėžimai šioje srityje²². Teisės doktrinoje buvo pažymėta, jog būtent dėl skirtingo geografinių nuorodų apsaugos reguliavimo pagal nacionalinę teisę gausos, nėra priimta bendros terminologijos šioje srityje²³. Taip pat vientisumo stygių paskatino interesų, kurių apsaugos siekiama šios sistemos pagalba, gausa. Geografinės nuorodos, visų pirma, suvokiamos kaip puiki priemonė padidinti gamintojo pelną remiantis produkto išskirtinumu, tačiau vien šia nauda neapsiribojama, taip pat jų apsauga prisideda prie darbo vietų sukūrimo, gaunamų pajamų didinimo bei populiacijos atitinkamuose regionuose išsaugojimo²⁴. Geografinės nuorodos tarsi atsiduria politikos, ekonomikos ir kultūros kryžkelėje, nes ekonomines priemones nustato politikai, kurie siekia valdyti kultūrinius produktus. Dėl šios priežasties teisinis reguliavimas, susijęs su šios rūšies intelektinės nuosavybės objektu, turi pasverti platų politinių interesų ir socialinių bei ekonominių aplinkybių spektrą²⁵. Atsižvelgiant į aplinkybes, turinčias įtakos reglamentavimo šioje srityje formavimuisi bei skirtingą požiūrį į apskritai geografinių nuorodų, kaip teisės saugomo objekto reikšmingumą, natūralu, jog laikui bėgant įsivyravo skirtingas reguliavimas šioje srityje.

Atsižvelgiant į produktų kilmę apibūdinančių sąvokų gausą, tolesnėje darbo dalyje bus analizuojama šių sąvokų – šaltinio nuoroda (angl. *indication of source*), kilmės nuoroda

²² 2003-11-24 WTO Nr. IP/C/W/253/Rev.1 *Review under Article 24.2 of the Application of the Provisions of the Section of the TRIPS Agreement on Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ta_docs_e/5_3_ipcw253rev1_e.pdf>, Annex B.

²³ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 3.

²⁴ CORREA, Carlos M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A Commentary on the TRIPS Agreement*. New York: Oxford University Press, 2007, p. 211.

²⁵ MERANTE, Thomas. The Politics of the Protectionism and Parmesan Cheese: Evaluating Geographical Indication Protection Levels in the World Trade Organization. *Fordham Undergraduate Research Journal*, 2014, Nr. 4 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą: <http://www.fordham.edu/download/downloads/id/1255/furj_volume_4_-_2014.pdf>, p. 30.

(angl. *appellation of origin*) ir geografinė nuoroda (angl. *geographical indication*) – sampratos, kurios įtvirtintos didžiausią reikšmę intelektinės nuosavybės teisės raidai turinčiuose tarptautiniuose dokumentuose.

Šaltinio nuorodos sąvoka pirmą kartą buvo paminėta Paryžiaus konvencijos 1 str. 2 p. ir 10 str. bei vėliau Madrido susitarime, tačiau nei viename iš šių aktų nebuvo pateiktas jos apibrėžimas. Tik iš pastarojo susitarimo 1 str. 1 d. galima numanyti šaltinio nuorodos apibrėžimą. Joje nurodyta, jog visos prekės, susijusios su melagingu ar klaidingu nurodymu, dėl kurio viena iš valstybių, kuriai taikomas šis susitarimas, ar vietovė, esanti joje, tiesiogiai ar netiesiogiai nurodoma kaip kilmės valstybė ar vietovė, turi būti konfiskuotos ir importuotos į bet kurią iš minėtų valstybių²⁶.

Šaltinio nuorodos sąvoką bandyta apibūdinti ir PINO, numatant, jog šaltinio nuoroda yra ženklas, skirtas nurodyti, jog produktas ar paslaugos yra kilusios iš tos valstybės ar iš atitinkamos jos dalies²⁷. Svarbu pažymėti, jog šiuo apibrėžimu nereikalaujama ryšio tarp geografinės produkto kilmės ir jo kokybinių savybių, šaltinio nuorodos pagalba yra nurodoma tik kilmės vieta, kuri dažniausiai išreiškiama žodžių junginiu, pavyzdžiui, „pagaminta Lietuvoje“²⁸. Taip pat pažymėtina, jog šaltinio nuorodos neapsiriboja geografinių vietovių nurodymu, šaltinio nuoroda gali būti ir žymima, pavyzdžiui, prekių ženklu²⁹. Kaip galima suprasti iš nurodytų požymių visumos, šaltinio nuorodos pagrindu teikiama apsauga yra gan žemo lygio, o pagrindinė funkcija yra informacinė, nurodant tik vietovę, iš kurios yra kilusi prekė. Tačiau netinkamas šaltinio nurodymas, remiantis šios koncepcijos pagrindu, nėra pakankamas pagrindas pažeidimui konstatuoti. Taip pat reikia pateikti papildomus įrodymus, jog toks elgesys klaidina vartotojus³⁰. Vystantis prekybai, toks teisių gynimo

²⁶1891-04-14 Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779>.

²⁷2003-06-12 WIPO Nr. WIPO/GEO/SFO/03/1 *Introduction to Geographical Indications and Recent Developments in the World Intellectual Property Organization* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1-annex1.doc> [4].

²⁸2000-06-08 WIPO Nr. SCT/5/3 *Possible Solutions for Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and for Conflicts Between Homonymous Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1410>, [12].

²⁹ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:< http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 89.

³⁰GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą:< <http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 78.

būdas buvo nepakankamas ir sukeliantis per daug įrodinėjimo naštos tiek gamintojams, tiek vartotojams, todėl reikėjo platesnės sąvokos, savyje talpinančios platesnį saugomų požymių rinkinį.

Kita sąvoka, dėl kurios apibrėžties kyla žymiai daugiau diskusijų yra **kilmės nuoroda**, kurią iliustruoja šie visiems puikiai žinomi pavyzdžiai - *Bordeaux* vynas, *Roquefort* sūris, *Beaujolais* vynas, *Bohemia crystal* stiklo gaminiai iš Čekijos, *Borjomi* mineralinis vanduo iš Gruzijos. Nors šis terminas pirmą kartą buvo panaudotas Paryžiaus konvencijoje, tačiau jo paaiškinimas yra pateiktas tik 1958 m. Lisabonos susitarime. Susiklosčiusi situacija, jog 75-erius metus iki 1958 m. Lisabonos susitarimo priėmimo kilmės nuorodos terminas buvo taikomas neįtvirtinus jo apibrėžimo tarptautiniu lygiu, suponavo būtinybę nurodyti šią sąvoką apibūdinančius požymius. 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 1 d. numatyta, jog kilmės nuoroda yra laikoma geografinis valstybės, regiono ar vietovės pavadinimas, kuris skirtas pažymėti iš ten kilusius produktus, kurių kokybė ar savybės išimtinai ar iš esmės priklauso nuo geografinės aplinkos, įskaitant natūralius ir žmogiškuosius faktorius³¹. Iš šio reikalavimo matyti, jog lyginant su šaltinio nuorodos sąvoka, iškeliamas apsaugos standartas inkorporuojant jau ir kokybės reikalavimą. Pažymėtina, jog aiškinant ir Paryžiaus konvencijoje nurodytą kilmės nuorodos sąvoką būtent reikia remtis 1958 m. Lisabonos susitarime numatytais šios sąvokos požymiais³². Atsižvelgiant į 1958 m. Lisabonos susitarime nurodytą apibrėžimą, kilmės nuoroda suprantama kaip speciali šaltinio nuorodos, kuri numatyta Paryžiaus Konvencijoje ir Madrido susitarime, rūšis, nes produktas, kurio kilmės nuoroda yra naudojama, turi pasižymėti kokybe ir savybėmis, kurios išimtinai būdingos jo geografinėi aplinkai³³.

Analizuojant kilmės nuorodos sąvoką, apibrėžtą 1958 m. Lisabonos susitarime, pažymėtina, jog tai buvo bene daugiausiai įtakos turėjęs tarptautinis bandymas iškristalizuoti sąvokų gausą, kylančią iš skirtingų nacionalinių tradicijų³⁴. Išskirtini šie kilmės nuorodos apibrėžimo pagrindiniai elementai, kurie reikalauja gilesnės analizės: ryšys tarp produkto ir

³¹ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos pavadinimų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:< <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=12586>>, 2 str. 1d.

³² BODENHAUSEN, G.H.C. *Guide To The Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, as revised at Stockholm in 1967*. WIPO publication, 2004, p. 23.

³³ 2000-06-08 WIPO Nr. SCT/5/3 *Possible Solutions for Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and for Conflicts Between Homonymous Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1410> [13].

³⁴ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 130.

kilmės vietos; būtina gamtos ir žmogaus įtaka; reikalavimai apibrėžti geografinę nuorodą ir reputacijos kriterijus³⁵.

Nustatinėjant *ryšį tarp produkto ir jo kilmės vietos* akcentuotina, jog būtent tam tikroje vietovėje pagamintas produktas turi pasižymėti specifinėmis savybėmis, kurios, dėl egzistuojančio ryšio su kilmės vietove ir jo sąlygojamos kokybės, išskiria jį iš tokios pačios ar panašios rūšies produktų. 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 1 d. pabrėžiama vietovės įtaka produkto išskirtinumui nurodant, jog priešastingumas tarp šių dviejų elementų turi būti išimtinis. Vietovė šio klausimo kontekste neturėtų būti vertinama remiantis tik geografinėmis charakteristikomis, ne mažiau svarbūs elementai, kuriantys ryšį tarp vietovės ir išimtinių savybių, yra fiziniai bei kultūriniai komponentai, pagrindžiantys daikto kokybės egzistavimą³⁶. Šis kilmės nuorodų bruožas yra tarsi atskaitos taškas, į kurį atsižvelgiant buvo formuojamos kitos toliau aptariamos kilmės nuorodos sąvokos savybės, kurių pagalba buvo siekiama pabrėžti *terroir* principo, kaip būtinojo kilmės nuorodos elemento, svarbą.

Kitas kilmės nuorodos sampratos elementas – *gamtos ir žmogiškųjų išteklių įtaka produkto kokybei*. Pažymėtina, jog 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 1 d. formuluotė nulemia abiejų šių išteklių egzistavimo būtinybę, tačiau kyla klausimas, kuris elementas turi užimti dominuojantį vaidmenį, o kurio reikšmė kilmės nuorodos egzistavimui yra mažesnė? Visuotinis ir tikslus atsakymas į šį klausimą iki šiol nėra pateiktas dėl skirtingos produktų prigimties, kas sąlygoja ir skirtingos pusiausvyros tarp žmogiškųjų ir gamtos išteklių egzistavimą. Tačiau egzistuoja teisinių modelių, kuriuose vienam iš elementų vis tik teikiama pirmenybė, pavyzdžiui, remiantis Prancūzijos modeliu vietovės elementas atlieka pagrindinį vaidmenį³⁷. Tokia pozicija turėtų būti vertintina teigiamai, kadangi ji labiausiai atitinka anksčiau šiame darbe aptartą *terroir* principą, kuris yra Lisabonos sistemos kertinis bruožas. Prioriteto žmogiškiesiems faktoriams suteikimas prieštarautų Lisabonos sistemos steigimo tikslams ir keltų klausimą dėl atskiros sistemos, skirtos kilmės nuorodų apsaugai, būtinybės.

Trečiasis elementas yra susijęs su *žymenimis, kuriais geografinė nuoroda gali būti žymima*. Nagrinėjant šio elemento turinį dažnai keliamas klausimas: ar privalomai turi būti nurodomas geografinis kilmės vietovės pavadinimas, ar vis tik galimas ir kitų žodžių junginių vartojimas? Galima teigti, jog šio aspekto vertinimas priklauso nuo metodų, kuriais bus pasirinkta aiškinti susitarimo nuostatas: ar bus laikomasi *stricto sensu* vertinimo, ar bus

³⁵ *Ibid.*, p. 137.

³⁶ *Ibid.*, p. 138.

³⁷ *Ibid.*, p. 141.

atliekama gilesnė analizė. Nors vertinant 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. pažodžiui būtų galima teigti, jog kilmės nuorodos apsauga taikoma tik geografiniams pavadinimams, tačiau atliekant detalesnį šio aspekto vertinimą galima padaryti ir priešingas išvadas. Analizuojant Lisabonos susitarimą originalo (prancūzų) kalba galima pastebėti, jog nėra tiesiogiai reikalaujama geografinės vietovės pavadinimo, tačiau labiau linkstama link pavadinimo reikalavimo, kuris apima ne tik tiesioginius geografinių vietovių pavadinimus, bet ir bet ką, kas pažymi produkto kilmę³⁸. PINO taip pat buvo keliamas klausimas, ar pavadinimas turi būti būtinai susijęs su geografine vietove ar vis tik ir kiti žymenys, tokie kaip ženklai, posakiai, neoficialūs valstybių pavadinimai, simboliai ar kiti netiesioginiai nurodymai, kurie patys savaime nepriklauso, bet vis dėl to žinomi kaip priklausantys atitinkamai geografinei vietai, yra tinkami kilmės nuorodos žymėjimui³⁹. Platesnio požiūrio į žymeniui keliamus reikalavimus šalininkai teigia, jog bendrąja prasme kilmės nuoroda gali būti suprantama kaip simboliai, nurodantys geografinę vietovę, nesvarbu, ar tai būtų kaimo vietovė, ar valstybė, išskiriantys produktus, gaminamus toje geografinėje vietovėje ir kurie yra gaminami pagal toje vietovėje vyraujančias taisykles ar „vietinį, pastovų ar patikimą naudojimą“, kas sąlygoja atitinkamą daikto kokybę ar savybes ir jo žinomumą⁴⁰. Geografinis pavadinimas gali būti nurodytas tiesiogiai arba netiesiogiai, svarbiausia, jog naudojamas žymėjimas būtų pakankamas informuoti vartotojus, jog atitinkamas produktas yra iš tam tikros vietos, regiono ar valstybės. Tačiau net ir gana liberaliai aiškinant minėtą 1958 m. Lisabonos susitarimo nuostatą svarbu nepamiršti, jog Lisabonos sistemos pagrindu buvo sukurtas aukštesnis geografinių nuorodų apsaugos lygis, todėl net ir menkiausias netinkamo žymėjimo nurodymas yra draudžiamas⁴¹. Manytina, jog tikslingiau laikytis platesnio Lisabonos susitarimo vertinimo, kadangi požiūris, jog geografinę kilmę gali apibūdinti tik konkrečios valstybės ar vietovės nurodymas yra netinkamas dėl to, jog kiekvienos valstybės atžvilgiu

³⁸ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:<http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 89-90.

³⁹ 1990-04-09 WIPO Nr.GEO/CE/I/2 *The Need for a new Treaty and it's Possible Contents* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-27]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/mdocsarchives/GEO_CE_I/GEO_CE_I_2_E.pdf>, [73].

⁴⁰ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:<http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 88.

⁴¹ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 78.

galima būtų išskirti simbolių, ikūnijančių atskiros valstybės ar jai būdingos kultūros specifiškumą, ir atskirtas nuo tarptautiniu lygmeniu pripažintų simbolių aiškinimas nepagrįstai apribotų taikomos apsaugos apimtį.

Kalbant apie ketvirtąjį reikalavimą – *reputaciją* – pažymėtina, jog nagrinėjamos sąvokos kontekste reputacijos reikalavimas kyla tiesiogiai iš 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 2 d. (manytina, jog būtent specifinių savybių ir kokybės egzistavimas sąlygoja reputacijos buvimą, kas nurodoma apibrėžiant kilmės valstybę)⁴² ir netiesiogiai iš 1 str. 2 d., kuriame numatyta, jog kilmės nuoroda turi būti atpažįstama kilmės valstybėje ir tik tuomet ji galės įgyti tarptautinę apsaugą pagal šį susitarimą. Analizuojant šias dvi nuostatas akivaizdu, jog reputacijos reikalavimas yra numatomas kaip būtinas elementas tam, jog žymuo galėtų įgyti geografinėms nuorodoms teikiamą apsaugą. Reputacijos, kaip esminės sąlygos, nurodymu atskleidžiama pamatinio kilmės nuorodų apsaugos principo – *terroir* – svarba ir pabrėžiamas išimtinio ryšio su kilmės vietoje būtinumas, sąlygojantis produkto specifiškumą, dėl kurio ir kilo poreikis suteikti ypatingą apsaugą tam tikroje vietovėje pagamintiems produktams.

TRIPS sutartis – tai tarptautinė sutartis, kuria buvo pradėta revoliucija geografinių nuorodų apsaugos sistemoje, išplečiant joms taikytinos apsaugos apimtį. TRIPS sutartimi buvo įvestas, lyginant su prieš tai analizuotais tarptautiniais susitarimais, naujas – **geografinių nuorodų** – terminas, turėjęs įtakos tolesniam geografinių nuorodų apsaugos vystymuisi⁴³. TRIPS sutarties 22 str. 1 d. numatyta, jog geografinės nuorodos yra nuorodos, iš kurių galima nustatyti, ar prekė yra kilusi iš valstybės narės teritorijos, ar iš tos teritorijos rajono ar vietovės, kai tos prekės kokybė, reputacija ar kiti ypatumai iš esmės yra priskirtini jos geografinės kilmės vietai.⁴⁴ Pavyzdžiais, iliustruojančiais geografinių nuorodų apsaugą pagal TRIPS susitarimą laikytinos *Idaho* bulvės, *Napa Valley Reserve* vynas, *Champagne* vynas, *Roquefort*, *Gorgonzola* sūriai. Nesunku pastebėti, jog rengiant TRIPS sutarties pateiktą geografinių nuorodų apsaugos apibrėžimą buvo pasirinktas tarpinis variantas tarp šaltinio nuorodos ir kilmės nuorodos sąvokų siekiant praplėsti jų taikymo apimtį. Kadangi

⁴² GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>> , p. 21.

⁴³ INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri_study_en.pdf>, p. 85.

⁴⁴ Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), 1C priedas prie 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio Prekybos Organizacijos įsteigimo. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620, 22 str.

geografinių nuorodų sąvoka yra artimesnė kilmės nuorodos sąvokai, analizuojant geografinėms nuorodomis būdingus požymius yra tikslinga aptarti juos lyginant su kilmės nuorodas apibūdinančiu reguliavimu.

Prieš pradėdant lyginti 1958 m. Lisabonos susitarimo ir TRIPS sutarties nuostatas, svarbu akcentuoti, jog geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų sąvokų lygiagretus vertinimas, negali paneigti Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 31 str. 3 d. c) punkte⁴⁵ numatytų reikalavimų skirtingų tarptautinių susitarimų, reguliuojančių panašius klausimus, atžvilgiu. PINO buvo pažymėta, jog interpretuojant 1958 m. Lisabonos susitarimą neturėtų būti atsižvelgiama į TRIPS sutarties nuostatas ir *vice versa*, atsižvelgiant į aplinkybę, jog šie susitarimai numato panašias tarptautinės teisės taisykles šių susitarimų dalyvėms. Egzistuoja nuomonių, jog šie susitarimai galėtų būti vertintini neatsietai vienas nuo kito, jeigu 1958 m. Lisabonos susitarimo dalyvėmis būtų visos PINO narės, kitos pozicijos šalininkai teigia, jog abu nagrinėjami susitarimai gali būti vertintini vienas kito kontekste konkretaus ginčo atveju⁴⁶. Vertinant šias dvi pozicijas galima daryti išvadą, jog vis tik šiuos tarptautinius susitarimus dėl skirtingo geografinių nuorodų apsaugos lygio nustatymo reikėtų vertinti atsietai vieną nuo kito, tačiau atsižvelgiant į jų priėmimo priežastis ir diskusijų dėl galutinio teksto varianto priėmimo pobūdį, kadangi jos būtent ir atskleidžia tikruosius šių susitarimų tikslus, tad toliau šiame darbe bus bandoma pateikti TRIPS sutarties ir 1958 m. Lisabonos susitarimo analizę nenukrypstant nuo Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės numatytų principų.

Lingvistinio metodo pagalba analizuojant kilmės nuorodos ir geografinės nuorodos sąvokas pirmasis skirtumas, kurį galima pažymėti – TRIPS sutartyje, apibrėžiant geografinę nuorodą vartojamas terminas „daiktai“ (*angl. goods*), tuo tarpu 1958 m. Lisabonos susitarime naudojama „produkto“ (*angl. product*) sąvoka. Iš pirmo žvilgsnio šių sąvokų apimtis neturėtų skirtis, tačiau TRIPS sutartyje naudojamu terminu „daiktai“ yra siekiama pabrėžti skirtumą tarp prekių ir paslaugų⁴⁷. Pažymėtina, jog nors ankstyvojoje TRIPS sutarties teksto priėmimo stadijoje ir buvo kalbama apie paslaugų įtraukimą į šio tarptautinio susitarimo taikymo apimtį, tačiau vėliau to vis tik buvo atsisakyta. Toks priimtas sprendimas nėra itin ribojantis

⁴⁵ 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 13-480.

⁴⁶ 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_lis_08/wipo_geo_lis_08_theme1_ficsor.pdf>, [15].

⁴⁷ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą: <http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 89.

valstybių narių teisių, kadangi jos turi galimybę saugoti geografiškai išsiskiriančias paslaugas pagal nacionalinę teisę⁴⁸. Dėl 1958 m. Lisabonos susitarime panaudotos „produkto“ sąvokos kartais kyla ginčų, jog galbūt apsauga yra taikoma ne tik prekėms, bet ir paslaugoms, pasižyminčioms kokybe ir specifiškumu dėl neatsiejamo ryšio su kilmės vieta. Tačiau aiškinant šią sąvoką neatsietai nuo viso Lisabonos susitarimo teksto bei tikslų, kurių siekiama šiuo susitarimu, akivaizdu, jog pavartojant terminą „produktai“ nebuvo siekiama išplėsti apsaugos taikymo apimties šiuo aspektu ir turėtų būti laikomasi pozicijos, jog apsauga yra taikoma tik daiktų atžvilgiu⁴⁹. Apžvelgus terminologijos taikymą objekto atžvilgiu darytina išvada, jog TRIPS sutartis ir 1958 m. Lisabonos susitarimas taikomi daiktų atžvilgiu, ką parodo ir šių tarptautinių susitarimų nuostatų visuma.

Kitas aspektas, kurį svarbu išskirti nagrinėjant geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų sąvokas – kokie reikalavimai yra keliami pavadinimui, jog jis būtų tinkamas kilmės nuorodos ir geografinės nuorodos žymėjimui. Anksčiau pateikta reikalavimų, keliamų kilmės nuorodos pavadinimui, analizė atskleidė, jog kilmės nuoroda gali būti žymima ne tik geografiniu, bet ir kitokiu pavadinimu, iš kurio galima nustatyti produkto kilmę. Remiantis TRIPS sutarties tekstu galima teigti, jog geografinę nuorodą gali apibūdinti ir kitokio pobūdžio pavadinimai, simboliai⁵⁰, emblemos ar žymenys, kurie nėra laikytini tiesioginiais geografiniais pavadinimais⁵¹, svarbu, jog jais būtų galima identifikuoti prekės specifiškumą, sąlygotą jo kilmės. Atliekant tik pažodinį nagrinėjamų tarptautinių susitarimų vertinimą dėl reikalavimų, keliamų žymeniui, teisės doktrinoje⁵² egzistuoja nuomonių, jog tai turėtų būti vienas iš akivaizdžių geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų skirtumų, tačiau pasitelkiant sisteminių, lingvistinių bei teleologinių analizės metodą akivaizdumas išblanksta ir taip panaikinamas per siaurio interpretavimo sąlygotas skiriamasis geografinių ir kilmės nuorodų bruožas.

Dar vienas aspektas, kurį svarbu aptarti nagrinėjant geografinės nuorodos ir kilmės nuorodos skirtumus yra ryšys tarp produkto kokybės, specifinių savybių ir turimos

⁴⁸ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 217 .

⁴⁹ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:<http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 89.

⁵⁰ Šiuo atveju simboliu gali būti laikytinas Eifelio bokštas, siekiant išskirti prancūzišką produktą ar Tadž Mahalas, siekiant pažymėti indiškos kilmės produktą.

⁵¹ RANGNEKAR, D. *Geographical Indications: A Review of Proposals at the TRIPS Council* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.iprsonline.org/unctadictsd/docs/GI%20paper.pdf>>, p. 10.

⁵² O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain:The Blissett Group, 2004, p. 37; PRANEVIČIUS, G. Protection of geographical indications. *Jurisprudencija*, 2004, t. 58(50), p. 118-126, p. 119.

reputacijos. Kaip jau anksčiau nurodyta šiame darbe, kilmės nurodų atžvilgiu reputacijos elementas yra būtina sąlyga. Tuo tarpu geografinių nuorodų atžvilgiu reputacija yra išskiriama tik kaip alternatyvi sąlyga ir bent vieno iš TRIPS sutarties 22 str. 1 d. nurodytų elementų (kokybės, reputacijos ar kitų išskirtinių savybių) buvimas yra pakankamas pagrindas apsaugos taikymui. TRIPS sutartyje pasirinktas geografinių nuorodų apibrėžimas gali būti vertintinas teigiamai, kadangi jis numatė žemesnius standartus išskirtinumu dėl kilmės vietos pasižyminčių produktų atžvilgiu ir taip išplėtė jiems taikomos apsaugos apimtį.

Lygiagrečiai vertinant kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų sąvokų turinį svarbus žmogaus indėlis į produkto gamybą, kaip sąlygos apsaugos egzistavimui, klausimas. 1958 m. Lisabonos susitarime pažymėta, jog į geografinės aplinkos, nuo kurios priklauso daikto specifiškumas, apimtį patenka tiek gamtos, tiek žmogiškieji išteklių, tuo tarpu TRIPS žmogaus įtaka, kaip kriterijus, nėra minima. Geografinės nuorodos, skirtingai nuo kilmės nuorodų, nėra apribotos reikalavimu, jog išskirtinė kokybė ir savybės būtų sąlygoti gamtos ir žmogiškųjų išteklių, kartu juos vertinant su geografinė aplinka, tačiau pakanka to, jog produktų savybės, kokybė ar reputacija būtų sąlygoti geografinės kilmės⁵³. Tačiau vėlgi, ar pažodinis pastarojo tarptautinio susitarimo vertinimas yra tinkamas pagrindas konstatuoti, jog žmogaus įtaka nėra reikšminga? Manytina, jog produkto gaminimo procesas yra itin glaudžiai susijęs su žmogaus veikla ir, daugeliu atvejų, be žmogaus intervencijos ypatingų produktų savybių atsiskleidimas būtų neįmanomas. Nepaisant diskusijų ir kontraversiškų nuomonių dėl žmogiškojo faktoriaus egzistavimo svarbos, vis tik darytina prielaida, kad visos geografinės nuorodos turi pasižymėti bent minimaliu žmogaus intervencijos ir kolektyviniu *know-how* laipsniu, kuris lemia kylančios apsaugos pagrindimą⁵⁴. Atsižvelgiant į prekės gaminimo proceso prigimtį akivaizdu, jog žmogiškasis faktorius, nors TRIPS sutarties tekste ir nėra minimas, tačiau neišvengiamai egzistuoja. Tuo remiantis TRIPS sutarties pagrindu žmogiškųjų faktorių nurodymas yra paliktas valstybių narių diskrecijai, kuria dauguma valstybių ir pasinaudoja, nors tai ir nėra numatomas kaip pagrindinis reikalavimas⁵⁵. Tad žmogiškasis faktorius negali būti laikytinas geografinės ir kilmės nuorodas skiriančiu bruožu, kadangi dėl abiejų šių intelektinės nuosavybės objektų prigimties jis neišvengiamai egzistuoja.

⁵³ 2002-11-02 WIPO Nr. SCT/9/4 *The Definition of Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-27]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_9/sct_9_4.pdf>, [7].

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 223.

Nepaisant aplinkybės, jog dėl egzistuojančios sistemų gausos terminologija geografinių nuorodų apsaugos srityje turi būti aiškinama atsižvelgiant į tarptautinės sutarties kontekstą, kurios pagrindu yra taikoma geografinių nuorodų apsauga konkrečiu atveju, vis tik tikslinga aptarti bendrą sąvoką, kuria būtų galimybė bendrai žymėti produktų geografinę kilmę. PPO Sekretorius 2003 m. lapkričio 24 dienos apžvalgoje išskyrė sąvoką „geografinės kilmės nuoroda“ kaip galimą kompromisą tarp egzistuojančių sąvokų geografinių nuorodų apsaugos lygmenyje, siekiant suteikti joms bendrumo⁵⁶. Geografinė kilmės nuoroda galėtų priklausyti kategorijai ženklų, kuri pažymi produktą susiejant jį su geografine kilme ir kategorijai, kuri anksčiau buvo siejama su intelektinės nuosavybės diskursu⁵⁷. Atsižvelgiant į šį teisinėje literatūroje pateikiamą bendro pobūdžio apibrėžimą galima daryti išvadą, jog geografinės kilmės nuorodos apibrėžimas yra siejamas su *terroir* principu, kuris aptartas anksčiau šiame darbe, bei geografinių ar kilmės nuorodų, kaip atskiros intelektinės nuosavybės teisės, buvimu, tačiau bandymai įvesti vieningą terminologiją šioje srityje, kaip parodys diskusijos dėl galimų pokyčių geografinių nuorodų apsaugos reguliavime, vis dar yra nesėkmingi.

Apžvelgus tris pagrindines – šaltinio nuorodos, kilmės nuorodos bei geografinės nuorodos sąvokas svarbu akcentuoti, jog kiekviena iš šių sąvokų turi būti aiškinama atsižvelgiant į atskirus tarptautinius susitarimus, kurių pagrindu jos yra taikomos. Lyginant šias sąvokas pažymėtina, jog šaltinio nuorodos sąvoka yra plačiausiai apibrėžta, kilmės nuorodos sąvoka siauriausios apimties, tuo tarpu geografinė nuoroda yra tarpinis variantas, kuriuo buvo bandyta išspręsti probleminių aspektų egzistavimą. Galima būtų teigti, jog visos kilmės nuorodos gali būti laikomos geografinėmis nuorodomis bei šaltinio nuorodomis⁵⁸, tačiau ne visos geografinės nuorodos gali būti kilmės nuorodomis⁵⁹. Siekiant pabrėžti TRIPS sutartyje ir 1958 m. Lisabonos susitarime atitinkamai vartojamų geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų sąvokų skirtumus pažymėtina, jog Lisabonos susitarimo rengėjai vis tik pastebėjo, jog TRIPS sutartyje pateikta sąvoka yra panaši, jeigu ne identiška, sąvokai, kurią

⁵⁶ 2003-11-24 WTO Nr. IP/C/W/253/Rev.1 *Review under Article 24.2 of the Application of the Provisions of the Section of the TRIPS Agreement on Geographical indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ta_docs_e/5_3_ipcw253rev1_e.pdf>, [6].

⁵⁷ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 4.

⁵⁸ O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain:The Blissett Group, 2004, p. 30.

⁵⁹ 2000-06-08 WIPO Nr. SCT/5/3 *Possible Solutions for Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and for Conflicts Between Homonymous Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1410> p. 7.

buvo bandoma apibrėžti Lisabonos susitarime⁶⁰. Iš to galima būtų daryti išvadą, jog TRIPS susitarimu apibrėžiant geografines nuorodas buvo atskleisti tikrieji Lisabonos sutarties tikslai ir ketinimai atsižvelgiant į Lisabonos sistemos sąvokos netobulumus.

Toliau šiame darbe siekiant aiškumo pasirinkta naudoti geografinių nuorodų terminą, kaip bendrinį, šio darbo kontekste apimančią tiek šaltinio nuorodų, kilmės nuorodų bei geografinių nuorodų prasmę, tačiau vertinant atskirus tarptautinius susitarimus bus naudojamos būtent jiems būdingos sąvokos.

⁶⁰ GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:<http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>, p. 90.

2. Geografinių nuorodų apsaugos sistemų vystymasis

2.1. Geografinių nuorodų reglamentavimas 1883 m. Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės apsaugos

Geografinių nuorodų apsaugos tarptautiniu mastu pradžia – 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos. Nors šios konvencijos rengimo procese kilo nemažai diskusijų dėl geografinių nuorodų apsaugos prijungimo prie nesąžiningos konkurencijos instituto, kaip jau buvo anksčiau minėta šiame darbe, vis tik šaltinio nuoroda ar kilmės nuoroda kaip atskiri intelektinės nuosavybės objektai buvo išskirti šioje konvencijoje. Svarbi aplinkybė, jog Paryžiaus konvencijoje daugiausiai kalbama apie šaltinio nuorodų apsaugą, tačiau atsižvelgiant į tai, jog kilmės nuorodos yra išskirtos kaip atskiras pramoninės nuosavybės objektas, šios konvencijos atžvilgiu jos yra saugomos lygiai kaip ir šaltinio nuorodos⁶¹. Nors konvencijoje nurodytų sąvokų reikšmė ir nebuvo pateikta, tačiau toks reguliavimas bent užtikrino, jog nacionalinis valstybių narių reglamentavimas, susijęs su kilmės nuorodomis, turės būti suderintas su Paryžiaus konvencijos nuostatomis.

Lyginant su vėlesniais tarptautiniais susitarimais geografinių nuorodų apsaugos srityje pažymėtina, jog Paryžiaus sistemos pagrindu taikoma apsauga yra bene silpniausia, nes ji apsiriboja apsauga nuo neteisingų, bet ne nuo klaidinančių nuorodų naudojimo⁶². Taip pat apsaugos ribotą buvimą sąlygojo reikalavimas, jog neteisingas šaltinio nuorodų naudojimas turi būti susijęs su fikciniu ar neegzistuojančiu prekių ženklu⁶³. Kitas aspektas, kuris turėjo įtakos poreikiui keisti šią sistemą – konvencija suteikia didelę laisvę jos dalyvėms reguliuoti klausimus, susijusius su pramonine nuosavybe, pagal savo poreikius. Paryžiaus konvencijoje taip pat trūko efektyvios ginčų dėl konvencijos nuostatų nevykdymo sprendimo procedūros, nes pastaroji leido valstybėms narėms pakeisti pagal konvenciją numatytas bausmes į tas, kurios yra priimtinos atskiroje valstybėje narėje⁶⁴, taip pat nėra nagrinėjama bendrinių žodžių

⁶¹ World Intellectual Property Organization. *Introduction to Intellectual Property Theory and Practice*. United Kingdom: Kluwer Law International, 1997, p. 237.

⁶² HEATH, Christopher, KAMPERMAN SANDERS Anselm. *New Frontiers of Intellectual Property Law*. North America: Hart Publishing, 2005, p. 98.

⁶³ 2002-04-02 WIPO Nr. SCT/8/4 Document SCT/6/3 REV. on Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems for Protection and Obtaining Protection in other Countries [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_8/sct_8_4.pdf>, p. 12.

⁶⁴ 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 75-1796, 6 str., 9 str. 5 d.

problema⁶⁵. Tačiau svarbiausias trūkumas, nagrinėjamos temos kontekste, jog buvo sukurtas nepakankamas geografinių nuorodų apsaugos lygis⁶⁶, kurį būtų galima laikyti anksčiau nurodytų veiksnių padariniu.

Nepaisant trumpai aptartų pagrindinių šios sistemos trūkumų, Paryžiaus konvencijos 19 straipsnyje buvo numatyta tarsi išeitis nurodant, jog šios konvencijos valstybės narės gali tarpusavyje sudaryti specialius susitarimus dėl pramoninės nuosavybės apsaugos.

2.2. 1891 m. Madrido susitarimo dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus įtaka geografinių nuorodų apsaugai

Paryžiaus konvencijos narės, kurių netenkino šio tarptautinio susitarimo pagrindu egzistuojančios geografinių nuorodų apsaugos sistemos ribos (tai sudarė beveik 2/3 visų Paryžiaus konvencijos narių)⁶⁷, pasinaudojo Paryžiaus konvencijoje numatyta teise valstybėms narėms sudaryti papildomus tarptautinius susitarimus dėl pramoninės nuosavybės apsaugos ir 1891 m. sudarė Madrido susitarimą. Skirtingai nei Paryžiaus konvencija, kurioje buvo numatoma apsauga plataus spektro pramoninės nuosavybės teisėms, įvardintoms joje, Madrido susitarimas buvo skirtas konkrečiai tik šaltinio nuorodų apsaugai. Konkretaus reguliavimo objekto išskyrimas nurodo jau tuo metu egzistavusį poreikį detalizuoti geografinių nuorodų apsaugai keliamus reikalavimus.

Šiuo tarptautiniu dokumentu buvo siekiama plėsti teikiamos apsaugos apimtį, suteikiant garantijas ne tik dėl neteisingo, bet jau ir klaidinančio šaltinio nuorodų naudojimo. Klaidinimas Madrido susitarimo rėmuose yra siejamas, kad ir su teisingu vietovės, iš kurios yra kilęs daiktas, naudojimu, bet vis tiek klaidinančiu pirkėją dėl tikros daikto kilmės ar kokybės⁶⁸. Pažymėtina, jog šis reikalavimas keliamas ne tik tiesioginiam kilmės vietos nurodymui, bet ir ženklams, kurie klaidina dėl užuominos ir klaidinančios nuorodos, tokios

⁶⁵ World Intellectual Property Organization. *Introduction to Intellectual Property Theory and Practice*. United Kingdom: Kluwer Law International, 1997, p. 238.

⁶⁶ BODENHAUSEN, G.H.C. *Guide To The Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, as revised at Stockholm in 1967*. WIPO publication, 2004, p. 15.

⁶⁷ INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf>, p. 80.

⁶⁸ O'CONNOR AND COMPANY *Geographical indications and TRIPs: 10 Years Later... A roadmap for EU GI holders to get protection in other WTO Members* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/june/tradoc_135088.pdf>, p. 4.

kaip tam tikrų posakių ar žymių vietinių paminklų, nurodymo⁶⁹. Madrido susitarimo 3 *bis* straipsnyje buvo įtvirtinta ir naujovė – numatyti galimi klaidinančio elgesio pasireiškimo būdai – draudimas naudoti žymenis kaip daiktų kilmės šaltinį ženkluose, reklamose, sąskaitose, vyno sąrašuose, verslo leidiniuose ar laikraščiuose ar kitose komercinės paskirties informavimo priemonėse, kuriomis siekiama parduoti ar pateikti daiktus pardavimui. Pastarąja naujove, manytina, buvo siekiama užtikrinti realų išplėstos apsaugos dėl klaidinančio pobūdžio nuorodų veikimą ir taip padėti įsitvirtinti kintančiam požiūriui į geografinių nuorodų apsaugą. Nors šia nuostata buvo siekiama apsaugos apimties plėtros, vis tik kitomis Madrido susitarimo nuostatomis buvo uždėti pakankamai svarūs barjerai, gerokai pristabdę šio instituto evoliuciją.

Bene daugiausiai dėmesio sulaukusi Madrido susitarimo nuostata, kurios egzistavimas kėlė abejonių dėl galimos diskriminacijos tam tikrų prekių atžvilgiu – 4-asis straipsnis, kuriuo suteikiama teisė valstybių narių nacionaliniams teismams nuspręsti, kokie žodžiai yra laikomi bendriniais, kuriems netaikoma apsauga pagal šį susitarimą, išimtį suteikiant produktams iš vynuogių, kuriems ši išlyga netaikoma⁷⁰. Pasirinktas bendrinių žodžių reglamentavimo variantas, suteikiant valstybės narės teismui kompetenciją nuspręsti, kurios šaltinio nuorodos neatitinka Madrido susitarimo keliamų reikalavimų, sąlygojo skirtingų pozicijų šiuo klausimu įsitvirtinimą. Praktikoje dažnai išsiskyrė nacionalinių teismų požiūriai dėl apsaugos nuo neteisingų šaltinio nuorodų naudojant jų vertimą ar žodžius „rūšis“, „tipas“, kurių naudojimas Madrido susitarimu nebuvo reglamentuotas⁷¹. Anksčiau nurodyta nuostata taip pat indikuoja, jog produktams iš vynuogių šio tarptautinio susitarimo apimtyje buvo numatyta absoliuti apsauga⁷². Prieš nusprendžiant išimtinę apsaugą numatyti produktų iš vynuogių atžvilgiu, pirmieji siūlymai buvo suteikti šią išimtį visiems žemės ūkio produktams, pabrėžiant jų skirtingumą nuo pramoninių produktų, kuris būtent ir pasireiškia specifinio ryšio su kilmės vietoje buvimu⁷³. Taip pat buvo siūloma taikyti išimtį tik tiems produktams, kurių, kaip galutinio rezultato atsiradimui nors ir būtina žmogaus intervencija,

⁶⁹ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 67.

⁷⁰1891-04-14 Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779>, 4 str.

⁷¹ O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain:The Blissett Group, 2004, p. 32.

⁷² World Intellectual Property Organization. *Introduction to Intellectual Property Theory and Practice*. United Kingdom: Kluwer Law International, 1997, p. 239.

⁷³ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 69.

tačiau kaip pagrindinis kriterijus turi būti išskiriamas kokybės kilmės šaltinis. Manytina, jog būtų buvę tikslingiau laikytis pastarosios pozicijos - jeigu produkto specifiškumas konkrečiai pasireiškia daugiau dėl jo kilmės vietai būdingų ypatybių negu dėl gamybos proceso, tokiu atveju tokiems produktams turėtų būti taikoma ir išimtinė aukšto lygio apsauga (iš dalies tokia pozicija buvo įgyvendinta 1958 m. Lisabonos susitarimu). Nors galiausiai ir buvo nuspręsta palikti siaurą išimties taikymo sferą – produktus iš vynuogių, tačiau ginčai ir diskusijos dėl tokio reguliavimo netilo iki 1958 m. Lisabonos susitarimo priėmimo.

Kitas siekis, kurį suponuoja net ir šio tarptautinio susitarimo pavadinimas - buvo bandoma užtikrinti mechanizmo, susijusio su neteisingo ar klaidingo naudojimo pasekmėmis, egzistavimą, kuris Paryžiaus konvencijoje buvo kritikuojamas dėl neveiksmingumo. Tačiau nors ir buvo bandyta šiek tiek detalizuoti sankcijų taikymo procedūrą, išlikusi nuostata, jog jeigu šalies įstatymai neleidžia nei areštuoti įvežant, nei uždrausti įvežti, nei areštuoti šalies viduje, tai, kol bus pakeisti atitinkami įstatymai, šios priemonės pakeičiamos tokiais veiksmais ir priemonėmis, kurios pagal šios šalies įstatymus garantuotų panašiu atveju savo piliečių teises⁷⁴, toliau tęsė problemos dėl didelės valstybių narių nacionalinių sistemų įtakos užtikrinant teisių turėtojų interesus, egzistavimą.

Probleminių klausimų gausa lėmė itin ribotą Madrido susitarimo dalyvių skaičių, todėl ji neturėjo didelės praktinės įtakos šaltinio nuorodų apsaugai⁷⁵. Šios tarptautinės sutarties efektyvumo trūkumą, manytina, sąlygojo ir reikalavimas, jog tarptautinė registracija turi būti paremta nacionalinės registracijos pagrindu, kadangi atskirose valstybėse keliami skirtingo lygio reikalavimai nacionalinei registracijai gauti⁷⁶. Nepakankamas reglamentavimas dėl kriterijų, kas turėtų būti laikoma bendrinio žodžiu, skirtingi galimybės gauti apsaugą pagal nacionalinę sistemą lygiai, išskirtinė apsauga produktams iš vynuogių kūrė diferenciacija paremtą sistemą, kuria nebuvo įmanoma užtikrinti vienodos ar bent panašios teisinių gėrių apsaugos tarptautiniu mastu.

⁷⁴ 1891-04-14 Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779>, 1 str. 4 d.

⁷⁵ 2002-04-02 WIPO Nr. SCT/8/4 Document SCT/6/3 REV. on Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems for Protection and Obtaining Protection in other Countries [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_8/sct_8_4.pdf>, [50].

⁷⁶ O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain: The Blissett Group, 2004, p. 32.

2.3. 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos – taikymo apimtis ir svarbiausi aspektai

Kitas tarptautinis susitarimas, turėjęs sukelti revoliuciją geografinių nuorodų apsaugos sistemoje – tik nuo 1966 m. įsigaliojęs 1958 m. Lisabonos susitarimas, 1967 m. peržiūrėtas Stokholme ir iš dalies pakeistas 1979 m. Kaip jau anksčiau minėta šiame darbe, 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu buvo įvesta nauja sąvoka – „kilmės nuoroda“, pirmą kartą geografinių nuorodų apsaugos sistemų vystymosi istorijoje pabrėžusi tiesioginės koreliacijos tarp produkto kilmės vietos ir jos sąlygojamos produkto kokybės svarbą. Nuo šio tarptautinio susitarimo atsiradimo kilmės nuorodų apsaugos sistemos pagrindu tapo *terroir* principas, kuriuo ir iki šių dienų remiamasi siekiant pagrįsti poreikį keisti ar plėtoti kilmės nuorodų apsaugą. Sąvokos „kilmės nuoroda“ įtvirtinimą lėmė anksčiau minėta diskusija dėl imuniteto suteikimo produktams iš vynuogių. Būtent konkrečios srities išskyrimas kėlė daug diskusijų dėl jos specifiškumo ir pagrįstos būtinybės suteikti jai priklausantiems produktams aukštesnį apsaugos lygį, kol galiausiai priimtas konsensusas pateikti siūlymą, jog produktai, kurių natūralios savybės priklauso nuo dirvožemio ir klimato ir kuriems būdingos savybės buvo pripažintos kaip tokios kompetetingų institucijų kilmės valstybėje, kartu nurodant papildomą institucinio pripažinimo kriterijų, turi turėti papildomą apsaugą⁷⁷. „Kilmės nuorodos“ sąvoką šios diskusijos rėmuose galima būtų laikyti kompromisu, priimtu atsižvelgiant į daugiau nei pusę amžiaus Madrido susitarimo atžvilgiu egzistavusį ginčą dėl skirtingo lygio apsaugos atskirų rūšių produktams.

Lisabonos susitarimo priėmimo proceso metu buvo keliami klausimai ne tik dėl galimos Lisabonos susitarimo redakcijos, tačiau buvo analizuojamas ir egzistuojančių tarptautinių susitarimų nuostatų galimas neigiamas poveikis atskiro susitarimo pagrindu veikiančios sistemos veikimui. 1958 m. Lisabonos susitarimu įvedant kilmės nuorodos sąvoką buvo siekiama apsidrausti dėl galimo netinkamo jos taikymo ir buvo analizuojami mechanizmai, kurių pagalba būtų užtikrintas tikslus šios sąvokos turinio suvokimas. 1958 m. konferencijoje dėl Lisabonos susitarimo Tarptautinis biuras dėl intelektualinės nuosavybės apsaugos (BIRBI) iškėlė iniciatyvą kartu keisti Paryžiaus konvencijos 1 str. 2 punktą žodį „ar“ keičiant į žodį „ir“, kuo būtų padaroma ženklėnė takoskyra tarp šaltinio nuorodos sąvokos ir naujosios, kilmės nuorodos, sąvokos. Tokio pobūdžio nuostata, manytina,

⁷⁷ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2012, p. 71.

Paryžiaus konvencijoje atsirado nepagrįstai, vien dėl to, kad tuo metu terminologija šioje srityje dar nebuvo nusistovėjusi⁷⁸. Būtinybė keisti Paryžiaus konvencijos 1 str. 2 p. buvo grindžiama tuo, jog šaltinio nuoroda yra tik geografinis ženklavimas, paprasčiausiai nurodantis tik tam tikrų produktų pagaminimo ar išgavimo vietą, tuo tarpu kai kilmės nuoroda pažymi atitinkamos valstybės, regiono ar kitos vietovės geografinį pavadinimą, nurodantį, jog produktas yra kilęs iš atitinkamos vietovės ir pabrėžia, jog produktas savo kilme yra žinomas dėl išskirtinės kokybės, kuri yra sąlygota tam tikrų geografinių sąlygų ar atitinkamų produkto gamybos būdų⁷⁹. Nors šis siūlymas ir nebuvo įgyvendintas, tačiau tai nesukelia problemų siekiant užtikrinti kilmės nuorodos, kaip atskiro intelektinės nuosavybės objekto, egzistavimą.

Anksčiau šiame darbe jau buvo pateikta kilmės nuorodos sąvokos analizė, todėl dabar bus nagrinėjami pagrindiniai 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu sukurtos sistemos bruožai bei naujovės. 1958 m. Lisabonos susitarimas, kaip ir Madrido susitarimas, buvo sudarytas remiantis Paryžiaus konvencijos 19 straipsniu, suteikiančiu teisę Paryžiaus konvencijos narėms sudaryti papildomus susitarimus dėl pramoninės nuosavybės apsaugos. 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu pirmą kartą buvo iškeltas poreikis saugoti ekonominę naudą, kuri kyla iš vertingos reputacijos⁸⁰, įvedant naują gėrį į teisės rėmuose saugomų objektų sąrašą. Lisabonos sistemos pagrindu geografinių žymenų apsauga buvo iškelta į aukštesnį lygį, numatant reikalavimą suteikti apsaugą nuo bet kokios uzurpacijos ar imitacijos, net jeigu yra nurodoma tikroji produkto kilmė, nuoroda naudojama kaip vertinys arba nurodoma kartu su žodžiais „rūšis“, „tipas“, „būdas“, „imitacija“ ar kitais panašaus pobūdžio žodžiais⁸¹. Aukštesnysis Lisabonos sistemos pagrindu egzistuojantis apsaugos lygis užtikrinamas draudimu bet koku būdu naudoti neteisingą žymenį, kuomet remiantis žemesniais, Paryžiaus konvencijos ar Madrido susitarimo pagrindu egzistuojančiais standartais, turi būti nustatyti papildomi įrodymai, jog neteisingas žymuo gali klaidinti

⁷⁸ BODENHAUSEN, G.H.C. *Guide To The Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, as revised at Stockholm in 1967*. WIPO publication, 2004, p. 23.

⁷⁹ LADAS, Stephen P. *Patents, Trademarks and Related Rights National and International Protections*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1975, p. 1547.

⁸⁰ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2012, p. 127.

⁸¹ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html>, 3 str.

vardotojus⁸². Kilmės nuorodų apsaugos lygio sustiprinimas pasireiškė ir tuo, jog pastarojo reikalavimo taikymas yra susijęs tiek su skirtingos rūšies, tiek su tos pačios rūšies produktų žymėjimu⁸³, tačiau šis bruožas 1958 m. Lisabonos susitarime tiesiogiai neapibrėžtas ir dažniausiai Lisabonos sistemos taikymas yra klaidingai suvokiamas tik santykyje tarp tos pačios rūšies produktų. Formuojant aptartus kriterijus, manytina, buvo atsižvelgta į Madrido susitarimo trūkumą dėl aiškių kriterijų, kuriais nustatoma, kada žymuo yra netinkamas ar nepakankamas apsaugai gauti, taip pat galimai buvo vertinti buvę sunkumai dėl įrodinėjimo naštos siekiant pagrįsti klaidinimo faktą ir, be abejonės, akcentuota kilmės nuorodų pagrindu gaunama ekonominė nauda. Visų šių aplinkybių visuma sąlygojo aukštesniojo apsaugos lygio atsiradimą.

Kita esminė naujovė, atsiradusi 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu - tarptautinė registracija, paremta išankstiniu pripažinimu nacionaliniu lygmeniu. Bene svarbiausias 1958 m. Lisabonos susitarimo požymis – kilmės nuorodos gali būti saugomos pagal šią sistemą tik tuomet, jeigu jos kaip tokios yra saugomos kilmės valstybėje ir registruotos Tarptautiniame Intelektinės Nuosavybės Biure⁸⁴. Kitas svarbus požymis – Lisabonos sistemos pagalba kilmės nuorodų atžvilgiu suteikiama neterminuota apsauga. Tiesioginės 1958 m. Lisabonos susitarimo nuostatos, numatančios tokį reikalavimą, nėra, tačiau iš 7 str. formuluotės, kurioje numatyta, jog apsauga yra nepertraukiama nereikalaujant jos atnaujinimo, galima preziumuoti tokį apsaugos galiojimo trukmės interpretavimą⁸⁵. Ši taisyklė, lyginant su kitiems intelektinės nuosavybės objektams, pavyzdžiui, prekių ženklams ar patentams suteikiama terminuota apsauga, tarsi nulemta pačios kilmės nuorodos, kaip atskiro objekto, specifiškumo – ja atvaizduojamas stipraus ryšio tarp produkto kokybės, išskirtinumo ir jo kilmės vietos egzistavimas.

⁸² GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 78.

⁸³ 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą: <https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewiqjqs3f7KAhUCM5oKHWDRAX4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Ffedocs%2Fmdocs%2Fgeoind%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usq=AFOjCNFEXTH_KzCKqTo1PXdKa4RWDH9ZyRg&sig2=CQOiZIUr1AuF_WkKOO1awg>, [15].

⁸⁴ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html>, 1 str. 2 d.

⁸⁵ BLAKENEY, M. *The protection of geographical indications. Law and practice*. USA: Edward Elgar Publishing, 2014, p. 16.

Tam, jog kilmės nuoroda kilmės valstybėje būtų tinkamai saugoma ir įgytų apsaugą Lisabonos sistemos rėmuose ji turi atitikti⁸⁶:

- reikalavimą, jog kilmės valstybėje saugomo dalyko samprata atitiktų kilmės nuorodos sąvokos turinį. Šio reikalavimo rėmuose pažymėtina, jog nors dominuoja priešinga pozicija, vis tik 1958 m. Lisabonos susitarimu nereikalaujama, jog kilmės nuoroda valstybėje narėje būtų saugoma pagal *sui generis* sistemą, svarbiausia, jog geografinis žymuo (kuris gali būti išreikštas tiesiogiai arba netiesiogiai), atitiktų 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 1 d. numatytą kilmės nuorodos sąvokos turinį⁸⁷;
- reikalavimą, jog ankstesnis kilmės nuorodos pripažinimas kilmės valstybėje atitiktų kilmės valstybėje pripažinimo formai keliamus reikalavimus, Lisabonos sistemos pagrindu paliekant lankstų reguliavimą dėl galimų pripažinimo būdų;
- reikalavimą pagal kilmės valstybės teisę suteikti panašų į 1958 m. Lisabonos susitarimo 3- iojo straipsnio pagrindu numatytą apsaugos lygį.

Detalesni kriterijai pačiam registracijos procesui numatyti nuostatuose prie 1958 m. Lisabonos susitarimo. Tam, jog Tarptautinis Intelektinės Nuosavybės Biuras priimtų sprendimą registruoti paraišką, joje turi būti nurodyta: kilmės šalis; teisių naudoti kilmės nuorodas turėtojas ar turėtojai; kilmės nuorodos, kurios registracijos yra siekiama, pavadinimas oficialia kilmės valstybės kalba, arba jeigu kilmės valstybėje yra daugiau nei viena oficiali kalba, viena arba keliomis oficialiomis kalbomis; produktas, kuriam bus taikoma nuoroda; produkto gaminimo teritorija; teisinių ar administracinių valstybių narių nuostatų, teismo sprendimo pavadinimas ir data ar registracijos, kurios pagrindu kilmės nuoroda yra saugoma kilmės valstybėje, data ir numeris, pagal kuriuos kilmės nuoroda yra saugoma kilmės valstybėje⁸⁸. Vienas iš reikalavimų, kuris gali kelti neaiškumą – kaip paraiškoje turėtų būti nurodyti teisių turėtojai, jeigu jų yra daugiau nei vienas. Ši problema buvo iškelta ir Lisabonos darbo grupėje, kuomet buvo priimtas sprendimas, jog esant

⁸⁶ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 148.

⁸⁷ 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:<https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewiqjbs3f7KAhUCM5oKHWDRAX4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Fedocs%2Fmdocs%2Fgeoind%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usg=AFQjCNFXTH_KzCKqTo1PXdKa4RWDH9ZyRg&sig2=CQQiZIUr1AuF_WkKOO1awg> [8].

⁸⁸ 2016-01-01 Nuostatai prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/lisbon/trt_lisbon_011en.pdf>, 5(2).

situacijai, kuomet, pavyzdžiui, yra tūkstančiai teisės naudotis kilmės nuorodos teikiama apsauga turėtojų, gali būti praktiškai neįmanoma nurodyti visų jų pagal Lisabonos sistemos keliamus reikalavimus. Taryba, įsteigta Lisabonos susitarimo pagrindu, kurios funkcijas vėliau perėmė Lisabonos Sąjungos Asamblėja, 1970 metais penktojo posėdžio metu pažymėjo, jog esant dideliame teisių turėtojų skaičiui nėra būtina, jog kiekvieno iš jų vardas būtų pažymėtas paraiškoje, užtektų, jog būtų aiškiai išskirtas teisių turėtojų ratas⁸⁹. Iš pateikto duomenų, kurie yra būtini teikiant paraišką, sąrašo matyti, jog nustatant tokio pobūdžio reikalavimus buvo atsižvelgta į skirtingų nacionalinių sistemų geografinių nuorodų apsaugos srityje egzistavimą ir, manytina, buvo pasirinkta pagrįstų reikalavimų visuma, kuri nepagrįstai neapribotų ir neapsunkintų valstybių galimybes jungtis prie šio susitarimo.

Kitas aktualus klausimas, neatsiejamai susijęs su registracija - atsisakymas suteikti kilmės nuorodai apsaugą. 1958 m. Lisabonos susitarimo 5 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog per vienerių metų laikotarpį nuo įspėjimo apie registraciją gavimo dienos, kuri valstybėms narėms išsiunčia Tarptautinis biuras, kiekvienos iš valstybių narių atsakinga institucija gali pareikšti, jog ji negali užtikrinti kilmės nuorodos, apie kurios registraciją buvo pranešta, apsaugos savo valstybėje. Su šiuo pareiškimu taip pat turi būti nurodomi atsisakymo motyvai. Lisabonos susitarime nėra nurodyta, kokie motyvai yra laikytini kaip pagrįsti tam, jog atsisakymas būtų pripažintas teisėtu. Remiantis Lisabonos konferencijos duomenimis, atsisakymas gali būti paremtas bet kokia faktine ar teisine situacija, pavyzdžiui, geografinio homonimo ar pavadinimo, kuris tapo bendrinio žodžiu, egzistavimu⁹⁰, na o tikslesni atsisakymo pagrindai gali būti nustatyti diskusijos tarp dviejų valstybių narių metu, siekiant bendro susitarimo. Tačiau tokios pozicijos vyravimas galiausiai sukėlė situaciją, jog daugiau nei vienas iš keturių atsisakymų registruoti buvo atšauktas⁹¹. Valstybės narės, matydamos spragas šiame reguliavimo segmente teikė siūlymus apriboti atsisakymo pagrindus nurodant, jog atsisakymas gali būti pagrįstas tik tuomet, jei toje valstybėje narėje kilmės nuoroda tapo

⁸⁹ 2000-05-10 WIPO Nr. LI/GT/1/2 *Questions to be examined with a view to the Modification of the Regulations Under the Lisbon Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/treaties/en/li_gt_1/li_gt_1_2.pdf>, [22].

⁹⁰ 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą: <https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewiqjqs3f7KAhUCM5oKHWDRAX4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Fedocs%2Fmdocs%2Fgeoind%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usq=AFQjCNFXTH_KzCKqTo1PXdKa4RWDH9ZyRg&sig2=CQQiZIUr1AuF_WkKOO1awg>, [28].

⁹¹ 1972-06-30 WIPO Lisbon Council Nr. AO/VII/3 *Report on the activities of the Lisbon Union and Financial Questions* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/mdocsarchives/AO_VII_72/AO_VII_3_E.pdf>, [7].

bendrinio žodžiu⁹². Natūralu, jog šis siūlymas nebuvo priimtas dėl itin valstybių narių teisę atsisakyti pripažinti apsaugą suvaržančio pobūdžio, tačiau klausimas dėl atsisakymo pagrindų vis tik išliko probleminiu. Galiausiai PINO pateikė pavyzdinį sąrašą priežasčių, kurios, remiantis valstybių narių patirtimi, gali būti laikomos pagrįstais atsisakymo pagrindais.

PINO Tarptautinio Biuro 2009 metų publikacijoje⁹³ atsisakymo pagrindai buvo suskirstyti į tris grupes: atsisakymo priežastys, paremtos kilmės nuorodos apibrėžimu, atsisakymo priežastys paremtos ankstesniaja teise bei kiti atsisakymo pagrindai.

Atsisakymo priežastys, *paremtos kilmės nuorodos apibrėžimu*, turėtų būti suprantamos kaip:

1. pavadinimas negali būti naudojamas kaip kilmės nuoroda (pavyzdžiui, neatitinka apibrėžimo, negali būti laikomas kaip tinkamas žymuo kilmės nuorodai – asmeniniai pavadinimai ar prekių ženklai, nurodo vietovę, kuri neturi jokio ryšio su produktu);
2. pavadinimas nėra pakankamai tikslus tam, jog galėtų atitikti apibrėžimą;
3. žymuo nėra geografinis pavadinimas. Ši atsisakymo pripažinti registraciją pagrindą reikėtų vertinti atsižvelgiant į anksčiau aptartą 1958 m. Lisabonos susitarimo aiškinimą, jog reikalavimas dėl geografinių pavadinimų naudojimo neturėtų būti traktuojamas *stricto sensu* ir turi būti vertinamas atsižvelgiant į galimą netiesioginių kilmės nuorodų naudojimą;
4. pavadinimas labiau atitinka šaltinio nuorodos apibrėžimą, bet nėra pakankamas, kad būtų laikomas kilmės nuoroda. Šis pagrindas svarbus dėl to, jog 1958 m. Lisabonos susitarimo rėmuose apsauga būtų teikiama būtent to objekto, kuriam ji skirta, atžvilgiu ir nebūtų dirbtinai išplečiama taikymo apimtis;
5. pavadinimas yra homonimas ir dėl šios priežasties neatspindi tikrojo apibrėžimo turinio. Ši reikalavimą galima būtų susieti su aukštu apsaugos lygiu, įtvirtintu Lisabonos sistemos pagrindu, pagal kurį yra draudžiama naudoti bet kokius klaidinančius žymenis;

⁹² GERVAIS, D. *Traditional Innovation and the Ongoing Debate on the Protection of Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:< <http://press.anu.edu.au/wp-content/uploads/2012/08/ch06.pdf>>, p. 128.

⁹³ WIPO Appellations of origin. *Publication of the International Bureau of the World Intellectual Property Organization (WIPO)*, 2009, Nr. 38 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/export/sites/www/lisbon/en/docs/bulletin_2009_38.pdf>, p. 75-78.

6. įgaliota institucija nėra įsitikinusi ar pavadinimas atitinka apibrėžimą. Šis pagrindas dėl savo neapibrėžtumo yra gan abejotinas, nes galėtų būti kaip priemonė valstybėms narėms piktnaudžiauti atsisakymo teise, naudojant šį pagrindą esant situacijai, kuomet savo sprendimo pagrįstumo negalėtų pagrįsti kitu pagrindu;
7. norima registruoti kilmės nuoroda yra bendrinis žymuo tam tikros rūšies produktams.

Kita atsisakymo grupė yra susijusi su ankstesniosios teisės egzistavimu:

1. kuomet kilmės nuorodos apsauga neleidžiama dėl ankstesnės homoniminės kilmės nuorodos;
2. kuomet atsisakoma suteikti kilmės nuorodai apsaugą dėl to, jog ji negali būti naudojama tam, jog būtų apsaugotas specifinės homoniminės kilmės nuorodos naudojimas;
3. kilmės nuorodos apsaugos gali būti atsisakyta, išskyrus atvejus, kai nurodyti homoniminiai žymenys gali koegzistuoti. Koegzistavimas dažnai susiejamas su tam tikrų papildomų reikalavimų nurodymu, pavyzdžiui, gali būti numatytas reikalavimas, jog homonimai gali būti naudojami tik su jais kartu pateikiant papildomos informacijos, susijusios su produkto kilme tam, jog būtų išvengta vartotojų suklaidinimo;
4. kilmės nuorodos apsauga nėra galima dėl ankstesniojo prekės ženklo suteikiamos apsaugos. Pažymėtina, jog šis pagrindas yra bene plačiausiai naudojamas, kadangi juo, kaip atsisakymo pripažinti priežastimi, remiamasi dažniausiai⁹⁴;
5. atsisakymas yra pagrįstas, jeigu prieštaravimas ar prašymas dėl atsisakymo dėl šios kilmės nuorodos jau buvo pateiktas.

Trečioji rūšis atsisakymo pagrindų yra susijusi su situacijomis, kuomet kilmės nuorodos naudojimas greičiausiai sukeltų neaiškumų: kilmės nuorodos registracija nebuvo vykdoma atsižvelgiant į visų specifinio regiono gamintojų teises ar kilmės nuoroda prieštarauja religinėms vertybėms, etikai ar viešajai tvarkai.

Konkrečių pagrindų nurodymas buvo būtinas siekiant užkirsti kelią valstybėms narėms piktnaudžiauti atsisakymo teise, tačiau vis tik palikta nemažai erdvės interpretavimui šio instituto taikymo srityje, taip per daug nepagrįstai neapribojant tiek prašančiųjų, tiek atsisakančiųjų suteikti apsaugą teisių.

⁹⁴ 2001-01-19 WIPO Nr. LI/GT/2/3 *Notes, Concerning the proposals for Modifications of the Regulations under the Lisbon Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/edocs/mdocs/treaties/en/li_gt_2/li_gt_2_3.pdf> , [10].

Nagrinėjamo tarptautinio susitarimo rėmuose taip pat yra analizuojamos situacijos, kuomet valstybė narė, kurioje prašoma suteikti apsaugą, nepasinaudoja vienerių metų terminu ir nepateikia pranešimo apie atsisakymą suteikti apsaugą. Viena iš galimybių yra numatyta nuostatuose prie Lisabonos susitarimo, kurių 16 taisyklė nurodo galimybę valstybėms narėms pripažinti įregistruotą nuorodą negaliojančia valstybės, kurioje prašoma apsaugos, teismui ar kitai kompetetingai institucijai priėmus tokį sprendimą dėl, praktiškai, bet kokios priežasties, pagrįstumui nekeliant aukšto standarto reikalavimų.⁹⁵ Kita galimybė pratęsti iš pirmo žvilgsnio imperatyvų vienerių metų terminą - 1958 m. Lisabonos susitarimo 5 str. 6 d., kuriame numatyta, jog valstybė narė, kuri neatsisakė suteikti apsaugos kilmės nuorodai, kuri trečiųjų asmenų buvo naudojama jos teritorijoje iki pranešimo apie tarptautinę registraciją datos, turi galimybę trečiajai šaliai suteikti ne ilgesnį negu dviejų metų terminą, per kurį turi būti pašalintas toks kilmės nuorodos naudojimas, tačiau apie tai valstybės, kurioje susiklostė tokia situacija, įgaliota institucija turi pranešti Tarptautiniam biurui ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo vienerių metų termino, per kurį turėjo būti pateiktas atsisakymas, pabaigos⁹⁶. 1958 m. Diplomatiniėje konferencijoje, kurios metu buvo priimtas Lisabonos susitarimas, kaip pagrindinė šios nuostatos priėmimo priežastis - siekis, jog būtų sumažinta žala, kurią tarptautinė registracija gali sukelti valstybėje kuri, nepaisant ankstesniųjų teisių į kilmės nuorodą turėtojų, nuspręstų nepateikti pareiškimo dėl atsisakymo.⁹⁷ Ši minėta „lengvata“ taikoma tik toms nuorodoms, dėl kurių nebuvo svarstomas atsisakymo klausimas. Su papildomos apsaugos suteikimu taip pat yra susijusi 1958 m. Lisabonos susitarimo ypatybė, jog kai atsisakymo procedūra valstybėje narėje jau buvo įvykdyta, tačiau laikui bėgant išnyko aplinkybės, buvusios pagrindu atsisakymui, kilmės valstybė gali pareikšti pranešimą dėl atsisakymo suteikti apsaugą atšaukimo ar

⁹⁵ 2016-01-01 Nuostatai prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/lisbon/trt_lisbon_011en.pdf>, 16 taisyklė.

⁹⁶ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html> 5 str. 6 d.

⁹⁷ 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:<https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiqjb_s3f7KAhUCM5oKHWDRAX4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Fedocs%2Fmdocs%2Fge_oind%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usg=AFQjCNFXTH_KzCKqTo1P_XdKa4RWDH9ZyRg&sig2=CQOjZIUr1AuF_WkKOO1awg>, [33].

reikalavimą suteikti kilmės nuorodai apsaugą⁹⁸. Kaip matyti iš pateikto reglamentavimo, nors ir numatytos gana griežtos taisyklės atsisakymo pripažinti kilmės nuorodą atžvilgiu, tačiau remiantis poreikiu užtikrinti teisių turėtojų interesus ir pokyčių kilmės nuorodos atžvilgiu atitinkamoje valstybėje galimybę, yra numatytas ir išimtinis reguliavimas.

Analizuojant Lisabonos sistemos pagrindinius bruožus taip pat svarbu pažymėti 1958 m. Lisabonos susitarimo santykį su kitais tarptautiniais susitarimais ar ankstesnėmis intelektinės nuosavybės teisėmis. 4 straipsnyje pateiktas šio susitarimo santykis su kitais tarptautiniais dokumentais jame nurodant, jog apsauga, teikiama pagal Lisabonos susitarimą, nepašalina apsaugos, kuri jau gali egzistuoti valstybėje narėje kitų tarptautinių susitarimų, tokių kaip Paryžiaus konvencija, Madrido susitarimas, daugiašalių ar regioninių susitarimų, nacionalinių teisės aktų ar teismų sprendimų pagrindu. Lisabonos susitarimas yra gana liberalus ankstesniųjų teisių atžvilgiu, kadangi valstybės narės turi galimybę pasirinkti vieną ar keletą alternatyvų: 1) laikytis pirmas laike - pirmas teisėje požiūrio; 2) remtis koegzistencijos principu, kas reiškia, jog kilmės nuoroda ir prekės ženklas turės vienodą teisinį efektą; 3) laikytis kilmės nuorodų viršenybės principo⁹⁹. Egzistuojantis reguliavimo modelis, akivaizdu, nurodo tik bendro pobūdžio taisyklės, nekonkretizuojant, pavyzdžiui, kilmės nuorodų ir prekių ženklų santykio, kuris 1958 m. Lisabonos susitarimo taikymo atžvilgiu kelia neaiškumų ir sąlygoja kritišką Lisabonos sistemos vertinimą valstybėse, kuriose geografinės nuorodos yra saugomos prekių ženklų teisės pagrindu.

Atsižvelgiant į 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu sukurtos sistemos pagrindinių bruožų analizę, Lisabonos susitarimu geografinių nuorodų apsauga buvo iškelta į aukštesnį lygį, kurį sukūrė naujo apsaugos objekto – kilmės nuorodos – atsiradimas ir jo esminių požymių specifiškumas. Nepaisant naudos, kuri buvo sukurta ar kurią bandyta sukurti šio tarptautinio instrumento pagalba, vis tik iškilo nemažai klausimų dėl 1958 m. Lisabonos susitarimo taikymo apimties, kas sąlygojo vangų valstybių jungimąsi prie šios sistemos. Kilmės vietos ir reputacijos neatsiejamas egzistavimas, neaiškumai dėl galimybės saugoti tik kilmės nuorodas jeigu jos „kaip tokios“ yra saugomos kilmės valstybėje – tai tik kelios iš

⁹⁸ WIPO. The Lisbon System. International Protection for Identifiers of Typical Products from Defined Geographical Area. *WIPO leidinys*, Nr. 942(E) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/geographical/942/wipo_pub_942.pdf> p.4.

⁹⁹ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 72.

priežasčių, kurios natūraliai skatino tolesnių diskusijų dėl geografinių nuorodų apsaugos būtinybę.

2.4. Geografinių nuorodų reglamentavimas TRIPS sutartyje

Kitas etapas, turėjęs ženklios įtakos geografinių nuorodų apsaugos genezei – TRIPS sutartis. Vienas iš pagrindinių šio tarptautinio susitarimo privalumų, lyginant su iki jo galiojusiomis geografinių nuorodų apsaugos sistemomis – valstybių narių gausa, kadangi TRIPS sutarties narėmis tampa visos, šiuo metu 157, PPO narės. Tokie skaičiai anksčiau analizuotame Lisabonos susitarime galėtų būti įvardinti tik kaip didelė siekiamybė, nes šiuo metu susitarimo narėmis tėra tik 28 valstybės¹⁰⁰. Doktrinoje kaip viena iš priežasčių, dėl ko geografinių nuorodų klausimas buvo inkorporuotas į TRIPS sutartį būtent ir buvo Lisabonos susitarimo narių, o iš to kartu kylančio efektyvumo, trūkumas¹⁰¹. TRIPS sutarties nuostatų formavimo metu buvo numatytos keturios sritys, į kurias turėtų būti koncentruojamasi siekiant geografinių nuorodų apsaugos sistemos vystymosi – Lisabonos susitarimo nuostatų peržiūrėjimas tam, jog jos taptų patrauklesnės naujoms narėms, Madrido ir Lisabonos susitarimų sujungimas, visiškai naujos sutarties dėl geografinių nuorodų apsaugos sudarymo apsvaistymas bei jau egzistuojančiuose tarptautiniuose susitarimuose esančių problemų analizė.¹⁰² TRIPS sutarties priėmimo priežasčių pobūdis ir vėlesnių diskusijų dėl nuostatų turinio analizė gali vesti prie išvados, jog šiuo susitarimu bandyta patobulinti Lisabonos susitarimo pagrindu veikiančią sistemą, atsižvelgiant į ankstesniųjų tarptautinių susitarimų privalumus bei neišspręstų problemų apimtį.

PPO diskusijų dėl TRIPS sutarties proceso metu išryškėjo du pagrindiniai požiūriai – vienos grupės nuomone, apsauga turi būti suteikta tik tuomet, kai nuorodos naudojimas reiškia nesažiningos konkurencijos egzistavimą (panašios pozicijos laikėsi Lisabonos sistemos atstovai), kuomet priešingo požiūrio atstovai teigė, jog suklaidinimas dėl netinkamo nuorodos naudojimo yra būtinas elementas (tai laikytina vienu iš Paryžiaus konvencijos bruožų) atsisakymui suteikti apsaugą. Šių dviejų požiūrių suderinimą įkūnija TRIPS sutarties

¹⁰⁰PINO duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=10>.

¹⁰¹HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>, p. 15.

¹⁰² 1975-08-25 WIPO Nr. TAO/II/3 *Revision of the Lisbon Agreement or Conclusion of a New Treaty* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/mdocsarchives/TAO_II_75/TAO_II_3_E.pdf>, p. 2.

reguliavimas, numatantis Paryžiaus konvencijos lygio apsaugą bendrai visoms geografinėms nuorodoms, tuo tarpu aukštesnio Lisabonos sistemos lygio apsaugą geografinėms nuorodoms, susijusioms su vynu ir alkoholiniais gėrimais¹⁰³. TRIPS sutarties 24 straipsnis – dar vienas iš pavyzdžių, nurodantis vieningos nuomonės dėl apsaugos lygio, taikytino geografinėms nuorodoms, stoką¹⁰⁴. Skirtingų apsaugos lygių egzistavimas ir išimtinis reguliavimas atitinkamais klausimais pabrėžia siekį sukurti sistemą, apimančią platų interesų, egzistuojančių geografinių nuorodų ir kitų intelektualinės nuosavybės objektų atžvilgiu, ratą.

Pagrindinis TRIPS sutarties tikslas – siekis plėsti geografinių nuorodų apsaugą, tarptautiniu mastu sukuriant minimalius „geografinių nuorodų“ standartus¹⁰⁵. Šio tikslo įgyvendinimui buvo pasirinktos priemonės, susijusios su naujos – geografinių nuorodų - sąvokos įvedimu, reikalavimų žymeniui, kuris gali būti naudojamas kaip geografinė nuoroda, supaprastinimu, reputacijos, kaip ne būtinojo, o vieno iš elementų nurodymu. Taip pat išspręstas neaiškumas dėl galimybės įgyti apsaugą, kuomet valstybėje nėra *sui generis* sistemos, skirtos geografinių nuorodų reguliavimui, suteikiant valstybėms narėms teisę pasirinkti nacionalines priemones, kurių pagalba būtų užtikrinama geografinių nuorodų apsauga. Lyginant su šiame darbe analizuotais tarptautiniais susitarimais, TRIPS sutartyje papildomai akcentuojamos pasekmės esant netinkamam reikalavimų, kylančių iš šio susitarimo, vykdymui. Nors valstybėms narėms palikta teisė skirti nuobaudas už pažeidimus pagal nacionalinę teisę, tačiau šio susitarimo rėmuose yra pabrėžiama jau ir efektyvių bausmių būtinybė¹⁰⁶. Reikalavimų apibrėžties išplėtimas padėjo užtikrinti efektyvesnį tarptautinio susitarimo inkorporavimą į valstybių narių nacionalinių sistemų nevienalytį reguliavimą šioje srityje bei pabrėžė teisių turėtojų interesų apsaugos įgyvendinimo svarbą.

¹⁰³ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 100.

¹⁰⁴ ADDOR Felix, GRAZIOLI Alexandra. A Roadmap for a Better Protection for Geographical Indications in the WTO TRIPS Agreement. *The journal of World Intellectual Property*, t.5, Nr. 6 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-03]. Prieiga per internetą: <https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/Juristische_Infos/e/PDF-doku3.pdf>, p. 880.

¹⁰⁵ 2003-06-30 WIPO Nr. WIPO/GEO/SFO/03/3 *Geographical Indications: Point of view of governments* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-05]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=78695>, [4].

¹⁰⁶ INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf>, p. 86.

Nagrinėjant TRIPS sutarties tekstą svarbu aptarti bendrai geografinėms nuorodoms taikomos apsaugos apimtį bei pagrindines nuostatas, kurių priėmimo procesas ir galutinės formulotės sukėlė įvairių nuomonių. Bendrosios geografinių nuorodų apsaugos apimtį nurodančios taisyklės numatytos TRIPS sutarties 22 straipsnyje, kuriuo suteikiama apsauga nuo neteisingo, klaidinančio geografinių nuorodų naudojimo ar tokio, kuris reikštų nesąžiningos konkurencijos, kaip ji apibrėžiama Paryžiaus konvencijos 10*bis* straipsnyje, egzistavimą. Taip pat valstybei narei anksčiau nurodyto straipsnio pagrindu suteikiama teisė *ex officio*, jeigu tai leidžia jos teisės aktai, arba jeigu to prašo suinteresuotoji valstybė, atsisakyti registruoti arba pripažinti negaliojančia registraciją prekės ženklo, kuriame yra arba kurį sudaro geografinė nuoroda prekių, kilusių ne iš nurodytos teritorijos, jeigu tokių prekių nuorodos prekės ženkle yra klaidinančios visuomenę toje valstybėje narėje dėl tikrosios jų kilmės vietos. Kaip matyti iš pateikto reguliavimo, lyginant su 1958 m. Lisabonos susitarimu, grįžta prie žemesnio apsaugos lygio bendrai visiems produktams žymėti skirtoms geografinėms nuorodoms, apsiribojant klaidinimo ar nesąžiningos konkurencijos būtinu egzistavimu. Tačiau TRIPS sutarties pagrindu egzistuoja nemažai išimtinio reguliavimo, susijusio su: išskirtiniu apsaugos lygiu vynui ir alkoholiniams gėrimams, tapimo bendrinio žodžiu klausimu bei konfliktu tarp prekių ženklų ir geografinių nuorodų, kurių aptarimas TRIPS sutarties analizei yra reikšmingas.

Išskirtinis dėmesys vynams ir alkoholiniams gėrimams, kaip ir Madrido susitarimo rengimo proceso metu, sukėlė daug abejonių dėl tokio pasirinkimo pagrįstumo. Susiklosčiusi situacija sąlygojo iki šiol neišspręstą klausimą dėl daugiašalės geografinių nuorodų pranešimo ir registravimo sistemos sukūrimo, kadangi TRIPS sutarties 23 str. 4 d. nuostata, įpareigojanti sukurti tokią sistemą, jos būtinybę numato tik vynų atžvilgiu¹⁰⁷. Dviejų apsaugos lygių nustatymo skirtingų rūšių produktų geografinėms nuorodoms pagrindine iniciatore yra laikoma Europos Sąjunga¹⁰⁸. Nemaža dalis valstybių nepritarė tokio pobūdžio reguliavimo įvedimui ir derybų metu buvo kalbama, jog galutinio tarptautinio susitarimo teksto varianto priėmimas buvo sąlygotas spaudimo iš kitų valstybių, kurios suinteresuotos papildoma vyno ir kitų alkoholinių gėrimų apsauga¹⁰⁹. Galiausiai buvo pateiktas tarsi

¹⁰⁷ GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf>, p. 343-344.

¹⁰⁸ GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom:Cambridge University Press, 2012, p. 239.

¹⁰⁹ *Ibid.*

objektyvus ir nešališkas tokio reguliavimo paaiškinimas – specialus reguliavimas neabejotinai kyla iš pripažinimo, jog alkoholinių gėrimų ir produktų iš vynuogių savybės, tapatybė ir išskirtinumas yra neatsiejamai susiję su jų geografine nuoroda. Jų ryšys su istorija, kultūra ir ekonominiais interesais yra toks stiprus, jog bendrų taisyklių taikymas jų atžvilgiu gali būti sudėtingas¹¹⁰. Manytina, jog tokių išskirtinių savybių priskyrimas tik produktams iš vynuogių įkūnija siaurią ir izoliuotą vertinimą, kuris, greičiausiai, buvo sąlygotas ekonominiu naudingumu suinteresuotų valstybių įtakos. Taip pat ir aplinkybė, jog ir po TRIPS sutarties įsigaliojimo toliau tęsėsi diskusijos dėl tokio reguliavimo būtinybės, parodo pagrįstų argumentų dėl pasirinkto apsaugos modelio, stoką.

Nepaisant konsensuso dėl egzistuojančio reguliavimo turinio nebuvimo, TRIPS sutartyje galima aiškiai išskirti nuostatas, susijusias su ypatingo statuso vynu ir alkoholiniams gėrimams, suteikimu. Akivaizdu, jog šios rūšies reglamentavimui buvo pasirinkta remtis 1958 m. Lisabonos susitarimo 3 str. numatyta aukštesnio lygio apsauga, jame numatytus reikalavimus perkeliant į TRIPS sutarties 23 straipnio 1 d. Kita nuostata, susijusi su vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų geografinių nuorodų, egzistavusių iki TRIPS sutarties priėmimo dienos, naudojimu - TRIPS sutarties 24 str. 4 d. Ji suteikia PPO narėms teisę leisti valstybei narei toliau ar panašiai naudoti kitos valstybės narės atitinkamas vynu ar stiprių alkoholinių gėrimų geografines nuorodas, kurias prekėms ar paslaugoms taiko jos nacionaliniai subjektai ar nuolatiniai gyventojai, kurie tos valstybės narės teritorijoje tų pačių ar susijusių prekių ar paslaugų atžvilgiu nenutrūkstamai naudojo tą geografinę nuorodą arba ne mažiau kaip 10 metų iki 1994 metų balandžio 15 dienos, arba naudojo sąžiningai iki tos dienos¹¹¹. Taip pat išskirtinė apsauga vynams ir stipriesiems alkoholiniams gėrimams yra suteikiama numatant išimtį dėl juos žyminčių geografinių nuorodų tapimo bendrinio žodžiu - suteikta papildoma apsauga produktams iš vynuogių, nenustatant valstybės narės pareigos taikyti savo nuostatas kurios nors kitos valstybės narės geografinės nuorodos atžvilgiu vyno gaminiams, kurių atitinkama nuoroda yra identiška įprastiniam vynuogių rūšies, augančios tos valstybės narės teritorijoje, pavadinimui TRIPS sutarties įsigaliojimo dieną¹¹². Nurodytos nuostatos akivaizdžiai indikuoja vynu ir alkoholinių gėrimų atžvilgiu taikomos apsaugos išimtinumą ir pagrįstai skatina ginčus dėl šio pobūdžio reikalavimo, kadangi teisių į bendro

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), 1C priedas prie 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio Prekybos Organizacijos įsteigimo. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620, 24 str. 4 d.

¹¹² *Ibid.*, 24 str. 6 d.

pobūdžio apsaugą turėtojai daugeliu atveju dėl egzistuojančio reguliavimo praranda galimybę ginti savo teises.

Geografinių nuorodų ir prekių ženklų santykis - kita sritis, reikalaujanti detalesnės analizės. TRIPS sutartyje numatyta išimtis, susijusi su prekių ženklais, tarsi įtvirtina apsauginį mechanizmą iki TRIPS sutarties priėmimo valstybėse narėse egzistavusiems prekių ženklams ir įtvirtina pirmas laike – pirmas teisėje požiūrį. TRIPS sutarties 24 str. 5 d. numatyta, jog TRIPS sutarties skyriaus, susijusio su geografinėmis nuorodomis, įgyvendinimas PPO valstybėse narėse neturi įtakos prekių ženklų, identiškų ar panašių į geografines nuorodas, registravimui, prašymui įregistruoti tokius prekių ženklus ar teisei naudotis tokiais prekių ženklais, jeigu yra įvykdomi specialūs reikalavimai. Pastarieji yra: paraiška dėl tokio prekės ženklo registravimo turi būti užregistruota, prekės ženklas turėjo būti užregistruotas arba kai teisė į prekės ženklą buvo įgyta jį naudojant, prekės ženklas turėjo būti sąžiningai naudojamas suinteresuotoje PPO valstybėje narėje iki TRIPS sutarties įsigaliojimo šioje valstybėje arba iki tol, kol nagrinėjama geografinė nuoroda buvo pradėta saugoti kilmės valstybėje¹¹³. Kaip matyti iš TRIPS sutartyje nurodytos išimties prekių ženklų atžvilgiu – pagrindinė sąlyga prekės ženklo papildomos apsaugos egzistavimui – jo išviešinimas. Kita išimtis, susijusi su prekių ženklais, gali būti įžvelgiama ir TRIPS sutarties 17 straipsnyje, numatant galimybę valstybėms narėms leisti koegzistavimą tarp geografinių nuorodų ir anksčiau registruotų prekių ženklų¹¹⁴. Netgi egzistuoja nuomonių, jog TRIPS sutartyje numatyta papildoma apsauga vynams ir alkoholiniams gėrimams taip pat galėtų būti taikoma ir prekių ženklų atžvilgiu¹¹⁵. Minėtos nuostatos prekių ženklų atžvilgiu puikiai iliustruoja skirtingo požiūrio dėl geografinių nuorodų vietos intelektinės nuosavybės teisės sistemoje egzistavimą ir pabrėžia siekį išlaikyti dominuojantį prekių ženklų vaidmenį šio tarptautinio dokumento taikymo apimtyje.

Paskutinioji išimčių grupė yra susijusi su bendrinių žodžių naudojimu. 24 straipsnio 6 dalyje yra numatyta, jog jokios geografinių nuorodų apsaugą TRIPS sutartyje

¹¹³ 2000-06-08 WIPO Nr. SCT/5/3 *Possible Solutions for Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and for Conflicts Between Homonymous Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1410> , [40].

¹¹⁴ INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf>, p. 86.

¹¹⁵ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1, p.77, [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>> p. 103.

reglamentuojančio skyriaus nuostatos nereikalauja, jog valstybė narė taikytų savo nuostatas kurios nors kitos valstybės narės geografinės nuorodos atžvilgiu prekėms ar paslaugoms, kurių atitinkama nuoroda yra įprastinis bendrinis pavadinimas, kuriuo tokios prekės ar paslaugos vadinamos tos valstybės narės teritorijoje. Nurodant tokio pobūdžio reikalavimą buvo atsižvelgta į 1958 m. Lisabonos susitarimo nepakankamą reguliavimą dėl iki jo įsigaliojimo valstybėje narėje egzistavusių bendrinių pavadinimų likimo bei atskleidė prekių ženklų teisei būdingo *lex loci protectionis* principo svarbą.

Kaip matyti iš TRIPS sutarties pagrindu numatyto reguliavimo, atsižvelgiant į valstybių narių, dalyvavusių susitarimo priėmimo procese, gausą bei skirtingų požiūrių į geografinių nuorodų, kaip atskiro intelektinės nuosavybės objekto, svarbą, pastebimas išimtinio reguliavimo atsiradimas. Kitokios situacijos tokio didelio masto bei apimties tarptautiniame susitarime greičiausiai negalėtume įsivaizduoti dėl interesų (politinių, ekonominių, kultūros paveldo išsaugojimo, gamintojų bei vartotojų teisių), kuriuos siekiama apsaugoti geografinių nuorodų rėmuose, gausos bei egzistuojančio skirtingo reguliavimo šioje srityje. Nepaisant plačios TRIPS susitarimo taikymo srities, priėmus šį susitarimą liko nemažai atvirų klausimų, kurių nagrinėjimas anksčiau ar vėliau turėjo būti pradėtas.

Chronologinė tarptautinių sutarčių, reguliuojančių geografinių nuorodų apsaugą, analizė parodo, jog naujesnio susitarimo pagrindu vis siekiama užpildyti ankstesniųjų spragas ar perimti realią naudą valstybėms narėms sukėlusias nuostatas bei plėsti geografinėms nuorodoms taikomos apsaugos apimtį. Didelė tikimybė, jog 1958 m. Lisabonos susitarimo rengėjai, vedini šių ir kitų priežasčių, kurių analizė bus pateikiama šiek tiek vėliau, nusprendė atnaujinti diskusijas dėl būtinų Lisabonos sistemos pokyčių.

3. Lisabonos sistemos naujovės

3.1. Poreikis keisti Lisabonos sistemą – probleminiai aspektai

TRIPS sutartimi sukurtos geografinių nuorodų apsaugos sistemos ypatumai, anksčiau nurodytas nedidelis 1958 m. Lisabonos susitarimo narių skaičius ir iš to kylantis neefektyvumas – tai bene kertinės priežastys, kurios vertė peržvelgti Lisabonos sistemą kitų tarptautinių geografinių nuorodų apsaugos sistemų kontekste ieškant atsakymo į klausimą: kodėl sukūrus sistemą, skirtą būtent tik klausimui, susijusiam su geografinių nuorodų apsauga, numačius aukštą apsaugos lygį šiam objektui bei sukūrus tarptautinę sistemą, kurios pagrindu vienos registracijos metu galima įgyti apsaugą visose šio susitarimo valstybėse narėse, sistema nesukuria tokio poveikio, kokio buvo tikėtasi?

Galima teigti, jog bene pagrindinė problema, kurią buvo būtina spręsti – per daug skirtingas reglamentavimas vieno instituto atžvilgiu. Prieš pradėdant analizuoti konkrečias geografinių nuorodų tarptautinio reguliavimo sritis buvo nurodoma, jog net ir neatliekant detalaus skirtingų požiūrių ir apibrėžimų palyginimo galima teigti, kad nėra jokios kitos tarptautinės registravimo sistemos, administruojamos PINO, apimančios tokį skirtingą teisinį reguliavimą, kaip kad Lisabonos sistema. Pavyzdžiui, Madrido ar Hagos sistemų veikimas yra aiškesnis būtent dėl to, jog egzistuoja pasaulinio lygmens supratimas kas yra laikoma patentu, prekės ženklu ar pramoniniu dizainu¹¹⁶. Aiškus kertinių sąvokų apibrėžimas tapo būtinu Lisabonos sistemoje tam, jog ji įkūnytų tikruosius tikslus, kurių buvo siekiama steigiant šią sistemą, ir skatintų kitų valstybių prisijungimą taip didinant pačios sistemos efektyvumą¹¹⁷. Tad buvo išreikšta būtinybė koreguoti su Lisabonos sistemos saugomo objekto apibrėžimu susijusias nuostatas ta linkme, jog jos derėtų su skirtingu reglamentavimu atskirose valstybėse.

Kita problema, su kuria susidūrė Lisabonos sistema - teritorinio paplitimo stoka. Nors 1958 m. Lisabonos susitarimu buvo siekiama sukurti aukštus kilmės nuorodų apsaugos standartus nustatančią tarptautinę sistemą, tačiau analizuojant registruotų geografinių nuorodų paplitimą teritorijoje akivaizdu, jog šios sistemos pagrindu saugomi žymenys daugiausia susiję su Viduržemio jūros regiono valstybėmis. Pažymėtina, jog iš 1011 pagal Lisabonos sistemą registruotų geografinių nuorodų, 565 – jų kilmė yra susijusi su Prancūzija

¹¹⁶ 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=112295>, [6].

¹¹⁷ *Ibid.*, [4].

ir jos regionais¹¹⁸. Šie skaičiai parodo, jog teritorinio paplitimo atžvilgiu kilmės nuorodų apsauga yra pasiskirsčiusi netolygiai ir lemia koncentracijos šiuo aspektu buvimą. Tokią situaciją, manytina, sąlygojo aplinkybė, jog rengiant Lisabonos sistemą buvo remiamasi Prancūzijoje egzistavusiu reguliavimu šioje srityje bei *terroir* koncepcija, kuri buvo būtent ir perimta iš Prancūzijos. Teritorinio paplitimo duomenys atskleidžia, koks svarbus yra nacionalinio reguliavimo gana tikslus suderinamumas su 1958 m. priimtu Lisabonos susitarimo tekstu tam, jog valstybė būtų suinteresuota prisijungti prie šio susitarimo ir aktyviai naudotis jos rėmuose teikiama apsauga. Žinoma, darant tokią išvadą negalima jos atsietai vertinti nuo Prancūzijoje susiklosčiusios maisto kultūros, kuri dėl specifiškumo gausi produktų, pasaulyje vertinamų būtent dėl ypatingos jų kokybės, susietos su kilmės vietove, tačiau ši aplinkybė nepaneigia išdėstytos nuomonės. Gana aukšto lygio nacionalinio ir Lisabonos sistemos pagrindu egzistuojančio reguliavimo suderinamumas, tiesiogiai koreliuojantis su šios sistemos veiksmingumu atitinkamoje valstybėje, paaiškina vieną iš pagrindų, sąlygojusių menką šios sistemos paplitimą geografinėje plotmėje.

Kitas aspektas, neatsiejamai susijęs su Lisabonos susitarimo ir nacionalinio valstybių narių reguliavimo suderinamumu – neiškumas, ar tam, jog būtų galimybė įgyti apsaugą pagal Lisabonos sistemą, valstybėje narėje turi veikti *sui generis* kilmės nuorodų apsaugos sistema, ar pakankamas požymių, atitinkančių geografinių nuorodų sampratą pagal 1958 m. Lisabonos susitarimą nacionalinėje teisėje, egzistavimas. Doktrinoje šiuo klausimu egzistuoja kontraversiškas. Vienų mokslininkų teigimu, 1958 m. Lisabonos susitarimo 1 str. 2 d. numatytas reikalavimas suponuoja atskiros geografinių nuorodų apsaugos sistemos egzistavimo valstybėje narėje būtinybę ir paaiškina situaciją, jog tik nedaugelis valstybių narių prisijungė prie šios sistemos¹¹⁹, tačiau egzistuoja ir kita nuomonė: ši nuostata turėtų būti vertintina plečiamai, ilimnuojant atskiros sistemos, kaip būtinojo reikalavimo, egzistavimą¹²⁰. Pastaroji pozicija buvo išdėstyta ir 2007 m. birželio mėn. 26-28 dienomis Pekine vykusiame Tarptautiniame simpoziume dėl geografinių nuorodų, kurio metu buvo

¹¹⁸ PINO medžiaga [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.wipo.int/ipdl/en/lisbon/>>.

¹¹⁹ Tokios pozicija išdėstyta O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain: The Blissett Group, 2004, p. 39; HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>, p. 14.

¹²⁰ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 24.

prieita vieningos nuomonės, jog 1958 m. Lisabonos susitarimu nėra nurodyta, kad apsauga kilmės valstybėje turi būti grindžiama *sui generis* sistema. Svarbiausia tai, jog atitinkamas geografinis pavadinimas yra iš tikrųjų saugomas kaip geografinės vietovės pavadinimas, žymintis produkto kilmę iš atitinkamos teritorijos, laikantis 1958 m. Lisabonos susitarimo 2 str. 1 d. numatytų reikalavimų¹²¹. 2010 m. atliktas PINO tyrimas atskleidė, jog tiek 1958 m. Lisabonos susitarimo valstybės narės, tiek valstybės, kurios nėra šio tarptautinio susitarimo dalimi, taip pat susiduria su dvejonėmis dėl nagrinėjamo reikalavimo interpretavimo. Buvo išreikšta pozicija, jog būtų naudinga šią lanksčią interpretavimui 1958 m. Lisabonos susitarimo 1 str. 2 d. formalizuoti ir pakeisti ją taip, jog iš pačios formuluotės būtų aiškiau, jog galimi įvairūs geografinių nuorodų apsaugos būdai valstybėse narėse¹²². Pozicija, jog *sui generis* sistemos egzistavimas valstybėje nėra būtinas, manytina, yra labiau atitinkanti pačios geografinių nuorodų apsaugos sistemos tikslus, kuriais buvo siekiama užtikrinti aukštą geografinių nuorodų apsaugos lygį tarptautiniu mastu, kadangi priešingo interpretavimo pasirinkimas būtų per daug akivaizdus tarptautinės plėtros negalimumo pavyzdys. Susiklosčiusi situacija, kuomet 1958 m. Lisabonos susitarimo 1 str. 2 d. atskirose valstybėse suvokiama kaip numatanti *sui generis* sistemos egzistavimo būtinybę, įvardijama kaip viena iš pagrindinių atsisakymo prisijungti prie Lisabonos sistemos priežasčių ir atskleidžia, kokį poveikį pačios sistemos egzistavimui gali sukelti netinkamas, netikslus ar neapgalvotas kertinių nuostatų formulavimas.

Kitas probleminis aspektas, kuris turėjo būti išspręstas Lisabonos sistemos kontekste – geografinių nuorodų apsaugos pagal prekių ženklų teisę ir geografinių nuorodų apsaugos, kaip *sui generis* sistemos suderinimas. Dauguma bendrosios teisės jurisdikcijų naudoja prekės ženklus, kolektyvinius prekių ženklus ar sertifikavimo ženklus geografinių nuorodų apsaugai dėl normatyvinių ir administracinių aspektų, pavyzdžiui, dėl klausimo, susijusio su

¹²¹ 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:<
[¹²² 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* \[interaktyvus\]. \[žiūrėta 2016-02-21\]. Prieiga per internetą:<
\[http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf\]\(http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf\)>, \[6\].](https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiqjb_s3f7KAhUCM5oKHWDRAX4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Fedocs%2Fmdocs%2Fgeoid%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usg=AFQjCNFXTH_KzCKqTo1P_XdKa4RWDH9ZyRg&sig2=CQQiZIUr1AuF_WkKOO1awg>, [8].</p></div><div data-bbox=)

tapimo bendrinio žodžiu atitinkamo reglamentavimo¹²³. Lisabonos susitarimas taip pat buvo vertinamas kritiškai, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose, dėl kontinentinių šaknų ir atsižvelgimo į tarptautinės ir ne tik prekybos realijas trūkumo¹²⁴. Atsižvelgiant į bendrosios teisės sistemos valstybėse būdingą reguliavimą geografinių nuorodų atžvilgiu natūralu, jog jų atstovai nebuvo suinteresuoti jungtis prie Lisabonos sistemos vien dėl tos priežasties, jog joje nebuvo pabrėžtas reguliavimo išimtumas, susijęs su kilmės nuorodų ir prekių ženklų santykiu, taip pat joje egzistavo nuostatų, prieštaraujančių pagrindiniams prekių ženklų teisės pagrindams, pavyzdžiui, *lex loci protectionis* principui ar terminuotos apsaugos prekių ženklų atžvilgiu buvimui.

Galiausiai buvo susisteminti poreikio keisti Lisabonos sistemą pagrindai. Portugalijos Nacionalinis Pramoninės nuosavybės Institutas ir PINO 2008 metais vykusio forumo metu išskyrė šias problemines sritis, kurios turi būti sprendžiamos tam, jog sistema ne tik egzistuočiau, bet ir taptų veiksminga¹²⁵:

- ji turi derėti su skirtingais nacionaliniais (regioniniais) požiūriais ir talpinti savyje egzistuojančią sistemų gausą;
- ji turi prisiderinti prie tarptautinės teisinės aplinkos, kuri itin pasikeitė nuo 1958 m., kuomet buvo priimtas šis susitarimas;
- ji turi būti pakoreguota taip, jog taptų lanksti jos tikslus atitinkančiam interpretavimui;
- joje turi būti nurodomi veiksmingo ginčų sprendimo mechanizmai;
- ji turi numatyti pakankamą reguliavimą nuorodų koegzistavimo ar/ir dvigubos teisių apsaugos egzistavimo atvejais;
- ji turi išplėsti savo geografinę apimtį ir tapti autonomine sistema veikimo ir, jeigu įmanoma, finansine prasme.

Nurodytų aplinkybių visuma, akivaizdu, yra pakankamas pagrindas suvokti, jog Lisabonos sistemos reguliavimas tam tikrose srityse buvo ydingas, neaiškus arba nepakankamai detalus ir labiau atitinkantis *sui generis* sistemų atstovų interesus, taip apribojant galimybę prie 1958 m. Lisabonos susitarimo prisijungti valstybėms, kurios

¹²³ GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf>, p. 339.

¹²⁴ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: < <http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>, p. 107.

¹²⁵ 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=112295>, [2].

pasirinkusios kitokį geografinių nuorodų apsaugos modelį. Toliau šiame darbe bus pateikiama siūlymų dėl Lisabonos sistemos modelio pakeitimo analizė, priežastys, lėmusios naujojo reguliavimo galutinę redakciją bei ką tai parodo apie valstybių narių požiūrį į poreikį saugoti geografinės nuorodas.

3.2. Ženevos akto priėmimo sąlygotos pagrindinės Lisabonos sistemos naujovės

Oficialiai iškėlus klausimą dėl Lisabonos sistemos pokyčių būtinybės, visų pirma buvo sprendžiama kokia forma tai turėtų būti padaryta. Buvo svarstyta, jog galbūt pakankama pakeisti nuostatus prie 1958 m. Lisabonos susitarimo, tik tuomet, jeigu tokio pokyčio pakeitimai pasirodytų kaip nepakankamai veiksmingi, reikėtų svarstyti paties susitarimo pakeitimus arba galimybę priimti visiškai naują susitarimą šioje srityje¹²⁶. Tokios koncepcijos dėl vykdomų pakeitimų formos pasirinkimas būtų lėmęs pernelyg išstęstą Lisabonos sistemos pokyčių procesą, kas savaime turėtų neigiamos įtakos tolesniam jos egzistavimui. Taip pat doktrinoje buvo pateikiama nuomonių, jog reikėtų apjungti TRIPS sutarties ir 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu veikiančias sistemas atskiro protokolo pagalba remiantis 1891 m. Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos ir Madrido protokolo pavyzdžiu, kaip nepriklausomų vienas nuo kito dokumentų, taip išsprendžiant problemą dėl tarptautinio registro nebuvimo TRIPS sutarties atžvilgiu ir Lisabonos sistemos neefektyvumo¹²⁷. Atsižvelgiant į pakeitimų, kurie buvo būtini tam, jog Lisabonos sistema taptų efektyvesnė, apimtį, galiausiai nuspręsta priimti visiškai naują dokumentą, o su juo kartu ir naujus nuostatus, kuriais siekta padidinti Lisabonos sistemos veiksmingumą išlaikant aukštą apsaugos, taikomos geografinėms nuorodoms šios sistemos rėmuose, lygį. Abejotina, ar atskiro susitarimo priėmimas buvo neišvengiama priemonė. Aplinkybė, jog Ženevos aktas yra atskiras susitarimas ir jis koegzistuos su senuoju Lisabonos susitarimu tol, kol 1958 m. Lisabonos susitarimo narės neprisijungs prie Ženevos akto, gali sukelti neaiškumų dėl tinkamo šių dokumentų tarpusavio ryšio¹²⁸ ir reikalauti atskiro reguliavimo šiuo klausimu¹²⁹.

¹²⁶ 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=112295>, [3].

¹²⁷ GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>, p. 123.

¹²⁸ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf>, 31 str.

Taip pat situacija, jog naujojo Ženevos akto narėmis savaime netampa 1958 m. Lisabonos susitarimo narės gali būti svari aplinkybė, lemsianti gan ilgą Ženevos akto pripažinimo laikotarpį tarptautiniu lygiu ir kuriam laikui atidės siekio užtikrinti Lisabonos sistemos efektyvumą, įgyvendinimą.

Bandymas praplėsti Lisabonos sistemos veikimo teritoriją pasireiškė ir tuo, jog į derybas dėl nagrinėjamos sistemos pokyčių buvo įtrauktos ir PINO narės, kurios nėra Lisabonos susitarimo narėmis, tačiau daug kritikos susilaukė sprendimas, jog Diplomatiniėje konferencijoje dėl galutinio naujojo Lisabonos sistemos pakeitimų varianto turėjo teisę balsuoti tik 1958 m. Lisabonos susitarimo narės. Daugelio PINO narių nuomone toks sprendimas neužtikrino galimybės šioms valstybėms tinkamai ginti savo interesų priimant tokio pobūdžio pakeitimus, kurie turės įtakos ne tik Lisabonos sistemos narių, bet ir visų PINO narių prekybiniais santykiams¹³⁰. Vienuolika PINO valstybių narių atstovių iki Diplomatinės konferencijos dienos teikė siūlymus keisti Diplomatinės konferencijos taisykles suteikiant balsavimo teisę be išimčių visoms PINO narėms, tačiau į šį prašymą nebuvo atsižvelgta ir taip, šių valstybių nuomone, buvo nukrypta nuo šiuo aspektu egzistavusios praktikos PINO¹³¹. Tokia situacija lėmė didelį PINO valstybių, kurios nėra Lisabonos sistemos dalimi, pasipiktinimą ir sukėlė abejonių dėl objektyvumo pakeitimų priėmimo procese. Remiantis šia situacija būtų galima kelti hipotetinį klausimą: ar Ženevos aktas būtų toks, kokį turime šiandien, jeigu būtų balsavusios visos PINO narės? Atsižvelgiant į negausų Lisabonos sistemos narių skaičių tikėtina, jog būtų iškilęs pavojus Lisabonos sistemos savitumui ir būtų priimtas aktas, praktiškai identiškas TRIPS sutarčiai, juo išsprendžiant tik problemą dėl skirtingo geografinių nuorodų apsaugos lygio, teikiamo šiuo susitarimu, arba būtų realiai svarstoma tikimybė Lisabonos sistemą prijungti prie TRIPS sutarties pagrindu veikiančios geografinių nuorodų apsaugos sistemos.

Atsižvelgiant į diskusijų dėl galutinio Lisabonos sistemos pakeitimo varianto pobūdį, tikslinga aptarti kertinius geografinių nuorodų apsaugos sistemos pokyčius, iliustruojančius

¹²⁹ WIPO *Program and the Budget for the 2016/17 Biennium* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-26]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/export/sites/www/about-wipo/en/budget/pdf/budget_2016_2017.pdf>, p. 59.

¹³⁰ INTA. New Act of the Lisbon Agreement Encompasses All Geographical Indications, Allows Accession by Regional Organizations. *INTABulletin*, 2015, t.70, Nr. 11 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-26]. Prieiga per internetą:< http://www.inta.org/INTABulletin/Pages/LisbonAgreement_7011.aspx>.

¹³¹ 2015-05-11 WIPO Nr. LI/DC/9 *Proposal by the Delegations of Argentina, Australia, Canada, Chile, Japan, New Zealand, Panama, Republic of Corea, Saudi Arabia, Singapore, United States of America and Uruguay* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-20]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_9.pdf>.

tarptautiniu lygmeniu vyraujančią požiūrį į geografinių nuorodų institutą. Išskirtinos šios pagrindinės geografinių nuorodų apsaugos sritys, kurių detali analizė būtent ir įkūnija skirtingų interesų egzistavimą šio intelektinės nuosavybės objekto reglamentavimo aspektu: naujovės objekto atžvilgiu, apsaugos nuo kilmės nuorodos tapimo bendrinio žodžiu reguliavimo pokyčiai, anksčiau registruoto prekių ženklo apsaugos sustiprinimo reikšmė, galimybė prie Lisabonos susitarimo prisijungti ir tarpvyriausybiniams organizacijoms, mokestiniai naujosios sistemos aspektai.

3.2.1. Galimybė registruoti ne tik kilmės, bet ir geografines nuorodas

Analizuojant Lisabonos sistemos trūkumus, visų pirma, kilo poreikis peržiūrėti pamatinės sąvokos - kilmės nuorodos - turinį. To priežastys buvo įvairios – tiek nacionalinio reguliavimo šioje srityje gausa, tiek neaiškumai dėl šios sąvokos taikymo apimties. Buvo keliamas kilmės nuorodos sąvokos taikymo problemiškas valstybėse, kuriose: a) egzistuoja tik geografinių nuorodų apibrėžimas; b) egzistuoja tiek geografinių nuorodų, tiek kilmės nuorodų sąvokos; c) egzistuoja kilmės nuorodos ar geografinės nuorodos sąvokomis neapibrėžti, tačiau jų turinį atitinkantys, objektai; d) sąvokos „kilmės nuoroda“ apimtis pagal nacionalinę teisę yra platesnė lyginant su geografine nuoroda (nors remiantis TRIPS susitarimu ir 1958 m. Lisabonos susitarimu, kuriuose įtvirtintos šios sąvokos, jų traktavimas turėtų būti priešingas); e) geografinių nuorodų pripažinimas ir apsauga nacionalinėje teisėje reguliuojami pagal prekių ženklų, nesąžiningos konkurencijos ar vartotojų apsaugos teisę¹³². Buvo siūlymų įvesti kardinalius pakeitimus naikinant kilmės nuorodų sąvoką iš 1958 m. Lisabonos susitarimo teksto, kas, manytina, neatitiktų siekio įgyvendinant reformas išlaikyti jai būdingą autentiškumą, tačiau dauguma diskusijos dalyvių išreiškė nuomonę, jog 1958 m. Lisabonos susitarime turi būti įvesta nauja sąvoka.

Galiausiai priėmus sprendimą, jog yra poreikis naujos sąvokos įvedimui į Lisabonos sistemą, pradėta svarstyti, kokia sąvoka galėtų būti tinkama problemos dėl per siaurio kilmės nuorodos aiškinimo ir taikymo sprendimui¹³³. Nenuostabu, jog tiek Lisabonos sistemos

¹³² 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21].
Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [7].

¹³³ Kaip minėta anksčiau šiame darbe, pati savaime kilmės nuorodos sąvoka būtų tinkama apimties prasme, tačiau netikslus vertimas iš originalo kalbos ir pažodinis teksto vertinimas neatsižvelgiant į tikruosius 1958 m. Lisabonos susitarimo tikslus kėlė vis daugiau problemų dėl tinkamo šios sąvokos turinio atskleidimo ir savaime suponavo poreikį atlikti tam tikrus pakeitimus.

narės, tiek jai nepriklausančios valstybės skatino įvesti geografinių nuorodų sąvoką identišką ar panašią į TRIPS sutartyje pateiktą apibrėžimą, kadangi ji buvo laikoma kaip tarptautiniu lygiu pripažintas ir daugelio valstybių nacionalinį reguliavimą atitinkantis variantas. Kadangi diskusijoje dalyvavo ir Europos Sąjunga bei jos narės, neišvengta ir siekio suderinti naujas sąvokas su jos viduje esančiu reglamentavimu, konkrečiai diskusijų metu dar galiojusio 2006 m. kovo 20 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 510/2006 dėl žemės ūkio produktų ir maisto produktų geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos 2 str.¹³⁴ Kaip matyti iš siūlymų gausos, tai galima pastebėti nagrinėjant ir kitų naujovių priėmimo raidą ir siūlymų turinį diskusijų procese, akivaizdus kiekvieno iš diskusijos dalyvio noras pasiekti kuo didesnę harmonizacijos lygį tarp atitinkamoje valstybėje esančio reguliavimo ir Lisabonos susitarimo turinio, kas yra natūralu, tačiau kartu kelia daugybę sunkumų dėl galimybės priimti tokio plataus subjekto rato interesus atitinkantį sprendimą.

Sprendimų priėmimo procese pasirinktas geografinių ir kilmės nuorodų, kaip atskirų apsaugos objektų, išskyrimas, kuriuos reikia nagrinėti buvusių siūlymų ir galutinio reguliavimo rezultato kontekste. Visų pirma, teigiamai vertintina Ženevos akto 2 straipsnio formulė. Jame tiesiogiai pateikiami šio tarptautinio dokumento pagrindu saugomų objektų bruožai, konkrečiai neįvardijant, jog šis aktas yra skirtas tik kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų taikymui, o akcentuojant, jog šis aktas taikomas objektams, kurie atitinka kilmės nuorodą ar geografinę nuorodą apibūdinančių bruožų visumą. Kita nuostata, kuria užtvirtintas Ženevos akto suderinamumas su nacionaliniu ar regioniniu dalyvių reguliavimu – 9 str., kuriame akcentuojama, jog tos susitarimo narės, kurios savo nacionaliniuose ar regioniniuose teisės aktuose neišskiria atskirų kilmės nuorodos ar geografinės nuorodos sąvokų, neprivalo tokio išskyrimo įtraukti į savo nacionalinį reguliavimą tam, jog galėtų naudotis Ženevos akto pagrindu teikiama apsauga¹³⁵. Šio pobūdžio nuostatos parodo, jog jomis buvo siekiama išspręsti anksčiau šiame darbe analizuotą neaiškumą dėl 1958 m. Lisabonos susitarimo 1 str. 2 d. taikymo valstybėse, kuriose nėra *sui generis* kilmės nuorodų apsaugos sistemos.

¹³⁴ 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [15].

¹³⁵ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf>, 9 str.

Analizuojant naujoves kertinių sistemos sąvokų taikymo atžvilgiu, svarbu aptarti sąvokų pokyčius jų turinio prasme lyginant su šaltiniais, iš kurių jos buvo perimtos. Kilmės nuorodos sąvoka, akivaizdu, perimta iš Lisabonos susitarimo. Ši sąvoka Ženevos akte apibūdinta kaip: bet koks pavadinimas, saugomas susitariančioje valstybėje, kuri kartu yra ir kilmės valstybė, kurio dalis ar jis visas susideda¹³⁶ iš geografinės vietovės pavadinimo arba kitoks pavadinimas, žinomas kaip nurodantis tą teritoriją¹³⁷, kuris pažymi daikto kilmę iš tos vietovės, kurioje daikto kokybė ir savybės yra išskirtinai ar neišvengiamai susijusios su geografinė aplinka, įskaitant gamtos ir žmoniškuosius faktorius, ir kurie sąlygojo daikto reputaciją¹³⁸. Lyginant šį kilmės nuorodos apibrėžimą su ankstesniu, 1958 m. Lisabonos susitarime nurodytu, galima pastebėti, jog buvo bandoma išspręsti šiuos, su ankstesniojo apibrėžimo neaiškumu susijusius aspektus: kokie reikalavimai yra keliami žymeniui, jog jis būtų tinkamas kilmės nuorodos žymėjimui, reputacijos, kaip būtinojo elemento teisei į apsaugą įgyti, svarba. Atsižvelgiant į pirmąjį probleminį aspektą, Ženevos akte detalizavus žymeniui keliamus reikalavimus yra aiškiau perteikti tikrieji tarptautinės geografinių nuorodų apsaugos sistemos kūrėjų tikslai ir taip pašalintas vienas, iš iki tol dalies mokslininkų¹³⁹ ir bendrai tarptautiniu lygmeniu¹⁴⁰ analizuotas skirtumas tarp TRIPS sutartyje pateiktos geografinių nuorodų ir kilmės nuorodų sąvokos apibrėžimo. Reputacijos, kaip būtinojo elemento į kilmės nuorodos sampratą įvedimas yra bandymas užtikrinti šios sąvokos tinkamą interpretavimą ir akcentuoti pagrindinį skirtumą tarp kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų, taip pabrėžiant poreikį dėl kilmės nuorodos, kaip atskiros sąvokos šiame tarptautiniame susitarime, būtinumo.

Ženevos akto 2 str. 1 d. (ii) punktu bandyta perteikti TRIPS sutartimi įvestą geografinių nuorodų sąvoką, kuri, kaip jau minėta, turėjo išspręsti per griežto reguliavimo 1958 m. Lisabonos susitarime problemą. Ženevos akte geografinė nuoroda apibrėžta kaip bet

¹³⁶ Pavyzdžiui, galimas *Brunello di Montalcino*, kaip geografinės ar kilmės nuorodos formulavimas. Tačiau galima būtų teigti, jog šiuo aspektu nėra įvedama papildomų naujovių, tai yra labiau susiję su papildomu ankstesniojo Lisabonos susitarimo detalizavimu atsižvelgiant į ankstesnę šiame darbe klausimo, susijusios su geografinių ar kilmės nuorodų samprata, analizę.

¹³⁷ Pavyzdžiui, *Feta*.

¹³⁸ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf >, 2 str. 1d. i) p.

¹³⁹ Tokią poziciją pateikia CORREA, Carlos M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A Commentary on the TRIPS Agreement*. New York: Oxford University Press, 2007, p. 216.

¹⁴⁰ 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/wipo_geo_lis_08/wipo_geo_lis_08_theme1_ficsor.pdf >, [10].

koks ženklas, saugomas susitariančioje valstybėje, kuri kartu yra ir kilmės valstybė, susidedantis iš ar pažymintis geografinę vietovę, ar kitoks ženklas, žinomas kaip nurodantis tą teritoriją, kuris apibūdina daikto kilmę iš atitinkamos geografinės teritorijos, kai daikto kokybė, reputacija ar kita savybė yra neišvengiamai susijusi su jo geografine kilme. Esminiai geografinių nuorodų Ženevos akte ir TRIPS sutartyje apibrėžimo skirtumai yra susiję su reikalavimu, jog jos pagal Ženevos akto reikalavimus būtų saugomos ir kilmės valstybėje bei specifiškumas, susijęs su pavadinimo formulavimu. Pirmasis skirtumas atskleidžia vieną pagrindinių Lisabonos sistemos bruožų – apsaugos kilmės valstybėje, kaip būtiną reikalavimą apsaugos pagal šį tarptautinį susitarimą egzistavimui, dėl kurio Ženevos aktas laikomas nesudarinamu su valstybių, kuriose geografinės nuorodos saugomos prekių ženklų teisės pagrindu, reguliavimu, kuomet antruoju yra detalizuojamos apsaugos taikymo galimybės.

Taip pat su anksčiau minėtų sąvokų taikymu susijusi Ženevos akto 2 str. 2 d., kurioje numatyta, jog geografinė kilmės teritorija gali apimti tiek visą kilmės valstybės teritoriją, tiek atskirą jos vietovę, taip pat šis aktas taikomas ir teritorijai, kurioje ribojasi kelių valstybių sienos. Šios naujos nuostatos įvedimu buvo išspręsta diskusija dėl to, ar, pavyzdžiui, visos valstybės, kaip geografinės vietovės, sąlygojančios kokybę ar išskirtines savybes nurodymas nėra per platus ir tinkamai atspindi ryšio tarp vietovės ir kokybės buvimą. Galima būtų daryti išvadą, jog šio kriterijaus įvedimu buvo iš dalies išplėsta Lisabonos sistemos taikymo apimtis ir tai yra vienas iš elementų, kuriuo galima pritraukti naujas valstybes jungtis prie šios sistemos. Kita naujovė, susijusi su geografinių ar kilmės nuorodų atžvilgiu taikomos apsaugos detalizavimu – Ženevos akto 11 str. 1 d. a) ir b) punktai, kuriais siekiama panaikinti neaiškumą dėl 1958 m. Lisabonos susitarimo 3 str. numatytų imitavimo ir uzurpacijos sąvokų aiškinimo apimties vietoj jų pateikiant konkretesnius pavyzdžius atvejų, kuomet apsauga pagal Ženevos aktą yra taikoma.¹⁴¹ Minėto pobūdžio reguliavimo įvedimu, manytina, ne tiek išplėstos pačios sistemos veikimo ribos, tačiau bandyta detalizuoti ankstesniojo Lisabonos susitarimo nuostatas, taip siekiant panaikinti neaiškumus dėl apsaugos taikymo apimties.

Atsižvelgiant į Lisabonos sistemos pokyčius apsaugos objekto kontekste darytina išvada, jog šiais pakeitimais buvo siekiama dviejų tikslų: visų pirma buvo siekiama paaiškinti ir patikslinti kilmės nuorodos sąvoką, kadangi naują jos redakciją lyginant su ankstesniosios

¹⁴¹ 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21].
Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [29].

sąvokos analize pateikta PINO ir teisės doktrinoje akivaizdu, jog esminių pokyčių šios sąvokos prasmėje nebuvo įvesta, tik pateikti jos ankstesniajame aiškinime atsispindintys papildomi bruožai, visų antra buvo siekiama perimti TRIPS sutarties teigiamas savybes, papildomai įvedant geografinės nuorodos sąvoką ir taip išplečiant taikytinos apsaugos pagal Lisabonos sistemą apimtį. Ar geografinių nuorodų sąvokos inkorporavimas buvo vienintelis pagrįstas ir proporcingas būdas išspręsti problemas dėl Lisabonos sistemos taikymo apimties – abejotina. Nurodyto reguliavimo varianto pasirinkimas gali būti pateisinamas tik siekiu įnešti aiškumo dėl Lisabonos susitarimo taikymo valstybėse, kuriose egzistuoja geografinių nuorodų sąvoka. Bet vėlgi svarstyтина, ar kilmės nuorodos sąvokos patikslinimas nebūtų buvusi pakankama priemonė užtikrinti didesnę Lisabonos sistemos efektyvumą, išlaikant Lisabonos sistemos savitumą ir vientisumą, kadangi geografinių nuorodų sąvokos į Ženevos aktą įtraukimas, kuri taikymo prasme nėra identiška TRIPS sutartyje numatytajai, gali sukelti neaiškumų tiek analizuojant šią sąvoką doktrinoje, tiek valstybėms naudojantis geografinių nuorodų apsauga tarptautiniu lygiu. Taip pat keltinas klausimas, ar nebūtų buvę naudingiau palikti tik geografinių nuorodų sąvoką išlaikant aukštus taikytinos apsaugos standartus, kadangi TRIPS sutartyje numatyta sąvoka, manytina, atspindi pakankamą požymių rinkinį, skirtą apsaugos objektui apibrėžti, ir pernelyg neapriboja šio instituto pagrindu ginamų interesų apsaugos.

3.2.2. Anksčiau registruoto prekių ženklų apsaugos sustiprinimo reikšmė

Kitas aspektas, kuris neišvengiamai turėjo būti aptartas peržiūrint Lisabonos sistemą – geografinių ar kilmės nuorodų santykis su jau įregistruotais prekių ženklais. Analizuojant Ženevos akte vyraujančią požiūrį į santykį tarp dviejų intelektinės nuosavybės teisės objektų, panašiai kaip 1958 m. Lisabonos susitarime, jame suteikiama teisė, bet ne pareiga susitariančioms šalims remtis pirmas laike – pirmas teisėje principu sprendžiant ginčus dėl santykio tarp prekių ženklų ir geografinių ar kilmės nuorodų¹⁴². Diskusijų dėl Lisabonos sistemos peržiūrėjimo metu vis tik iškilo poreikis detalizuoti šį klausimą, siejant jį tiek su situacija, jog yra gan nemažai valstybių, kuriose geografinės nuorodos saugomos prekių ženklų teisės rėmuose, tiek su principo pirmas laike – pirmas teisėje dominavimu prekių ženklų teisėje. 1958 m. Lisabonos susitarime klausimas, susijęs su jau įregistruotomis

¹⁴² GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf>, p. 359.

teisėmis aptariamas tik bendraja prasme, nurodant, jog šio susitarimo pagrindu teikiama apsauga neturi įtakos kilmės nuorodų apsaugai, įgytai tarptautinių susitarimų ar nacionalinio reguliavimo pagrindais¹⁴³. Tam, jog valstybės būtų suinteresuotos jungtis prie Lisabonos sistemos, reguliavimas šioje srityje turėjo būti detalizuotas nurodant išimtinį reguliavimą, kuris atspindėtų atskirų intelektinės nuosavybės teisių specifiką ir taip užtikrintų aiškumą dėl skirtingų geografinių nuorodų apsaugos sistemų koegzistavimo. Kaip matyti iš buvusių siūlymų dėl pakeitimų pobūdžio, buvo svarstomas variantas apjungti TRIPS sutarties 24 str. nurodytas išimtis su 1958 m. Lisabonos susitarimo 4 str., taip priderinant TRIPS sutarties nuostatas prie Ženevos akto¹⁴⁴. Buvo teikiami ir priešingo pobūdžio pasiūlymai, jog 1958 m. Lisabonos susitarimo reguliavime egzistuojančių pirmenybės, išimtinumo ir teritorialumo principų pakanka paaiškinti galimą konfliktą tarp geografinių ar kilmės nuorodų ir prekių ženklų¹⁴⁵. Tačiau, kaip rodo ankstesnioji patirtis dėl pačios kilmės nuorodos sampratos netikslaus supratimo vien dėl to, jog atskiri jos aspektai nebuvo konkretizuoti, vis tik poreikis detalizuoti klausimus dėl jau įregistruotų kilmės ar geografinių nuorodų bei kitų intelektinės nuosavybės teisių buvo akivaizdus.

Diskusijose dėl geografinių ar kilmės nuorodų santykio su kitomis intelektinės nuosavybės teisėmis buvo keliama problema dėl 1958 m. Lisabonos susitarimo 3 str. ir 5 str. 6 d. egzistavimo, kaip prieštaraujančių vienas kitam ir taip pažeidžiančių ankstesniųjų teisių turėtojų interesus. Buvo teikiami skirtingo pobūdžio siūlymai šiai problemai spręsti. Vienu valstybių atstovai teigė, jog galiojančių ankstesniųjų teisių į prekės ženklus turėtojų teisės neturi būti paveiktos, kadangi tai prieštarauja TRIPS sutarties 16 str. ir fundamentaliems prekių ženklų teisės principais, pavydžiui, prekių ženklų teisėje plačiai taikomam pirmas laike - pirmas teisėje principui. Priešingos pozicijos šalininkai teigė, jog 1958 m. Lisabonos susitarimo 5 str. 6 d. nuostata turėtų leisti anksčiau įregistruotų teisių koegzistenciją su kilmės ar geografinėmis nuorodomis apsaugant intelektinės nuosavybės teises, kurios sąžiningai įgytos valstybėje iki geografinių ar kilmės nuorodų įregistravimo momento, jeigu

¹⁴³ 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:<http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html>, 4 str.

¹⁴⁴ 2014-12-22 WIPO Nr. LI/DC/5 *Notes on the Basic Proposal for the New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_dc/li_dc_5.pdf>, [13.01].

¹⁴⁵ 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [47].

tai neklaidina vartotojų¹⁴⁶. Analizuojant galimus Lisabonos sistemos patobulinimo variantus, prekių ženklų klausimo kontekste buvo išskirti ir kriterijai, kuriais remiantis turėtų būti vykdomas reguliavimo šioje srityje peržiūrėjimas. Buvo iškeltas poreikis užtikrinti ankstesniųjų teisių į prekių ženklus, kurie atitinka tarptautiniu lygiu registruotą geografinę ar kilmės nuorodą, apsaugą, darant išimtį tais atvejais, kuomet ankstesnės teisės į prekių ženklus buvo nesąžiningai įgytos, taip pat buvo siūloma inkorporuoti nuostatą, jog koegzistavimas tarp ankstesniojo prekės ženklo ir geografinės ar kilmės nuorodos būtų vertintinas neigiamai, nebent suinteresuota Ženevos akto dalyvė atsisakytų taikyti apsaugą geografinėms ar kilmės nuorodoms dėl ankstesniojo prekės ženklo egzistavimo¹⁴⁷.

Ženevos aktu vis tik buvo stengtasi perteikti egzistuojantį prioriteto principą teisių į prekių ženklus atžvilgiu. Tuo tikslu buvo specialiai pritaikytos Ženevos akto nuostatų formuluotės, kuriose konkrečiai nurodoma, ar nagrinėjamas klausimas yra susijęs su ankstesnio ar vėlesnio prekės ženklo taikymu¹⁴⁸. Tai iliustruoja Ženevos akto 11 str. 3 d. bei 13 str. 1 d. Pastaroji nuostata yra susijusi būtent su ankstesniojo prekės ženklo apsauga nurodant, jog Ženevos akto nuostatos neturi turėti įtakos ankstesniųjų teisių į prekių ženklą galiojimui, jeigu dėl prekių ženklo registravimo yra pateikta paraiška, jis sąžiningai įregistruotas ar teisės į jį įgytos sąžiningai jį naudojant. Taip pat šia nuostata yra išryškintas prioritetas anksčiau įregistruotų prekių ženklų gynimas, nurodant, jog įregistruota kilmės ar geografinė nuoroda jokių būdų negali riboti teisių, įgytų prekių ženklų teisės pagrindu. Šių nuostatų į Lisabonos sistemą įvedimas – akivaizdus rėmimasis TRIPS sutarties 24 str. 5 d., kuris atspindi siekį įtvirtinti prioritetinę teisių į prekių ženklus apsaugą taip Lisabonos sistemą bent iš dalies priartinant prie prekių ženklų teisei būdingų bruožų.

Prekių ženklų santykio reglamentavimui su kitomis intelektinės nuosavybės teisėmis Ženevos akte įtakos turėjo ne tik tiesiogiai su santykiu tarp prekių ženklų ir kitų intelektinės nuosavybės teisių susijusios nuostatos, bet ir, pavyzdžiui, apibrėžiančios apsaugos, teikiamos

¹⁴⁶ 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [109-110].

¹⁴⁷ 2011-03-16 WIPO Nr. LI/WG/DEV/3/2 *Draft Provisions on Certain Matters Addressed by the Working Group in the Context of the Review of the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_3/li_wg_dev_3_2.pdf>, [35].

¹⁴⁸ 2014-12-22 WIPO Nr. LI/DC/5 *Notes on the Basic Proposal for the New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_dc/li_dc_5.pdf>, [11.05].

Ženevos akto pagrindu, apimtį¹⁴⁹. Kyla klausimas, kokiais kriterijais Ženevos akto narė, sprendžianti dėl galimybės atsisakyti registruoti prekės ženklą, remsis sprendama klausimą dėl to, kada nesusijusių prekių ar paslaugų atžvilgiu atliekama registracija sukelia būtinybę nagrinėti jų santykį su geografinėmis ar kilmės nuorodomis ar kuomet tas ryšys sukelia pakankamą žalą teisių į geografinės ar kilmės nuorodas turėtojams¹⁵⁰. Manytina, jog šiuo aspektu esantis nepakankamas reguliavimas gali būti panaudotas kaip piktnaudžiavimo priemonė siekiant išvengti teisių į prekių ženklus pripažinimo ir tik tikslesnių kriterijų nustatymas, kurie galėtų būti nurodyti, pavyzdžiui, prie atsisakymo pripažinti registraciją pagrindu, šio aspekto atžvilgiu užtikrintų tinkamą teisių įgyvendinimą.

Nepaisant nuostatų, susijusių su išimtinę prekių ženklų apsauga, įtraukimo, kurios bendrame Ženevos akto kontekste gali būti vertintinos kaip siekis derintis prie valstybių, kuriose geografinės ar kilmės nuorodos yra saugomos pagal prekių ženklų teisę, reguliavimas, susijęs su apsauga nuo tapimo bendrinio žodžiu, ženkliai apribojo bendrosios teisės tradicijos valstybių lūkesčius Lisabonos sistemos pokyčių atžvilgiu.

3.2.3. Apsauga nuo kilmės ar geografinės nuorodos tapimo bendrinio žodžiu

Bendrinio žodžių klausimas geografinių ar kilmės nuorodų kontekste yra neatsiejamai susijęs su galimybe netekti apsaugos šių intelektualinės nuosavybės objektų atžvilgiu, todėl jo aptarimas turi didelės reikšmės teisių įgyvendinimui. 1958 m. Lisabonos susitarimo 6 str. reglamentuota kilmės nuorodų apsauga nuo tapimo bendrinio žodžiu buvo orientuota tik į situaciją po šio susitarimo priėmimo dienos ir nebuvo nagrinėjamas valstybėse egzistuojančių bendrinio žodžių likimas valstybėms prisijungus prie šio susitarimo, todėl buvo inicijuota diskusija dėl platesnio šio klausimo reguliavimo Ženevos akte. Jos metu, atsižvelgiant ir į valstybių, kuriose geografinės ar kilmės nuorodos saugomos kaip prekių ženklai, nuomones, buvo nuspręsta reglamentuoti šį klausimą Ženevos akte detalizuojant apsaugos nuo tapimo bendrinio žodžiu taikymo aplinkybes. 12 straipsnyje numatyta, jog jis neturi įtakos nuostatų, susijusių su iki tarptautinės registracijos įgytų teisių naudojimu, taikymui, jei pavadinimas ar

¹⁴⁹ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf >, 11 str. 3 d.

¹⁵⁰ BARKER, J. *New Geographical Indications Agreement Will Affect Trade Mark Strategies* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: < <http://static1.squarespace.com/static/53b36260e4b0774251dccc143/t/55e3995ce4b0c2361680b525/1440979292264/NEW+GI+AGREEMENT+BRIEF+AUGUST+2015.pdf> >, p.3.

ženklas, nurodantis kilmės ar geografinę nuorodą iki to visas ar jo dalis buvo pripažinti bendriniais kitoje nei kilmės valstybė Susitariančioje narėje, pavyzdžiui, dėl to, jog visas pavadinimas ar ženklas ar jų dalis yra identiškai terminams, naudojamiems bendrinėje kalboje kaip bendrinis žodis tam tikriems daiktams ar paslaugoms apibūdinti ar yra identiškai įprastiniam pavadinimui, nurodančiam vynuogių rūšį, apibūdinti¹⁵¹. Kaip matyti iš pateikto reguliavimo formuluotės, ja akcentuojama, jog Ženevos akto nuostatos neturi įtakos tiems pavadinimas ar ženklaus, kurie buvo laikomi bendriniais kitoje nei kilmės valstybėje iki kilmės ar geografinės nuorodos įregistravimo dienos ir panaikino ankstesniame reguliavime egzistavusią spragą šiuo aspektu. Juo buvo siekiama įvesti aiškumo, jog 12 str. nuostata taikoma tik dėl tapimo bendrinio žodžiu po geografinių ar kilmės nuorodų įregistravimo susitariančiose šalyse momento¹⁵². Taip pat akivaizdu, jog buvo remtasi TRIPS sutarties 24 str. 6 d., taip išreiškiant siekį kuo labiau pritaikyti Lisabonos sistemą prie bendrosios teisės tradicijai priklausančių valstybių poreikių.

Nepaisant aplinkybės, jog, kaip nurodyta anksčiau šiame darbe kalbant apie Ženevos akto naujoves dėl santykio su ankstesniu prekės ženklu, buvo stengtasi pritaikyti Lisabonos sistemą prie prekių ženklų teisės specifikos, sistemų, kuriose geografinės ar kilmės nuorodos saugomos prekių ženklų sistemos pagrindu dalyviai manė, jog į jų interesus nebuvo pakankamai atsižvelgta ir numatytas reguliavimas dėl tapimo bendrinio žodžiu kertasi su pirmas laike – pirmas teisėje principo taikymu, kuris prekių ženklų teisėje aiškinamas pagal teisių pirmumą susijusioje jurisdikcijoje¹⁵³. Taip pat Ženevos akto 12 str. yra kritikuojamas dėl to, jog kai kilmės ar geografinė nuoroda įregistruojama tarptautiniame registre, jos tapimas bendrinio žodžiu negali būti vertinamas pagal valstybės, kurioje ji iš tikrųjų naudojama, teisę. Diskusijos, vykusios Ženevos akto priėmimo proceso metu dėl tapimo bendrinio žodžiu reguliavimo suderinimo, priverčia prisiminti šiuo aspektu konsensuą trukdantį priimti tarp geografinių ar kilmės nuorodų *sui generis* sistemų ir prekių ženklų teisės egzistuojantį skirtumą – valstybėse, kuriose geografinės nuorodos saugomos kaip prekių ženklai, jų tapimas bendrinio žodžiu vertinamas ne pagal kilmės valstybę, o pagal

¹⁵¹ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf >, 12 str.

¹⁵² 2014-12-22 WIPO Nr. LI/DC/5 *Notes on the Basic Proposal for the New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_dc/li_dc_5.pdf >, [12.02].

¹⁵³ GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf >, p. 361.

teritorijoje, kurioje jie naudojami, esantį reguliavimą¹⁵⁴, tuo tarp valstybėse, kuriose egzistuoja *sui generis* geografinių ar kilmės nuorodų apsauga, tapimas bendrinio žodžiu tiesiogiai siejamas su kilmės valstybe.

Ženevos akte numatytas reguliavimas, iš vienos pusės, neužtikrina paties geografinio žymens funkcijų realaus įgyvendinimo, kadangi jis turi išskirti juo žymimą produktą iš tos pačios ar kitos rūšies produktų dėl jo specifinių savybių, sąlygotų geografinės kilmės ir atitinkamų gamybos būdų, egzistuojančių tik tam tikroje vietovėje. Esant situacijai, kuomet susitariančioje narėje, kurioje yra saugoma geografinė ar kilmės nuoroda Ženevos akto pagrindu, ją žymintis pavadinimas tampa bendrinio žodžiu, to žymens funkcija modifikuojasi ir identifikuoja jau ne konkrečius specifinius bruožus, o tampa bendresnio pobūdžio, kol galiausiai apibrėžia tik daikto rūšį. Tokio požiūrio įtvirtinimu taip pat atskleidžiama, jog Lisabonos sistema nesuteikia svarbaus vaidmens valstybės kultūriniam individualumui ir įtvirtina statiško pobūdžio reguliavimą. Vertinant šį aspektą iš kitos pusės, tapimas bendrinio žodžiu yra ilgalaikis procesas, sąlygotas kultūros, prekybos, papročių ir kalbos vystymosi. Apginti susitariančioje valstybėje egzistuojančius bendrinius žodžius yra suteikiama galimybė atsisakymo pripažinti geografinės ar kilmės nuorodos registravimo institutu ir tai, atsižvelgiant į numatytą reguliavimą, laikoma pakankama priemone užtikrinti atskirų valstybių interesus, taip pabrėžiant geografinės ar kilmės nuorodos ryšio su kilmės vieta svarbą. Vis tik atsižvelgiant į pagrindinį Lisabonos sistemos atstovų siekį – praplėsti dalyvių skaičių, turėjo būti svarstomi platesnės apimties pokyčiai tapimo bendrinio žodžiu atžvilgiu, tačiau, išskėlus prioritetą Lisabono sistemos savitumui buvo priimtas esminių pokyčių neįnešantis sprendimas.

Esant situacijai, jog šiuo aspektu skirtingo reguliavimo suderinimas greičiausiai yra neįmanomas ir, kad ir kaip norėta to išvengti, vienam iš reguliavimo variantų turėjo būti suteikta pirmenybė kito atžvilgiu. Bendrosios teisės valstybių atstovai siekė įvesti prekių ženklams būdingą reguliavimą į Lisabonos sistemą, bet jų bandymai nebuvo visiškai sėkmingi¹⁵⁵. Šio aspekto atžvilgiu Ženevos akto rengėjai tarsi išreiškė savo poziciją suteikdami prioritetą *sui generis* sistemoms, taip siekdami išlaikyti pastarosioms jau ir 1958 m. Lisabonos susitarimo nuostatomis išreikštą palankumą.

¹⁵⁴ *Ibid.*, p. 353.

¹⁵⁵ 2015-05-20 WIPO Nr. LI/DC/14 *Draft New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_14.pdf>, 14 str.

3.2.4. Galimybė prie susitarimo prisijungti tarpvyriausybiniams organizacijoms

Kitas klausimas, susijęs su Lisabonos sistemos veiksmingumu - 1958 m. Lisabonos susitarimo taikymas subjektų atžvilgiu. Buvo teikiami siūlymai dėl šio susitarimo 2 str. 2 dalies išplėtimo nurodant, jog Lisabonos sistemos narėmis gali būti ne tik valstybės, bet ir tarpvyriausybinių organizacijų¹⁵⁶. Toks siūlymas buvo teikiamas atsižvelgiant į tai, jog tiek Madrido protokole, susijusiame su tarptautine prekių ženklų registracija, tiek Hagos susitarimo, susijusio su tarptautine pramoninio dizaino registracija, Ženevos akte, kaip dalyvės jau buvo įtrauktos tarpvyriausybinių organizacijų¹⁵⁷. Manytina, jog šis svarstymas buvo pradėtas dar ir dėl bene pagrindinio Lisabonos sistemos peržiūrėjimo siekio – praplėsti narių skaičių, kurių būtų lengviau įgyvendinti suteikiant galimybę prisijungti ne tik pavienėms valstybėms, bet ir jų junginiams.

Tam, jog būtų užtikrintas sklandus tarpvyriausybinių organizacijų įsitraukimas į Lisabonos sistemą, buvo siūlomi bendro pobūdžio kriterijai, kuriuos turi atitikti organizacija, siekdama tapti Lisabonos sistemos nare. Buvo numatyta, jog, visų pirma, tarpvyriausybinių organizacija turi turėti regioninę geografinių ar kilmės nuorodų administravimo sistemą bei iškeltas reikalavimas, jog geografinė ar kilmės nuoroda atitiktų Lisabonos susitarime numatytus reikalavimus, keliamus šios rūšies objektams. Visų antra, tokia tarpvyriausybinių organizacija turi turėti galimybę užtikrinti teisių į geografines ar kilmės nuorodas apsaugą¹⁵⁸. Šie kriterijai, manytina, yra pakankamai pagrįsti, taip užtikrinant galimybę nustatyti pagrįstą santykį tarp atskiros sistemos ir Lisabonos susitarimo pagrindu teikiamos apsaugos. Atsižvelgiant į tai, jog Europos Sąjunga ir Afrikos Intelektinės Nuosavybės Organizacija (OAPI) savyje talpina šiuos kriterijus, tiek jos pačios, tiek kitos Lisabonos sistemos ar PINO narės išreiškė poziciją dėl realaus šių organizacijų prisijungimo prie Lisabonos sistemos.

Analizuojant tarpvyriausybinių organizacijos prisijungimo prie Lisabonos sistemos galimybę, svarbu išskirti problemines sritis, kurių sankirta gali tapti svaria sistemų nesuderinamumo priežastimi. Atsižvelgiant į platų geografinių ar kilmės nuorodų reglamentavimą Europos Sąjungos lygmeniu, jos geografinį paplitimą bei įtaką ekonomikai pasauliniu mastu, toliau tikslinga nagrinėti būtent Europos Sąjungos ir Lisabonos susitarime

¹⁵⁶ 2010-10-03 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/4 *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Summary of the Chair* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>, [23].

¹⁵⁷ 2011-05-26 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/5 *Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>, [20].

¹⁵⁸ *Ibid.*, [32].

numatyto reguliavimo probleminius aspektus. Buvo keliamas klausimas, kaip suderinti Europos Sąjungos reguliavimą, pagal kurį išskiriami keli geografinių ar kilmės nuorodų apsaugos režimai pagal produktų specifines savybes, kai tuo tarpu Lisabonos sistema apima visų rūšių produktų, atitinkančių susitarime nurodytus kriterijus, apsaugą¹⁵⁹. Kita aplinkybė, kelianti sunkumų - ne visos Europos Sąjungos narės yra Lisabonos susitarimo narėmis¹⁶⁰. Neapibrėžtumą lemia ir tai, jog Europos Sąjungos reguliavime, aktualiame nagrinėjamos temos kontekste, nėra konkrečių nuostatų dėl 1958 m. Lisabonos susitarimo pagrindu atliktos registracijos tose valstybėse, kurios yra ir Lisabonos sistemos ir Europos Sąjungos narėmis¹⁶¹, taip pat tarp Europos Sąjungos ir 1958 m. Lisabonos susitarimo narių, kurios nėra Europos Sąjungos narėmis, egzistuoja atskiri susitarimai dėl geografinių nuorodų apsaugos ir Europos Sąjungai prisijungus prie Lisabonos sistemos santykis tarp tokio pobūdžio susitarimų, taptų neaiškus¹⁶².

Siekiant išspręsti klausimą dėl keturių skirtingų geografinių nuorodų apsaugos režimų Europos Sąjungoje, kurių kiekvienas talpina atskiras saugomų objektų sąvokas¹⁶³ egzistavimo ir jo santykio su 1958 m. Lisabonos susitarimu, kuriame numatytas bendras apsaugos lygis visų rūšių produktus žyminčioms kilmės nuorodoms, kurios atitinka susitarime numatytus kriterijus, buvo skatinamas naujos sąvokos į Lisabonos sistemą įvedimas, apie kurią buvo kalbėta ankstesnėje šio darbo dalyje. Sąvokų išplėtimas galėtų būti laikomas kaip pakankamai pagrįstas šios problemos sprendimo variantas, kuris analogiškai pritaikytas spręsti situacijai ir dėl nacionaliniame lygmenyje egzistuojančio skirtingo reguliavimo.

Analizuojant geografinių ar kilmės nuorodų registracijos procedūros ypatumus Europos Sąjungai prisijungus prie Lisabonos sistemos pažymėtina, jog registracija ir toliau būtų paremta nacionaliniu kilmės valstybės registravimu. Tokią poziciją pagrindžia ir šiuo metu egzistuojanti situacija, kuomet paraišką dėl apsaugos pagal Lisabonos sistemą pildo Europos

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ *Ibid.*, [35].

¹⁶¹ 2010-08-06 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/3 *Study on the Relationship Between Regional Systems for the Protection of Geographical Indications and the Lisbon System; and on the Conditions for Accession to the Lisbon Agreement by Intergovernmental Organizations* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=139352>, [20].

¹⁶² *Ibid.*, [24]. Tokia situacija būtų galima, pavyzdžiui, dėl 2002-11-18 tarp Čilės ir Europos Sąjungos sudaryto asociacijos susitarimo.

¹⁶³ Pavyzdžiui, 2008 m. balandžio 29 d Tarybos reglamente (EB) Nr. 479/2008 dėl bendro vyno rinkos organizavimo, iš dalies keičiančio Reglamentus (EB) Nr. 1493/1999, (EB) Nr. 1782/2003, (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 3/2008 ir panaikinančio Reglamentus (EEB) Nr. 2392/86 bei (EB) Nr. 1493/1999 34 str. yra išskiriamos kilmės vietos nuorodos ir geografinės nuorodos sąvokos, kurių turinys yra pritaikytas konkrečiai produktams iš vyno ir neapima visų, kilmės nuorodai būdingų bruožų.

Sąjungos valstybės (tai iliustruoja kilmės nuorodų, žyminčių itališką kumpį *Prosciutto di Parma* 2001 metais atlikta registracija arba itališką vyną žyminčios kilmės nuorodos *Brunello di Montalcino* 2009 metais atlikta registracija) bei Europos Sąjungos geografinių nuorodų apsaugos sistemos bruožas, jog regioninė registracija yra įgyjama kilmės valstybės nacionalinio reguliavimo pagrindu¹⁶⁴.

Bene daugiausiai klausimų dėl galimybės prie Lisabonos sistemos prisijungti tarpvyriausybiniams organizacijoms kėlęs aspektas – santykis tarp Lisabonos susitarimo ir tarpvyriausybinių organizacijų teikiamos geografinių nuorodų apsaugos sistemų. Svarbu buvo spręsti klausimą, kiek naujasis Lisabonos susitarimas turi būti derinamas su tarpvyriausybiniuose organizacijose numatytu reguliavimu¹⁶⁵. Manytina, jog pertvarkant Lisabonos sistemą atskirų tarpvyriausybinių organizacijų reguliavimui neturėjo būti suteiktas išskirtinis dėmesys. Pakankama priemonė buvo nustatyti kriterijus, kuriuos turi atitikti tarpvyriausybiniė organizacija, tačiau, kaip ir buvo minėta diskusijų metu, vidiniai tarpvyriausybiniės organizacijos reguliavimo neatitikimai Lisabonos sistemos principams turi būti išspręsti pačios organizacijos¹⁶⁶. Atsižvelgiant į šį reikalavimą ir Europos Sąjungos ketinimus prisijungti prie Lisabonos sistemos, Europos Sąjungos lygmeniu po Ženevos akto priėmimo buvo atlikta pakeitimų ir prekių ženklų bei geografinių ar kilmės nuorodų santykių numatančių nuostatų atžvilgiu. 2015 m. gruodžio 16 d. reglamentu Nr. 2015/2424¹⁶⁷ bei 2015 m. gruodžio 16 d. direktyva Nr. 2015/2436¹⁶⁸ per atsisakymo registruoti prekių ženklus bei prekių ženklų negaliojimo institutus buvo detalizuota šių dviejų intelektinės nuosavybės objektų sąveika, kuriai didelis dėmesys skirtas Ženevos akto priėmimo procese, kartu pabrėžiant pirmas laike - pirmas teisėje principo svarbą. Formuojant Ženevos akto nuostatas dėl jo santykio su kitomis geografinių ar kilmės nuorodų apsaugos sistemomis, buvo

¹⁶⁴ 2010-08-06 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/3 *Study on the Relationship Between Regional Systems for the Protection of Geographical Indications and the Lisbon System; and on the Conditions for Accession to the Lisbon Agreement by Intergovernmental Organizations* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=139352>, [21].

¹⁶⁵ 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>, [113].

¹⁶⁶ 2010-10-03 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/4 *Summary of the Chair* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>, [16].

¹⁶⁷ 2015-12-16 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2015/2424 kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2868/95, skirtas įgyvendinti Tarybos reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo, ir kuriuo panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2869/95 dėl Vidaus rinkos derinimo tarnybai (prekių ženklaus ir pramoniniam dizainui) mokamų mokesčių. OL, 2015 L 341, p. 21-94.

¹⁶⁸ 2015-12-16 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2015/2436/ES skirta valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (nauja redakcija). OL, 2015 L 336, p. 1-26.

analizuojamos kitų tarptautinių susitarimų, kurių narėmis yra tarpvyriausybinių organizacijų, nuostatos, susijusios su santykiu tarp skirtingų sistemų¹⁶⁹ ir galiausiai priimtas sprendimas, jog Ženevos aktas neturi turėti įtakos geografinių ar kilmės nuorodų apsaugai įgytai pagal nacionalinį, regioninį reguliavimą ar kitus tarptautinius instrumentus¹⁷⁰. Minėto reguliavimo pasirinkimas vertintinas teigiamai, kaip siekis pritraukti naujus narius bei parodyti pagarbą kitoms apsaugos sistemoms bei užtikrinti teisinį tikrumą.

Siekiant nustatyti, ar galimybė prisijungti tarpvyriausybiniams organizacijoms prie Lisabonos sistemos būtų joms pačioms naudinga, konkrečiai Europos Sąjungos galimo prisijungimo kontekste buvo nagrinėjama, kokią realią pridėtinę vertę gautų Europos Sąjungos valstybės, jeigu jas vienijantis junginys nuspręstų prisijungti prie šios sistemos. Papildomos apsaugos neįgytų teisių į žemės ūkio ar maisto produktus turėtojai, kurių teisių apsauga numatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1151/2012 2012 m. lapkričio 21 d. dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų¹⁷¹, teisių į vyno produktus turėtojai, kurių interesų apsaugai Europos Sąjungoje taip pat egzistuoja išimtinis reguliavimas¹⁷². Lisabonos sistema būtų galėjusi suteikti pridėtinę vertę tik teisių į ne žemės ūkio produktus turėtojams, kadangi ES lygmeniu bendra geografinės nuorodos apsauga buvo numatyta vynams, spiritiniams gėrimams, aromatizuotiems vynams, žemės ūkio ir maisto produktams, tačiau nebuvo regioninio lygmens reguliavimo, susijusio su ne žemės ūkio produktų apsauga ir ne žemės ūkio produktų gamintojai, kurie norėjo apsaugoti geografinę nuorodą Europos Sąjungoje, privalėjo pateikti paraišką dėl apsaugos kiekvienoje valstybėje narėje, kurioje tai įmanoma pagal nacionalinius teisės aktus. Tačiau ir šiuo aspektu pradėti svarstymai dėl pokyčių Europos Sąjungoje ir 2015 m. spalio 6 d. Europos Parlamente priimta rezoliucija dėl galimybės Europos Sąjungos geografinės nuorodos apsaugą taikyti ir ne žemės ūkio produktams, kuri perduota Tarybai ir Komisijai apsvarstymui¹⁷³. Jeigu bus

¹⁶⁹ Buvo sprendžiamas klausimas, ar Ženevos akto nuostatos turi būti paremtos Madrido protokolo, susijusio su tarptautine prekių ženklų registracija ar Hagos susitarimo, susijusio su tarptautine pramoninio dizaino registracija Ženevos akte numatyto reguliavimu šio klausimo kontekste.

¹⁷⁰ Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf>, 10 str. 2 d.

¹⁷¹ 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų. OL, 2012 L 343, p. 1-29.

¹⁷² 2011-05-26 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/5 *Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>, [41].

¹⁷³ 2015 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija Nr. 2015/2053(INI) dėl galimybės Europos Sąjungos geografinės nuorodos apsaugą taikyti ir ne žemės ūkio produktams [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0331+0+DOC+XML+V0/LT>>.

priimti minėto pobūdžio pakeitimai, Europos Sąjungos suinteresuotumas jungtis prie Lisabonos sistemos gali sumažėti, nebent bus priimtas sprendimas dėl poreikio aukštesnio lygio apsaugai, lyginant su Europos Sąjungos fragmentiniu reguliavimu šioje srityje.

Europos Sąjungai nusprendus prisijungti prie Lisabonos sistemos, tai turėtų įtakos ir Lietuvoje, kuri nėra Lisabonos sistemos nare, šiuo metu egzistuojančiam geografinių nuorodų apsaugos reguliavimui¹⁷⁴. Šiuo metu Lietuva Europos Sąjungos lygmeniu yra įregistravusi 4-ias geografines nuorodas, tokias kaip Liliputas, Daujėnų maninė duona, Stakliškės, Lietuviškas varškės sūris, vieną kilmės nuorodą - Seinų/Lazdijų krašto medus bei du garantuotus tradicinius gaminius – Skilandis, Žemaitiškas kastinys¹⁷⁵. Kaip matyti iš šių pateiktų pavyzdžių, Lietuvai būdingos geografinės nuorodos dar nėra gausiai saugomos už valstybės ribų. Atsižvelgiant į gana gausų kultūrinį palikimą Lietuvoje, kuris turėtų būti vertinamas ne tik valstybės viduje, bet apsauga jo atžvilgiu turėtų sparčiau plėstis ir už jos ribų, planuojamas geografinių nuorodų apsaugos išplėtimas Europos Sąjungoje ir ne žemės ūkio produktams, manytina, sąlygotų spartų paraiškų, dėl geografinių nuorodų apsaugos, padidėjimą. Kita priemonė, kurios pagalba būtų galimas kultūrinio paveldo apsaugos užtikrinimas tarptautiniu lygmeniu – pačios Lietuvos ar Europos Sąjungos prisijungimas prie šios sistemos. Tačiau šiuo metu mažai tikėtina, ar Lietuva svarstyta savarankišką prisijungimą prie naujojo Ženevos akto dėl Lietuvoje egzistuojančios geografinių nuorodų apsaugos per prekės ženklų teisę egzistavimo, prie kurio, diskusijų dėl Ženevos akto priėmimo dalyvių nuomone, naujoji sistema nėra pakankamai priderinta, taip pat Lietuvoje šiuo metu nėra specialios geografinių nuorodų apsaugos sistemos ir, nors ji prisijungimui prie Lisabonos sistemos nėra būtina, tačiau tai gali būti vienas iš veiksnių, sąlygojančių tokį Lietuvos sprendimą. Bėlieka tikėtis, jog Europos Sąjungos lygmeniu bus priimami sprendimai susiję su prisijungimu prie Lisabonos sistemos ar regioninio reguliavimo reglamentavimo plėtra šiuo atžvilgiu tam, jog būtų suteikta platesnė galimybė ginti Lietuvoje esantį kultūrinį paveldą.

¹⁷⁴ Šiuo metu geografinių nuorodų apsauga Lietuvoje yra reglamentuojama Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo 1 str., 6 str., 7 str., nesąžiningą konkurenciją ribojančios nuostatos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 15 str., su vartotojų teisių gynimu susijusios nuostatos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo 5 str., 2015 m. sausio 7 d Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-10 patvirtintomis taisyklėmis dėl žemės ūkio ir maisto produktų saugomų kilmės vietos nuorodų, saugomų geografinių nuorodų ir garantuotų tradicinių gaminių įregistravimo, kuriose nurodyta įregistravimo tvarka.

¹⁷⁵ DOOR (Database Of Origin & Registration) duomenų bazės duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-07]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>>.

Galimybė Lisabonos sistemos narėmis tapti ne tik valstybėms, bet ir tarpvyriausybiniams organizacijoms pati savaime yra sveikintina siekio kurti tarptautinio lygio veiksmingą geografinių nuorodų apsaugos sistemą prasme. Vis tik manytina, jog pačiame Ženevos akte turėjo būti įtraukta daugiau nuostatų, numatančių ryšį tarp tarpvyriausybiniuose organizacijose egzistuojančios ir Ženevos susitarimu pagrindu veikiančios geografinių nuorodų apsaugos sistemos, kad ateityje būtų išvengta konfliktų dėl skirtingo pobūdžio reguliavimo atskirose sistemose.

3.2.5. Mokestiniai naujosios sistemos aspektai

Kita diskusijų grupė, susijusi su Lisabonos sistemos peržiūrėjimu - pokyčiai mokesčių už geografinių ar kilmės nuorodų registravimą srityje, kuriems įtakos turėjo bendrosios teisės ir *sui generis* sistemos šalininkų nuomonių išsiskyrimas šiuo aspektu. Vienkartinio mokesčio už registravimą¹⁷⁶, kuris suteikia apsaugą visose Lisabonos susitarimo valstybėse narėse, nustatymas pagal ankstesnįjį Lisabonos susitarimą sukėlė nepasitenkinimą bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kuriose geografinės nuorodos saugomos prekių ženklų teisės pagrindu. Tai, pastarųjų nuomone, nesuderinama su tuo, jog jose turi būti mokami teisių į prekių ženklus atnaujinimo ir palaikymo mokesčiai bei nevykdantiems šios pareigos teisių apsauga gali būti panaikinama¹⁷⁷ ir tai jas savaime diskriminuoja *sui generis* sistemų atstovų atžvilgiu. Aktyviausiai šią poziciją gynė Jungtinių Amerikos Valstijų atstovai siūlydami įvesti teisių į geografinių ar kilmės nuorodų palaikymo mokestį ir remtis Madrido sistemoje vyraujančia mokesčių rinkimo sistema¹⁷⁸, tačiau esamos 1958 m. Lisabonos sistemos narės laikėsi pozicijos, jog per aukštų mokesčių dydžio nustatymas taps neišvengiamai per sunkia finansine našta tokiems pareiškėjams kaip mažos įmonės ir lems dar vangesnį jungimąsi prie Lisabonos sistemos. Taip pat pastarųjų valstybių atstovai pasisakė prieš teisių į geografinės ar kilmės nuorodas palaikymo mokestį, kuris, jų manymu, reikštų didelį atotrūkį nuo pagrindinių Lisabonos sistemos principų ir sąlygotų sisteminius jos pokyčius¹⁷⁹.

¹⁷⁶ Nuo 2016 m. sausio 1 d. yra 1000 Šveicarijos frankų (915 Eur)

¹⁷⁷ GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: < http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf>, p. 352.

¹⁷⁸ 2015-03-17 WIPO Nr. LI/WG/DEV/10/7 PROV. 3¹ *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Revised Draft Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_wg_dev_10/li_wg_dev_10_7_prov.pdf>, [173].

¹⁷⁹ *Ibid.*, [184].

Vertinant šį aspektą vėlgi akivaizdus dviejų priešingų polių išsiskyrimas. Vien mokesčio dydis, manytina, savaime neturėtų būti pagrindinė priežastis atsisakyti ginti geografines ar kilmės nuorodas, kadangi pakankamai aukštų kainų buvimas Madrido sistemoje¹⁸⁰ nesumažina jos narių aktyvumo registracijos atžvilgiu. Taip pat jeigu tai būtų daug lemiantis elementas sistemos populiarumo kontekste – tai atsispindėtų Lisabonos sistemos registracijų gausa, bet situacija yra priešinga. Nors mokesčių didinimo šalininkai skatino didinti registracijos mokestį motyvuojant Lisabonos sistemos deficitiniu biudžetu, dėl kurio ji yra finansuojama iš kitų intelektinės nuosavybės apsaugos sistemų biudžetų¹⁸¹, tačiau ne mažiau įtakos turėjo siekis Lisabonos sistemą priartinti prekių ženklų teisei būdingų principų.

Analizuojant skirtingus požiūrius šiuo aspektu, Ženevos akto 7 str. buvo išskirtos kelios mokesčių rūšys, kurios turėtų užtikrinti PINO patiriamų kaštų padengimą. Išskirtas jau anksčiau egzistavęs registracijos mokestis, taip pat mokestis dėl kitų įrašų į tarptautinį registrą įrašymo, taip pat įvestos naujovės, susijusios su individualaus mokesčio buvimu bei numatyta galimybė sumažinti nustatytus mokesčius tarptautiniam registrai atsižvelgiant į tai, ar susitarimo dalyve yra besivystanti valstybė ar mažiau išsivysčiusi valstybė¹⁸². Individualaus mokesčio nustatymas buvo viena įdomiausių naujovių Lisabonos sistemoje mokestiniu aspektu, kurią išskėlė Rusijos Federacijos atstovai¹⁸³ ir aktyviai palaikė Jungtinių Amerikos Valstijų delegacija. Pastarosios atstovai teigė, jog šios rūšies mokesčio įvedimu Lisabonos sistema yra bent iš dalies priderinama prie prekių ženklų sistemoms būdingo reguliavimo ir užtikrina patirtų išlaidų, susijusių su geografinių ar kilmės vietos nuorodų tikrinimu, padengimą¹⁸⁴. Taip pat individualaus mokesčio atsiradimas buvo sąlygotas siekio labiau pritaikyti sistemą valstybėms ar tarpvyriausybiniams organizacijoms, kuriose yra numatytas reikalavimas tiek pareiškėjams, tiek teisių turėtojams mokėti mokestį už

¹⁸⁰ *Ibid.*, [173].

¹⁸¹ WIPO. *Program and Budget for the 2014/15 Biennium* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-07]. Prieiga per internetą: http://www.wipo.int/export/sites/www/about-wipo/en/budget/pdf/budget_2014_2015.pdf , p. 58.

¹⁸² Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf>, 7 str.

¹⁸³ 2014-06-12 WIPO Nr. LI/WG/DEV/8/7¹ *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-03]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_8/li_wg_dev_8_7.pdf>, [85].

¹⁸⁴ 2015-03-17 WIPO Nr. LI/WG/DEV/10/7 PROV. 3¹ *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Revised Draft Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą: < http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_wg_dev_10/li_wg_dev_10_7_prov.pdf>, [193].

kompetentingų valstybių ar regioninių organizacijų institucijų darbą¹⁸⁵. Mokestinių naujovių svarstymo eiga ir galutinis rezultatas – puikus siekio Lisabonos sistemą kuo labiau suderinti su prekių ženklų teisės pagrindu reglamentuojama geografinių ar kilmės nuorodų apsauga pavyzdys. Visų diskusijų dalyvių interesus tenkinančio varianto vėlgi nepavyko priimti būtent dėl pamatinių *sui generis* sistemos ir prekių ženklų teisės principų sankirtos ir verčia susimąstyti, ar šių sistemų suderinimas, proporcingai atsižvelgiant į visų diskusijos dalyvių interesus, yra įmanomas.

Vertinant Lisabonos sistemos pokyčius, jie labiausiai susiję su dviem aspektais – taikymo apimties išplėtimu bei konflikto tarp geografinių ar kilmės nuorodų bei prekių ženklų sprendimu, kurie neatsiejami nuo bandymo pritraukti kuo daugiau naujų narių¹⁸⁶. Nors yra pateikiama nuomonių, jog vietoj ideologinių principų gynimo Ženevos akte buvo priimti pragmatiški sprendimai pasiekiant pagrįsto kompromiso¹⁸⁷, tačiau kompromiso egzistavimo faktas gali būti kvestionuojamas remiantis vien ribota valstybių galimybe balsuoti priimant galutinį Ženevos akto ir su juo susijusių nuostatų tekstą. Geografinių nuorodų sąvokos įvedimas į Lisabonos sistemą nepaisant naudos, kurią gali atnešti, taip pat kelia daug abejonių, nes taikymo prasme ji nėra identiška TRIPS sutartyje numatytajai ir vartojant tokią terminologiją, kuri geografinių nuorodų apsaugos sistemoje ir taip jau yra sudėtinga dėl vieningumo stokos, gali iškilti nesusipratimų. Taip pat svarbu pažymėti, jog bendrosios teisės tradicijos valstybės, kuriose geografinės ar kilmės nuorodos yra saugomos prekių ženklų teisės pagalba, liko nepatenkintos ilgų derybų rezultatu, kadangi, kaip galima teigti iš atliktos Lisabonos sistemos pokyčių proceso analizės, nebuvo įgyvendintas jų siekis į esminius Lisabonos sistemos bruožus perkelti prekių ženklų teisės požiūrį. Skirtingų interesų suderinimui buvo skirta daug dėmesio, tačiau tik Ženevos aktui pradėjus realiai veikti bus galima tiksliau kalbėti apie pokyčių veiksmingumą.

¹⁸⁵ 2014-12-22 WIPO Nr. LI/DC/5 *Notes on the Basic Proposal for the New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_dc/li_dc_5.pdf>, [7.04].

¹⁸⁶ Galutinį Ženevos akto tekstą pasirašė 54 delegacijų atstovai (2015-05-21 WIPO Nr. LI/DC/20 *Final Act* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/diplconf/en/li_dc/li_dc_20.pdf>) kas, tikimasi, indikuoja ateityje šių delegacijų prisijungimą prie Lisabonos sistemos. Šiuo metu Ženevos aktą yra pasirašiusios 14 valstybių (PINO duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/treaties/en/ActResults.jsp?act_id=50>), tačiau jis įsigalios tik po trijų mėnesių nuo tos dienos, kai 5 išreiškusios norą ir galinčios prisijungti prie Ženevos akto narės deponuos dokumentus dėl ratifikavimo ar prisijungimo (toks reikalavimas numatytas Ženevos akto 29 str. 2 d.)

¹⁸⁷ Tokią poziciją išsakė derybose dėl Lisabonos sistemos pokyčių stebėtojo statusą turėjusios oriGIN (Tarptautinio Geografinių Nuorodų Apsaugos Tinklo) organizacijos direktorius Massimo Vittori.

Išvados ir pasiūlymai

1. Geografinių nuorodų apsauga nuo atsiradimo pradžios buvo orientuota į jos apimties taikymo plėtrą tiek teritorijos, tiek objekto atžvilgiu taip siekiant išlaikyti ne tik kultūrinio paveldo svarbą, bet ir apsaugoti iš to kylančią ekonominę naudą. Ši situacija tiesiogiai susijusi su naujų sąvokų šioje srityje įvedimu, tačiau jų gausa sąlygoja neaiškumų egzistavimą tiek šio instituto taikymo, tiek jo analizės teisės doktrinoje atžvilgiu. Vienos - geografinių nuorodų - sąvokos išsaugojimas būtų efektyvi priemonė šiai problemai spręsti, atsižvelgiant į tai, jog plati jos taikymo apimtis padėtų užtikrinti teisių turėtojų interesus pasauliniu mastu sukuriant aukšto lygio apsaugos sistemą, tačiau siekio išlaikyti atskirų sistemų individualumą pasekoje tokio pobūdžio reguliavimo įsitvirtinimas šiuo metu dar neatrodo lengvai įgyvendinamas.

2. Atskirų su geografinių nuorodų apsauga susijusių sistemų analizė atskleidžia dėsninę teigiamų ankstesniųjų sistemų bruožų perėmimą vėlesniųjų atžvilgiu, juos priderinant prie atitinkamos sistemos pasirinktos geografinių nuorodų reguliavimo koncepcijos. Atsižvelgiant į itin ribotą reglamentavimą šioje srityje, 1958 m. Lisabonos susitarimu buvo sukurta konkretaus objekto apsaugai skirta sistema, tačiau pastarosios neveiksmingumas nepateisino jos atžvilgiu iškeltų lūkesčių. Pati specifinės apsaugos sistemos sukūrimo idėja vertintina teigiamai, tačiau joje numatyti principai neatitinka šiuo metu rinkoje egzistuojančios situacijos, o nepakankamai į ateitį orientuoto ir gan izoliuoto reguliavimo nustatymas būtų ir sąlygojo Lisabonos sistemos neefektyvumą.

3. 1958 m. Lisabonos susitarimas, TRIPS sutartis – tai tarptautinio masto bandymai akomoduoti nacionalinių sistemų ir apibrėžimų gausą geografinių nuorodų apsaugos rėmuose. Ženevos aktas – vėlgi naujas šio sieko pavyzdys, kaip kompromisą nustatantis abiejų, tiek kilmės nuorodų, tiek geografinių nuorodų sąvokų egzistavimą. Apžvelgiant anksčiau aptartas diskusijas galima teigti, jog prekių ženklų ir *sui generis* sistemų suderinimas, kurį buvo bandoma įgyvendinti diskutuojant dėl Lisabonos sistemos modifikavimo, nėra įmanomas išlaikant kiekvieno iš šių intelektinės nuosavybės objektų specifiškumą, todėl taisyklių, kaip jie gali koegzistuoti nustatymas – vienintelė galimybė spręsti šį konfliktą.

4. Atsižvelgiant į gausų vertinamojo pobūdžio kategorijų Ženevos akte egzistavimą, dėl kurio dažni ginčai tarp valstybių narių, manytina, jog Lisabonos sistemoje neišvengiamai turėjo būti aptarti ir ginčų tarp dalyvių mechanizmai, nes pasekmių dėl įsipareigojimų, numatytų

tarptautinėse sutartyse, nevykdymo numatymas nacionaliniuose teisės aktuose savaime neužtikrina vientiso teisių įgyvendinimo. PINO, kuri administruoja Lisabonos sistemą, veikia Arbitražo ir Mediacijos centras ir tai būtų puiki galimybė spręsti su Ženevos akto taikymu susijusius ginčus, kuomet, galimai, būtų užtikrinamas ir atitinkamų probleminių klausimų vienodesnis aiškinimas dalyvėse narėse. Nepaisant naudos, kurią galėtų sukurti šio elemento į Ženevos aktą įvedimas, visų pirma turėtų būti išspręstas klausimas dėl *sui generis* ir prekių ženklų teisės konflikto tam, jog būtų įmanomas objektyvesnis Ženevos akto nuostatų aiškinimas įvedus ginčų sprendimo mechanizmus.

Šaltinių sąrašas

Norminiai teisės aktai

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 30-856;
3. Lietuvos Respublikos nesažiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2008, nr. 6-212;
4. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 92-2844;
5. Taisyklės dėl žemės ūkio ir maisto produktų saugomų kilmės vietos nuorodų, saugomų geografinių nuorodų ir garantuotų tradicinių gaminių įregistravimo, patvirtintos 2015 m. sausio 7 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-10. *Teisės aktų registras*, 2015-01-08, nr. 309;

Tarptautinės sutartys

6. 1958 m. Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos pavadinimų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:< <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=12586>>;
7. Lisabonos susitarimo dėl kilmės nuorodų ir geografinių nuorodų Ženevos aktas (neįsigaliojęs) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-10]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_19.pdf>;
8. 1891-04-14 Madrido susitarimas dėl sankcijų už melagingus arba klaidingus prekių kilmės vietos nurodymus (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=286779>;
9. 1891 m. birželio 14 d. Madrido sutartis dėl tarptautinės ženklų registracijos (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. Žiūrėta [2016-01-20]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/wipolex/en/wipo_treaties/text.jsp?file_id=283530>;

10. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 75-1796;
11. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), 1C priedas prie 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio Prekybos Organizacijos įsteigimo. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620;
12. 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 13-480;
13. 2016-01-01 Nuostatai prie Lisabonos susitarimo dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-20]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/lisbon/trt_lisbon_01en.pdf>;

Europos Sąjungos teisės aktai

14. 2008 m. balandžio 29 d Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 479/2008 dėl bendro vyno rinkos organizavimo, iš dalies keičiantis reglamentus (EB) Nr. 1493/1999, (EB) Nr. 1782/2003, (EB) Nr. 200 1290/2005, (EB) Nr. 3/2008 ir panaikinantys reglamentus (EEB) Nr. 2392/86 bei (EB) Nr. 1493/1999. OL, 2008 L 170, p. 1-61;
15. 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų. OL, 2012 L 343, p. 1-29;
16. 2015-12-16 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2015/2424 kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2868/95, skirtas įgyvendinti Tarybos reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo, ir kuriuo panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2869/95 dėl Vidaus rinkos derinimo tarnybai (prekių ženklams ir pramoniniam dizainui) mokamų mokesčių. OL, 2015 L 341, p. 21-94;
17. 2015-12-16 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2015/2436/ES skirta valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (nauja redakcija). OL, 2015 L 336, p. 1-26.

Specialioji literatūra

18. PRANEVIČIUS, G. Protection of geographical indications. *Jurisprudencija*, 2004, t. 58(50), p. 118-126;

19. ADDOR Felix, GRAZIOLI Alexandra. A Roadmap for a Better Protection for Geographical Indications in the WTO TRIPS Agreement. *The Journal of World Intellectual Property*, t.5, Nr. 6 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-03]. Prieiga per internetą: < https://www.ige.ch/fileadmin/user_upload/Juristische_Infos/e/PDF-doku3.pdf>;
20. BARKER, J. *New Geographical Indications Agreement Will Affect Trade Mark Strategies* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: < <http://static1.squarespace.com/static/53b36260e4b0774251dcc143/t/55e3995ce4b0c2361680b525/1440979292264/NEW+GI+AGREEMENT+BRIEF+AUGUST+2015.pdf>>;
21. BLAKENEY, M. *The protection of geographical indications. Law and practice*. USA: Edward Elgar Publishing, 2014;
22. BODENHAUSEN, G.H.C. *Guide To The Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, as revised at Stockholm in 1967*. WIPO publication, 2004;
23. CORREA, Carlos M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A Commentary on the TRIPS Agreement*. New York: Oxford University Press, 2007;
24. GANHJEE, Dev. *Relocating the Law of Geographical Indications*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2012;
25. GERVAIS, Daniel. Irreconcilable Differences? *The Geneva Act of the Lisbon Agreement and the Common Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:< http://www.houstonlawreview.org/wp-content/uploads/2016/01/2-Gervais_Final.pdf>;
26. GERVAIS, Daniel J. Reinventing Lisbon: the case for a protocol to the Lisbon Agreement (Geographical Indications). *Chicago Journal of International Law*, 2010, XI t. Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=cjil>>;
27. GERVAIS, Daniel. The Lisbon Agreement's Misunderstood Potential. *The WIPO Journal*, 2009, Nr.1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-03]. Prieiga per internetą:< http://www.academia.edu/8885385/The_Lisbon_Agreement_s_Misunderstood_Potential>;

28. GERVAIS, D. *Traditional Innovation and the Ongoing Debate on the Protection of Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:<
<http://press.anu.edu.au/wp-content/uploads/2012/08/ch06.pdf>>;
29. HEATH, Christopher, KAMPERMAN SANDERS Anselm. *New Frontiers of Intellectual Property Law*. North America: Hart Publishing, 2005;
30. HUGHES, J. *Champagne, Feta and Bourbon: The Spirited debate About Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=936362>;
31. INSIGHT CONSULTING, REDD, OriGIn. *Study on geographical indications protection for non-agricultural products in the internal market* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf>;
32. INTA. New Act of the Lisbon Agreement Encompasses All Geographical Indications, Allows Accession by Regional Organizations. *INTABulletin*, 2015, t.70, Nr. 11 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-26]. Prieiga per internetą:<http://www.inta.org/INTABulletin/Pages/LisbonAgreement_7011.aspx>;
33. LADAS, Stephen P. *Patents, Trademarks and Related Rights National and International Protections*. Cambridge, Massachusetts:Harvard University Press, 1975;
34. MERANTE, Thomas. The Politics of the Protectionism and Parmesan Cheese: Evaluating Geographical Indication Protection Levels in the World Trade Organization. *Fordham Undergraduate Research Journal*, 2014, Nr. 4 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą:<
http://www.fordham.edu/download/downloads/id/1255/furj_volume_4_-_2014.pdf>;
35. O'CONNOR, Bernard. *The law of geographical indications*. Great Britain:The Blissett Group, 2004;
36. O'CONNOR AND COMPANY *Geographical indications and TRIPs: 10 Years Later... A roadmap for EU GI holders to get protection in other WTO Members* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą:<
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/june/tradoc_135088.pdf>;

37. RANGNEKAR, D. *Geographical Indications: A Review of Proposals at the TRIPS Council* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.iprsonline.org/unctadictsd/docs/GI%20paper.pdf>>;
38. UNCTAD-ICTSD *Resource Book on TRIPS and Development: An authoritative and practical guide to the TRIPS Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.iprsonline.org/unctadictsd/ResourceBookIndex.htm>>;
39. VAN CAENEGEM, W. *Registered Geographical Indications: Between Intellectual Property and Rural Policy – Part I* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=law_pubs>;
40. WIPO. *Program and Budget for the 2014/15 Biennium* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-07]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-wipo/en/budget/pdf/budget_2014_2015.pdf>;
41. WIPO. *Program and the Budget for the 2016/17 Biennium* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-26]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/about-wipo/en/budget/pdf/budget_2016_2017.pdf>;
42. WIPO. The Lisbon System. International Protection for Identifiers of Typical Products from Defined Geographical Area. *WIPO leidinys*, Nr. 942(E) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/geographical/942/wipo_pub_942.pdf>;
43. WIPO. Appellations of origin. *Publication of the International Bureau of the World Intellectual Property Organization (WIPO)*, 2009, Nr. 38 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/lisbon/en/docs/bulletin_2009_38.pdf>.
44. World Intellectual Property Organization. *Introduction to Intellectual Property Theory and Practice*. United Kingdom: Kluwer Law International, 1997;

Travaux préparatoires

45. 2015 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija Nr. 2015/2053(INI) dėl galimybės Europos Sąjungos geografinės nuorodos apsaugą taikyti ir ne žemės ūkio produktams [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0331+0+DOC+XML+V0//LT>>;

46. 1972-06-30 WIPO Lisbon Council Nr. AO/VII/3 *Report on the activities of the Lisbon Union and Financial Questions* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/mdocsarchives/AO_VII_72/AO_VII_3_E.pdf>;
47. 1975-08-25 WIPO Nr. TAO/II/3 *Revision of the Lisbon Agreement or Conclusion of a New Treaty* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-10]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/mdocsarchives/TAO_II_75/TAO_II_3_E.pdf>;
48. 1990-04-09 WIPO Nr. GEO/CE/I/2 *The Need for a new Treaty and it's Possible Contents* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-27]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/mdocsarchives/GEO_CE_I/GEO_CE_I_2_E.pdf>;
49. 2000-05-10 WIPO Nr. LI/GT/1/2 *Questions to be examined with a view to the Modification of the Regulations Under the Lisbon Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/treaties/en/li_gt_1/li_gt_1_2.pdf>;
50. 2000-06-08 WIPO Nr. SCT/5/3 *Possible Solutions for Conflicts Between Trademarks and Geographical Indications and for Conflicts Between Homonymous Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1410>;
51. 2001-01-19 WIPO Nr. LI/GT/2/3 *Notes, Concerning the Proposals for Modifications of the Regulations Under the Lisbon Agreement* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-16]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/treaties/en/li_gt_2/li_gt_2_3.pdf>;
52. 2002-04-02 WIPO Nr. SCT/8/4 *Document SCT/6/3 REV. on Geographical Indications: Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems for Protection and Obtaining Protection in other Countries* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_8/sct_8_4.pdf >;
53. 2002-11-02 WIPO Nr. SCT/9/4 *The Definition of Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-27]. Prieiga per internetą:< http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/en/sct_9/sct_9_4.pdf>;
54. 2003-06-12 WIPO Nr. WIPO/GEO/SFO/03/1 *Introduction to Geographical Indications and Recent Developments in the World Intellectual Property Organization* [interaktyvus].

- [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoint/en/wipo_geo_sfo_03/wipo_geo_sfo_03_1-annex1.doc>;
55. 2003-06-30 WIPO Nr. WIPO/GEO/SFO/03/3 *Geographical Indications: Point of view of governments* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-05]. Prieiga per internetą: <
http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=78695> ;
56. 2007-06-18 WIPO Nr. WIPO/GEO/BEI/07/10 *Let's Have Another Look at the Lisbon Agreement: it's Terms in their Context and in the Light of it's Object and Purpose* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-01]. Prieiga per internetą:<
https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiqjqs3f7KAhUCM5oKHWDRAx4QFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.wipo.int%2Fedocs%2Fmdocs%2Fgeoint%2Fen%2Fwipo_geo_bei_07%2Fwipo_geo_bei_07_www_81756.doc&usg=AFQjCNFXTH_KzCKqTo1PXdKa4RW_DH9ZyRg&sig2=CQQiZIUr1AuF_WkKOQ1awg> ;
57. 2008-11-31 WIPO Nr. WIPO/GEO/LIS/08/4 *Challenges to the Lisbon system* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoint/en/wipo_geo_lis_08/wipo_geo_lis_08_theme1_ficsor.pdf>;
58. 2010-06-18 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/2 *Results of the Survey on the Lisbon System* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-21]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_2/li_wg_dev_2_2.pdf>;
59. 2010-08-06 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/3 *Study on the Relationship Between Regional Systems for the Protection of Geographical Indications and the Lisbon System; and on the Conditions for Accession to the Lisbon Agreement by Intergovernmental Organizations* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=139352>;
60. 2010-10-03 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/4 *Summary of the Chair* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <
http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>;
61. 2011-03-16 WIPO Nr. LI/WG/DEV/3/2 *Draft Provisions on Certain Matters Addressed by the Working Group in the Context of the Review of the Lisbon System* [interaktyvus].

- [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_3/li_wg_dev_3_2.pdf>;
62. 2011-05-26 WIPO Nr. LI/WG/DEV/2/5 *Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-23]. Prieiga per internetą: <
http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=20196>;
63. 2014-06-12 WIPO Nr. LI/WG/DEV/8/7¹ *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-03]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_wg_dev_8/li_wg_dev_8_7.pdf>;
64. 2014-12-22 WIPO Nr. LI/DC/5 *Notes on the Basic Proposal for the New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/li_dc/li_dc_5.pdf>;
65. 2015-03-17 WIPO Nr. LI/WG/DEV/10/7 PROV. 3¹ *Working Group on the Development of the Lisbon System (Appellations of Origin), Revised Draft Report* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_wg_dev_10/li_wg_dev_10_7_prov.pdf>;
66. 2015-05-11 WIPO Nr. LI/DC/9 *Proposal by the Delegations of Argentina, Australia, Canada, Chile, Japan, New Zealand, Panama, Republic of Korea, Saudi Arabia, Singapore, United States of America and Uruguay* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-20]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_9.pdf>;
67. 2015-05-20 WIPO Nr. LI/DC/14 *Draft New Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/geoind/en/li_dc/li_dc_14.pdf>;
68. 2015-05-21 WIPO Nr. LI/DC/20 *Final Act* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą:<
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/diplconf/en/li_dc/li_dc_20.pdf>;
69. 2003-11-24 WTO Nr. IP/C/W/253/Rev.1 *Review under Article 24.2 of the Application of the Provisions of the Section of the TRIPS Agreement on Geographical Indications* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-01-12]. Prieiga per internetą: <
https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ta_docs_e/5_3_ipcw253rev1_e.pdf>;

Kiti šaltiniai:

70. DOOR (Database Of Origin & Registration) duomenų bazės duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-07]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>>;
71. PINO duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-10]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=10>;
72. PINO medžiaga [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.wipo.int/ipdl/en/lisbon/>>;
73. PINO duomenys [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-05]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/treaties/en/ActResults.jsp?act_id=50>.

Santrauka

Geografinės nuorodos – tai vienas iš nedaugelio intelektinės nuosavybės objektų, pasižyminčių reglamentavimo gausa tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Tokia situacija susiklostė tiek dėl šio objekto pagrindu saugomų interesų gausos, tiek ir dėl ilgą laiką tik valstybių viduje vykusio geografinių nuorodų apsaugos vystymosi. Pirmasis bandymas sukurti tarptautinę kilmės nuorodų apsaugos sistemą – 1958 m. Lisabonos susitarimas, kuris nebuvo veiksmingas dėl griežto ir gana neaiškaus nuostatų formavimo. Vėliau sekė TRIPS sutartis, kuria atsižvelgta į Lisabonos sistemos netobulumus praplečiant geografinių nuorodų apsaugos taikymo apimtį naujos – geografinių nuorodų - sąvokos bei atitinkamų nuostatų, susijusių su prioritetine prekių ženklų apsauga įvedimu. Iš šių paminėtų tarptautinių susitarimų turinio galima buvo spręsti, jog pirmojo atžvilgiu prioritetas yra teikiamas *sui generis* geografinių nuorodų apsaugos sistemoms, tuo tarpu TRIPS sutarties pagrindu buvo skiriamas prioritetas prekių ženklų apsaugai. Naujasis Ženevos aktas – akivaizdus mėginimas suderinti šiuos du skirtingus geografinių nuorodų apsaugos polius. Šio rezultato buvo bandoma pasiekti išplečiant Lisabonos sistemos taikymo apimtį geografinių nuorodų sąvokos įvedimu, mokestinėmis naujovėmis, santykio su prekių ženklais detalizavimu – visomis šiomis priemonėmis buvo stengiamasi priartinti Lisabonos sistemą prie bendrosios teisės tradicijos valstybėms būdingo prekių ženklų teise paremto reguliavimo. Tačiau kertinių prekių ženklų ir *sui generis* sistemų bruožų sankirta vis tik kliudė priimti kompromisinio pobūdžio sprendimą ir neišvengiamai, atsižvelgiant į tikslą pakeitimų turiniu nepažeisti Lisabonos sistemos principų, vis tik buvo labiau atsižvelgta į būtent geografinių nuorodų apsaugos *sui generis* sistemoms būdingus principus. Nors egzistuoja nuomonių, jog galutinis derybų rezultatas akomodoja įvairialypes geografinių nuorodų apsaugos sistemas, bendrosios teisės tradicijos valstybės neigiamai vertina atliktus Lisabonos sistemos pakeitimus. Derybų metu buvo bandoma suderinti tai, kas iš esmės nesuderinama, ir kaip priemonė užbaigti jau ir taip ilgai trunkančias derybas buvo pasirinktas balsavimo teisės apribojimas. Tokio pobūdžio veiksmai kelia daug diskusijų dėl jų teisėtumo ir pagrįstumo ir atskleidžia Lisabonos sistemoje ir anksčiau egzistavusį prioriteto suteikimą *sui generis* geografinių nuorodų apsaugos sistemoms.

Summary

Geographical indications are one of a few objects of intellectual property, diversely regulated at both the national and international levels. This is the case due to the abundance of interests protected on the basis of this object, as well as due to a prolonged development of geographical indication protection within each country. The first attempt to create an international system for protecting appellations of origin was Lisbon agreement in 1958, which was not effective due to strict and rather vague formulation of provisions. It was followed by TRIPS agreement, which addressed the imperfections of Lisbon system by broadening the application of geographical indications protection, introducing new concept of geographical indications and corresponding provisions related to priority protection of trademarks. The content of the aforementioned international agreements could suggest that in case of the first one, the priority is given to the *sui generis* systems of geographical indications protection, while TRIPS agreement is based on the priority to the protection of trademarks. Recent Geneva act is an obvious attempt to combine these two different poles of geographical indications protection. This was to be achieved by broadening the application of Lisbon system, introducing the concept of geographical indications, taxing innovations, specifying its relation with trademarks; all this was used to set Lisbon system closer to the regulation of the states of common law tradition based on trademark law. However, the clash between trademarks and systems *sui generis* made it difficult to make a compromise decision and, regarding the aim not to violate the principles of Lisbon system by its content, the principles common to geographical indications protection systems *sui generis* were more appreciated. Although there are some opinions that the final result of the negotiations accommodates miscellaneous systems of geographical indications protection, the states of common law tradition react to the changes in Lisbon system negatively. During the negotiations the attempt was made to combine the incompatible, and as a means to terminate long-lasting negotiations, it was chosen to restrict the right to vote. Such actions evoke many discussions on their legitimacy and validity, and reveal that the priority in Lisbon system has always been given to the *sui generis* systems of geographical indications protection.